

Fylkesmannen
i Buskerud

Tilstandsrapport 2011

Innledning

Denne rapporten gir et bilde av nåsituasjonen og utviklingstrekk for kommunene i Buskerud. Rapporten viser til nasjonale mål og prioriteringer, men gir ikke noe fullstendig bilde av hvilke forventninger og krav sentrale myndigheter og innbyggerne stiller til kommunesektoren. Rapporten gir imidlertid et bidrag til forståelsen av de utfordringene kommunene i fylket møter.

Rapporten er basert på kommunenes rapportering til SSB (Statistisk Sentralbyrå), foreløpige KOSTRA-tall pr. 15. mars 2011. Rapporten bygger på kommunenes egne tall, men det kan likevel være mulighet for feilkilder i det tallmaterialet som vi har tatt utgangspunkt i.

I rapporten har vi benyttet KOSTRA-tall konsern for økonomiske nøkkeltall, barnehage og grunnskole. Hensikten med dette er å få frem tall som i mindre grad er påvirket av kommunal organisering.

Fylkesmannen håper at rapporten vil være et godt grunnlag både for dialog med kommunene og for tilbakemeldinger til departementet om situasjonen i fylket.

Fylkesmannen i Buskerud

Besøksadresse:
Grønland 32
Drammen

Postadresse:
Postboks 1604
3007 Drammen

Telefon: 32 26 66 00

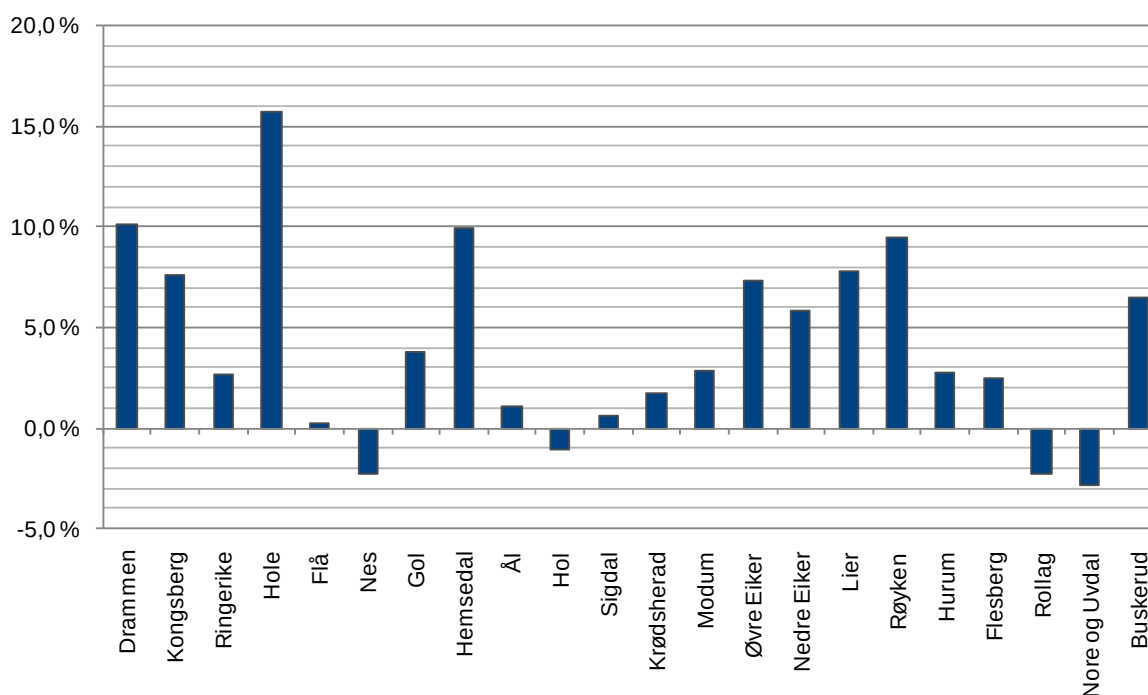
E-post: postmottak@fmbu.no
Internett: www.fmbu.no

Innhold

1	Demografi og økonomiske nøkkeltall.....	6
1.1	Folketallsutvikling i Buskerud 2005 – 2010.....	6
1.2	Syssetsetting	8
1.3	Skjønnsmidler 2010 til fornyings- og omstillingsprosjekter	15
2	Barnehage.....	17
3	Grunnskole.....	29
4	Barnevern	40
4.1	Hovedtendenser i utviklingen	40
5	Sosialtjenesten.....	44
6	Kommunehelsetjenesten.....	51
6.1	Pleie og omsorg.....	51
6.2	Kommunale legetjenester	59
6.3	Folkehelse/folkehelsearbeid.....	64
7	Landbruk, areal og miljø	68
8	Beredskap	78
8.1	Beredskapsstatus	78

1 Demografi og økonomiske nøkkeltall

1.1 Folketallsutvikling i Buskerud 2005 – 2010

Diagrammet viser folketallsutviklingen i kommunene i Buskerud i perioden 2005 – 2010. I denne perioden har folketallet i Buskerud økt med 6,5 %. Størst vekst har Hole med 15,7 %. Deretter følger Drammen, Hemsedal og Røyken,

med en vekst på henholdsvis 10,1%, 9,9% og 9,5%. 4 av fylkets 21 kommuner har i denne perioden hatt en befolkningsnedgang. Størst nedgang har Nore og Uvdal med 2,8% og deretter følger Rollag med 2,3% og Nes med 2,2%.

Nedenfor følger en tabell med oversikt over befolkningsutviklingen fra 2009 til 2010 både i antall personer og i prosent for kommunene i Buskerud:

Kommune	2009	2010	Antall	Prosent
Drammen	62566	63582	1 016	1,6 %
Kongsberg	24714	25090	376	1,5 %
Ringerike	28806	28946	140	0,5 %
Hole	5976	6140	164	2,7 %
Flå	998	1000	2	0,2 %
Nes	3420	3445	25	0,7 %
Gol	4479	4572	93	2,1 %
Hemsedal	2087	2140	53	2,5 %
Ål	4672	4713	41	0,9 %
Hol	4422	4453	31	0,7 %
Sigdal	3514	3524	10	0,3 %
Krødsherad	2117	2164	47	2,2 %
Mødum	12911	12940	29	0,2 %
Øvre Eiker	16616	16987	371	2,2 %
Nedre Eiker	22687	22917	230	1,0 %
Lier	23267	23580	313	1,3 %
Røyken	18894	19264	370	2,0 %
Hurum	9045	9155	110	1,2 %
Flesberg	2578	2592	14	0,5 %
Rollag	1390	1382	-8	-0,6 %
Nore og Uvdal	2514	2524	10	0,4 %
Buskerud	257 673	261 110	3 437	1,3 %

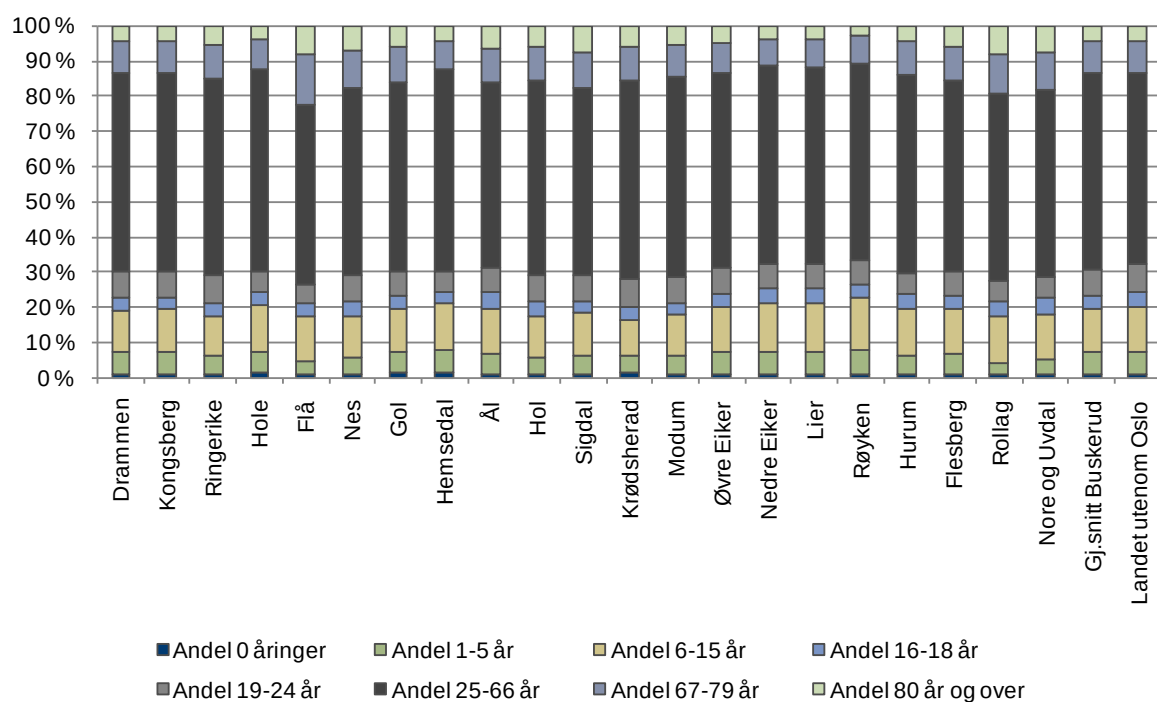
Folketallet i Buskerud har økt med 3.437 personer i 2010. Pr 1. januar 2011 var 261.110 personer bosatt i fylket. Kun Rollag hadde nedgang i folketallet. Størst prosentvis befolkningstilvekst hadde Hole med 2,7 %, deretter følger Hemsedal med 2,5 % og Øvre Eiker med 2,2%.

For å se hvilke utfordringer kommunene står overfor, er det interessant å se hvordan den aldersmessige fordelingen er. Dette har betydning for kommunens planlegging både på kort og lang sikt. Nedenfor vises andel av befolkningen i de ulike aldergruppene for 2010.

Andel av befolkningen i de ulike aldersgruppene 2010

Felles for kommuner med høy befolkningsvekst i perioden 2005 til 2010 er at de har en befolkningsstruktur der andelen av befolkningen i de yngre aldergruppene ligger over gjennomsnittet for landet. Som det fremgår av diagrammet har Røyken kommune den yngste befolkningen i Buskerud. Dette er også tilfellet for Nedre Eiker,

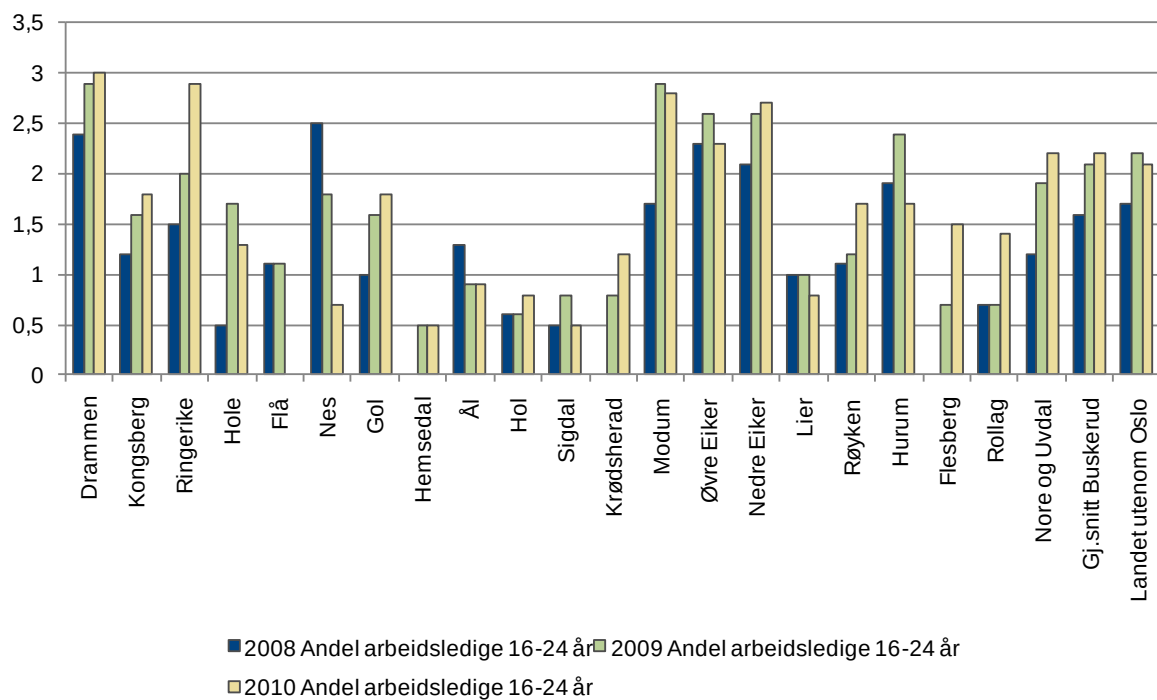
Lier, Hemsedal og Hole. Flå, Rollag og Nore og Uvdal har alle en høy andel eldre som ligger betydelig over landsgjennomsnittet. Samtidig har også Rollag og Nore og Uvdal hatt en befolkningsnedgang i perioden.

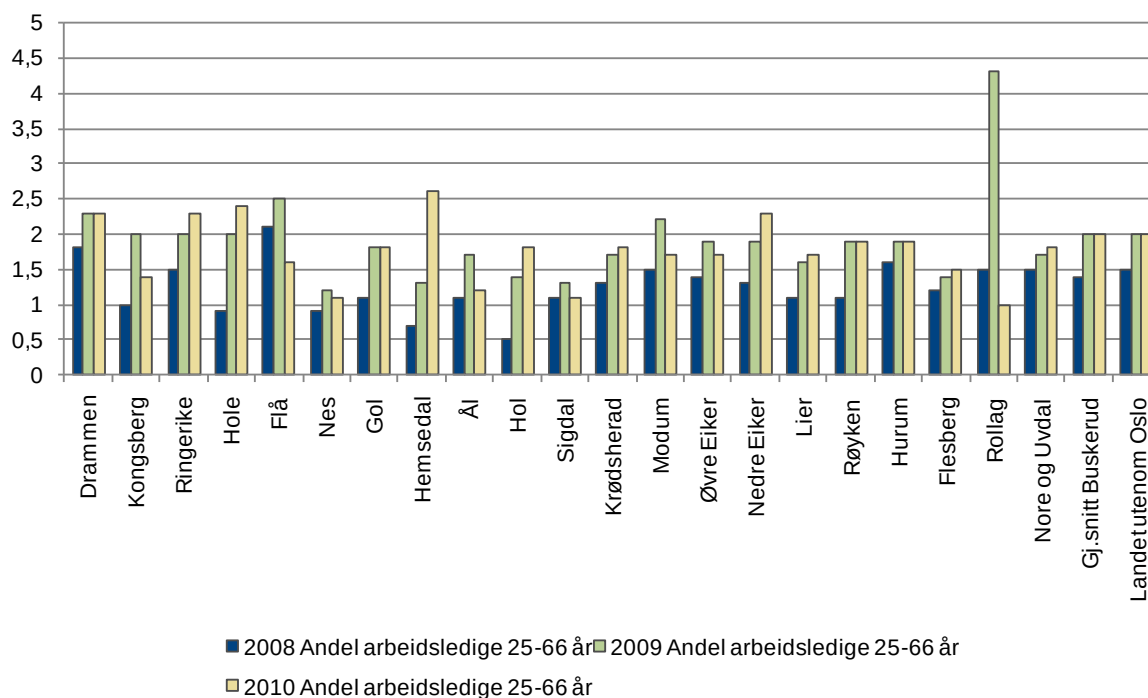

1.2 Sysselsetting

Diagrammene under viser andel arbeidsledige i aldersgruppen 16-24 år og aldersgruppen 25-66 år.

Andel arbeidsledige i aldersgruppen 16-24 år

Andel arbeidsledige i aldersgruppen 25-66 år

I aldersgruppen 25-66 år er arbeidsledigheten på samme nivå som i 2009, både i Buskerud og på landsbasis, mens arbeidsledigheten i aldersgruppen 16-24 år har økt i Buskerud, men er noe redusert på landsbasis. 5 av kommunene i Buskerud har en høyere arbeidsledighet enn landsgjennomsnittet i aldersgruppen 25-66 år. Høyest er

arbeidsledigheten i Hemsedal. I Rollag er arbeidsledigheten i aldersgruppen 25 – 66 år betydelig redusert fra 2009 til 2010. I aldersgruppen 16 – 24 år har 6 av kommunene i Buskerud en høyere arbeidsledighet enn på landsbasis. Drammen, Ringerike, Modum og Nedre Eiker har høyest ledighet i Buskerud i denne aldersgruppen.

Skatt i % av landsgjennomsnitt for 2008- 2010 for kommunene i Buskerud:

Skatt i % av landsgjennomsnittet					
Kommune	2008	Kommune	2009	Kommune	2010
Hole	178,2 %	Hol	133,1 %	Hole	137,6 %
Hol	142,0 %	Hole	132,5 %	Hol	127,7 %
Hemsedal	126,6 %	Hemsedal	122,9 %	Nore og Uvdal	116,9 %
Nore og Uvdal	125,6 %	Nore Og Uvda	120,4 %	Hemsedal	112,4 %
Lier	111,4 %	Kongsberg	110,7 %	Kongsberg	110,8 %
Kongsberg	107,9 %	Lier	109,3 %	Lier	109,3 %
Gol	102,8 %	Gol	104,0 %	Sigdal	105,2 %
Drammen	99,2 %	Ål	99,7 %	Røyken	102,6 %
Røyken	99,2 %	Røyken	99,2 %	Gol	100,8 %
Rollag	99,2 %	Drammen	97,9 %	Drammen	99,7 %
Flå	97,9 %	Krødsherad	96,1 %	Ål	99,6 %
Sigdal	96,5 %	Sigdal	94,6 %	Krødsherad	98,0 %
Krødsherad	96,1 %	Hurum	93,2 %	Flå	93,0 %
Ål	95,7 %	Rollag	92,4 %	Nes	92,8 %
Nes	92,3 %	Flesberg	91,1 %	Hurum	92,5 %
Hurum	88,5 %	Nes	90,8 %	Rollag	92,3 %
Flesberg	87,6 %	Øvre Eiker	90,7 %	Flesberg	91,7 %
Øvre Eiker	86,9 %	Flå	88,2 %	Modum	90,6 %
Modum	85,8 %	Modum	88,1 %	Øvre Eiker	90,3 %
Ringerike	84,7 %	Ringerike	87,2 %	Ringerike	88,9 %
Nedre Eiker	81,4 %	Nedre Eiker	85,0 %	Nedre Eiker	87,3 %

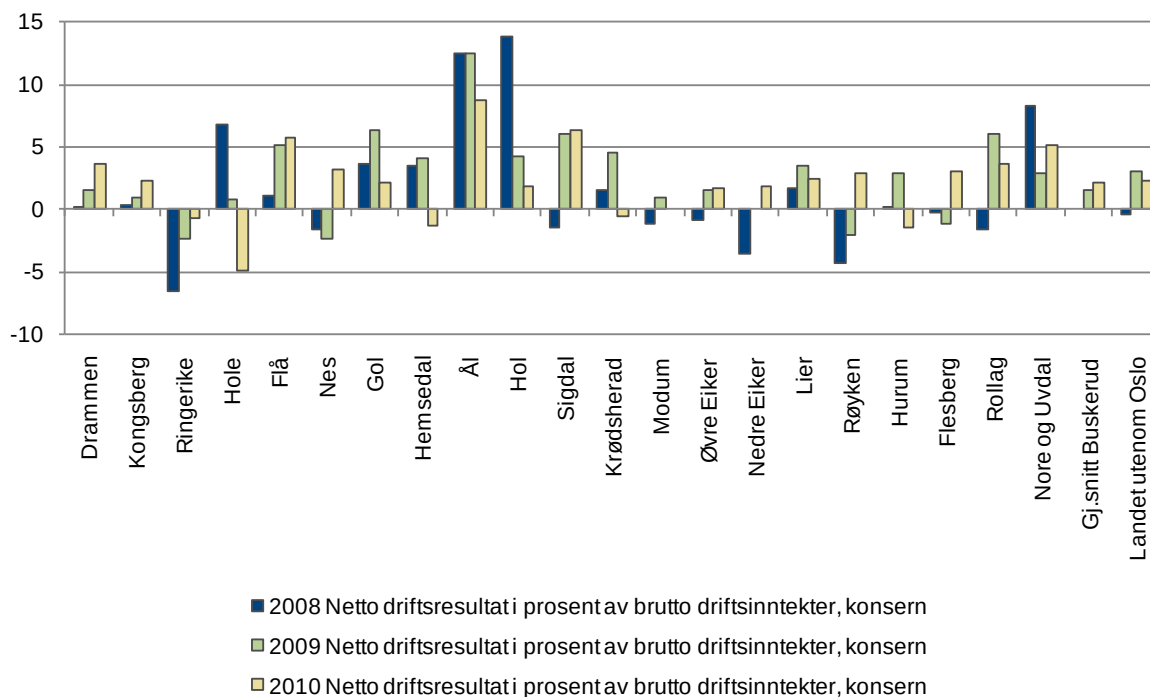
Tabellen viser hvilket skattenivå kommunene i Buskerud har hatt de siste 3 årene. Som vi ser av tabellen er det store forskjeller mellom kommunene.

Tabellen viser at de kommunene med høyest skatteinntekt i fylket, Hol, Nore og Uvdal og Hemsedal, med unntak av Hole kommune, alle har hatt en reduksjon i skatteinntektene.

Av lavinntektskommunene i fylket, er det kun Ringerike og Nedre Eiker som ligger under 90% av landsgjennomsnittet. I likhet med de øvrige lavinntektskommunene, har disse kommunene også hatt en positiv skatteutvikling i 2010.

Netto driftsresultat i % av driftsinntekter

Netto driftsresultat er hovedindikator for mål på økonomisk balanse. Netto driftsresultat viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer.

Netto driftsresultat på landsbasis ble redusert fra 3% i 2009 til 2,3% i 2010, mens resultatet for kommunene i Buskerud ble forbedret fra 1,6% i 2009 til 2,2% i 2010.

Ved utgangen av 2010 er det 3 kommuner i ROBEK (register over betinget kontroll) Ringerike, Nedre Eiker og Flesberg. Flesberg kommune har i 2010 dekket inn siste del av det akkumulerte underskuddet. Ringerike kommunes resultat er ytterligere forbedret i 2010, fra -2,3% til -0,7%. Nedre Eiker kommune oppnådde et positivt resultat på 1,8% i 2010 og har hatt en positiv utvikling fra

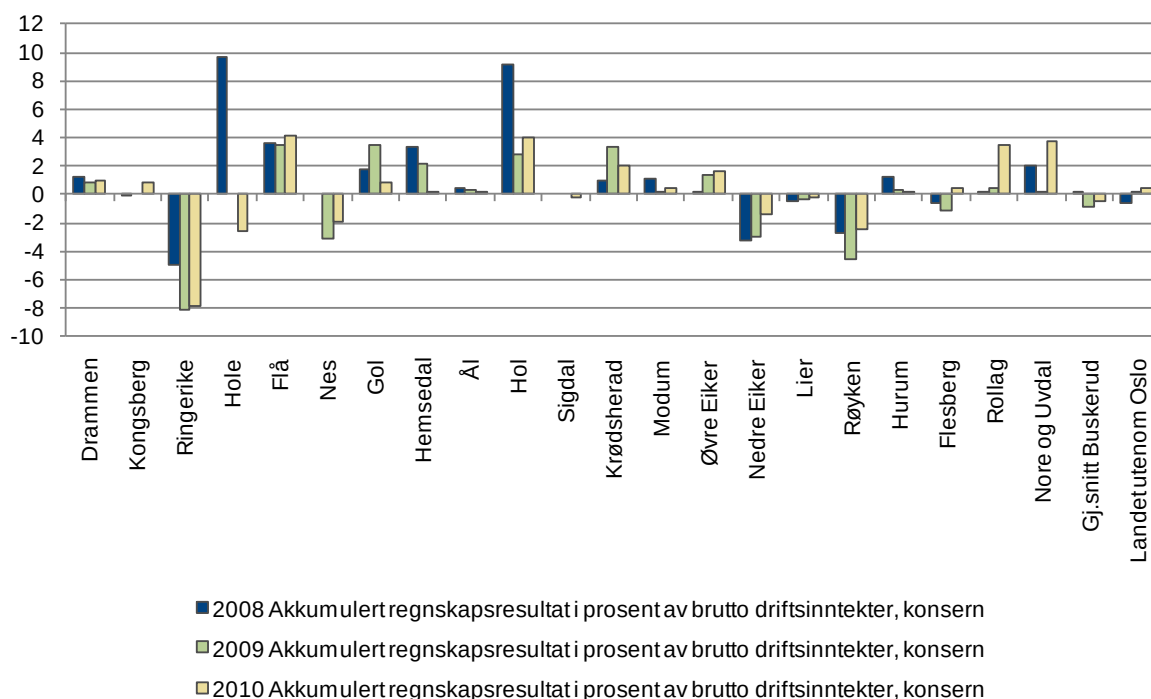
-3,5% i 2008 til 1,8% i 2010. Røyken har forbedret sitt resultat betydelig fra -4,3% i 2008 til 2,9% i 2010.

Hole har hatt en svært negativ utvikling fra 0,8% i 2009 til -4,9% i 2010. I tillegg har også Hemsedal, Krødsherad og Hurum negative resultater i 2010.

8 av kommunene i Buskerud har et netto driftsresultat på over 3%. 11 av kommunene har forbedret resultatet fra 2009 til 2010.

Akkumulert regnskapsresultat

Akkumulert regnskapsmessig resultat viser differansen mellom uinndekkede merforbruk og udisponerte mindreforbruk. Indikatoren sier således noe om behovet for tilpasninger i driften og hvilke økonomiske utfordringer kommunen står overfor.

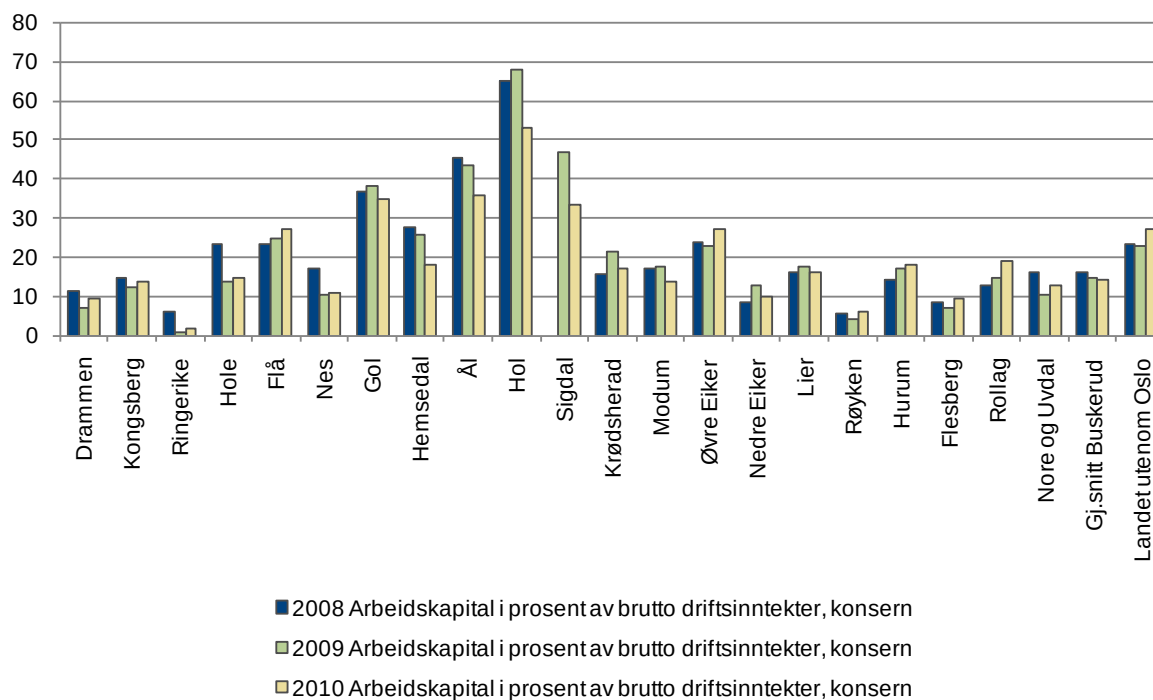

Kommunene på landsbasis har bedret sin økonomiske stilling i løpet av 2010, idet kommunenes samlede akkumulerte resultat er forbedret fra 0,1% til 0,4%. Dette gjelder også for kommunene i Buskerud der det akkumulerte merforbruket er redusert fra

-0,9% til -0,5% i 2010. 14 av fylkets 21 kommuner har et akkumulert resultat på samme nivå eller bedre enn i 2010. Ringerike, Nes, Nedre Eiker, Lier, Røyken og Flesberg har alle redusert akkumulert merforbruk. Hole har i 2010 et akkumulert merforbruk på 2,9%.

Arbeidskapital

Arbeidskapital gir uttrykk for kommunenes likviditet, det vil si deres evne til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller. Arbeidskapital omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, obligasjoner og liknende) og fordringer, fratrukket kortsiktig gjeld, herunder kassakredittlån, sertifikatlån og leverandørgjeld. Utviklingen i arbeidskapital er skapt av frigjorte midler som ikke har blitt brukt til investeringer.

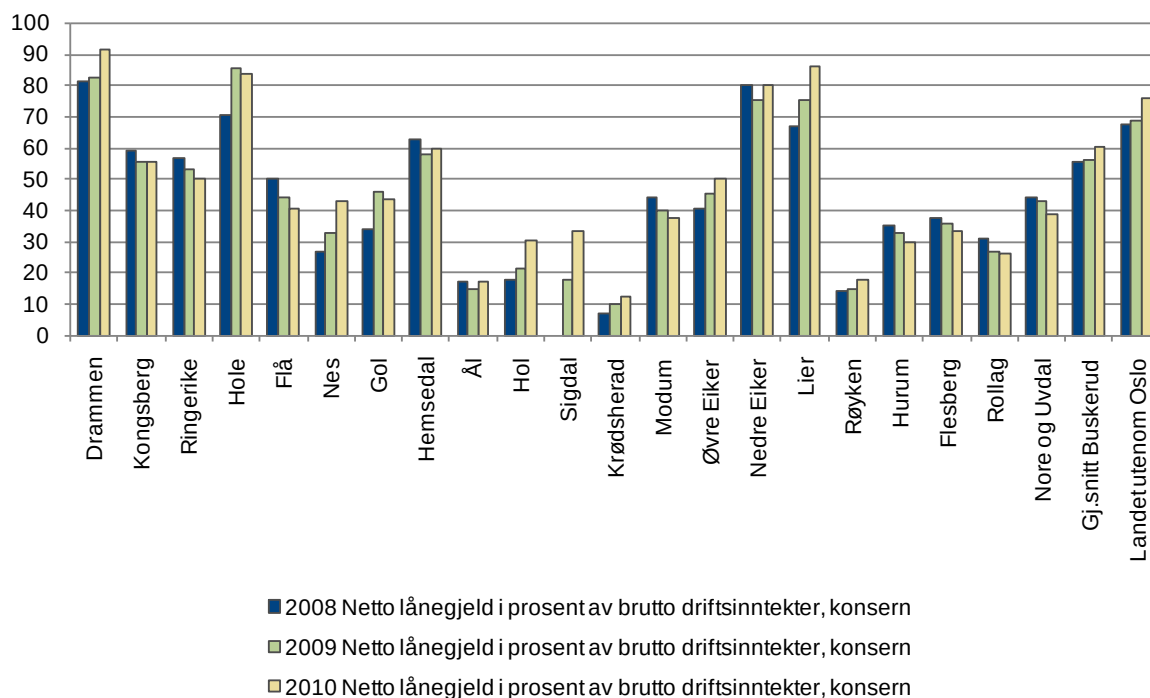
Likviditeten har blitt ytterligere noe redusert i løpet av 2010 og utgjør 14,4% for kommunene i Buskerud samlet. Kommunene på landsbasis har en gjennomsnittlig arbeidskapital på 27%. 8 av fylkets 21 kommuner har hatt en negativ utvikling i likviditeten i løpet av 2010. 5 av

kommunene i Buskerud har en arbeidskapital på under 10% av brutto driftsinntekter.

Den likviditetsmessige situasjonen for Ringerike og Røyken er svært anstrengt og vil kreve tett oppfølging fra kommunens side gjennom hele året.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld gir uttrykk for hvor mye av kommunens langsiktige gjeld som skal betjenes av kommunens ordinære driftsinntekter. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld fratrukket formidlingslån, utlån av egne midler og ubrukte lånemidler. Kommunens pensjonsforpliktelser er holdt utenom. I likhet med nivået på arbeidskapitalen er netto lånegjeld et resultat av den økonomiske utviklingen i kommunen gjennom flere år. Utviklingen i langsiktig gjeld bestemmes av forholdet mellom nye låneopptak som kommunen tar opp til investeringer og avdrag på tidligere opptatte lån. Sammen med arbeidskapitalen uttrykker langsiktig lånegjeld kommunens finansielle handlefrihet.

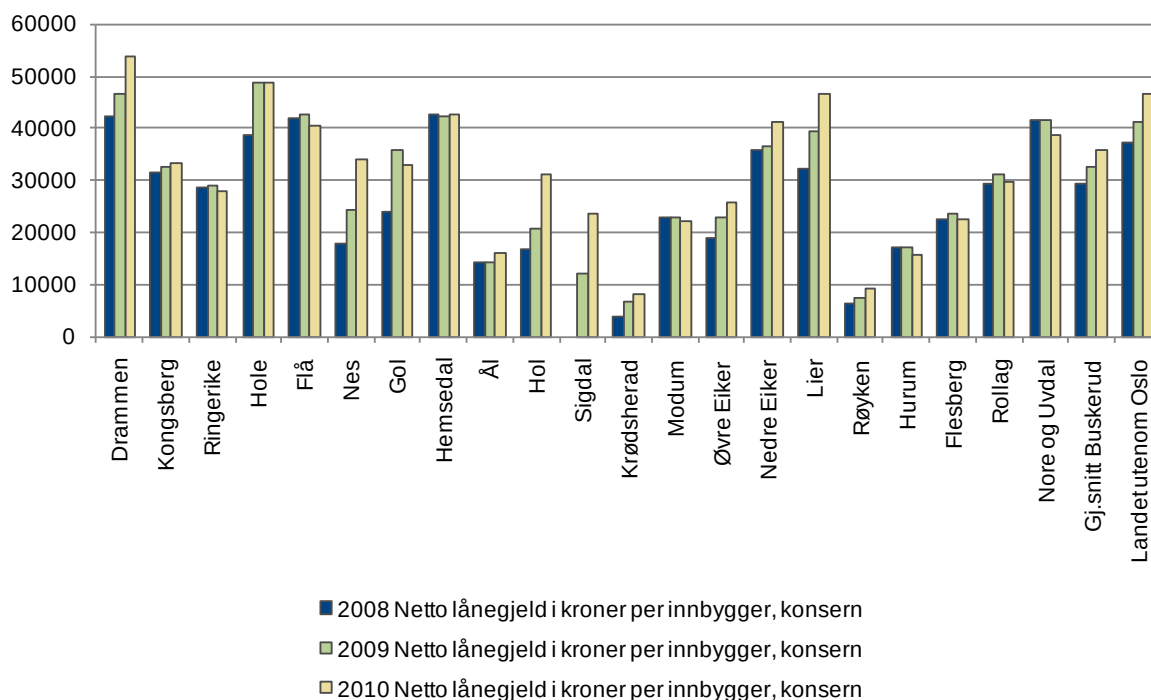

Kommunenes gjeldsbelastning, målt ved netto lånegjeld eksklusive pensjonsforpliktelser er økt fra 2009 til 2010 både i Buskerud og på landsbasis. På landsbasis utgjør kommunenes gjeldsbelastning vel 76% av driftsinntektene, mens gjennomsnittet for kommunene i Buskerud utgjør vel 60% av driftsinntektene. Drammen, Lier, Hole og Nedre Eiker har alle en gjeldsbelastning på over 80% .

Dette er svært bekymringsfullt fordi kommunenes økonomiske handlingsfrihet reduseres betydelig med så høy gjeldsbelastning.

Når vi samtidig ser at flere av kommunene med høy lånegjeld i tillegg nærmer seg minimumskravet for størrelsen på årlige avdrag er dette noe som på sikt kan legge sterke begrensninger på kommunens handlefrihet.

Netto lånegjeld i kr pr innbygger

Diagrammet viser netto lånegjeld i kr pr innbygger. Lånegjelden pr innbygger har økt fra 2009 til 2010 både i Buskerud og på landsbasis. Lånegjelden på landsbasis utgjør vel kr 46.000 pr. innbygger.

Drammen, Hole, Lier, Hemsedal, Nedre Eiker og Flå har alle en lånegjeld pr innbygger på over kr 40.000.

1.3 Skjønnsmidler 2010 til fornyings- og omstillingsprosjekter

Fylkesmannen hadde i 2010 en total skjønnsramme på 46,8 mill.kr til fordeling på kommunene i Buskerud. Av denne rammen ble 4,5 mill.kr tildelt kommunene gjennom regionrådene til stimulering av fornyings- og omstillingsprosjekter. Kriteriene for tildeling av midler var følgende:

- Kvalitetsutvikling av tjenester og effektiv ressursbruk
- Bedre planlegging, økonomistyring og effektivitet i den enkelte kommune
- Etikk og tillitskapende forvaltning
- Prosjekter som etablerer regionale eller interkommunale arenaer hvor folkevalgte og/eller ansatte kan møtes for opplæring

Fylkesmannen i Buskerud har tildelt skjønnsmidler til fornyings- og omstillingsprosjekter siden 2003. Det er etablert et tett samarbeid med de ulike regionene for å finne frem til og støtte gode prosjekter i enkeltkommuner og samarbeidende kommuner innenfor regionene og på tvers av regionene.

Les mer om skjønnsmidler til prosjekter på Fylkesmannens nettside
www.fylkesmannen.no/moderniseringbu

Prosjekter tildelt skjønnsmidler i 2010:

DRAMMENSREGIONEN

Søker	Medsøker:	Prosjekt	Innvilget
Øvre Eiker	Kommunene i Drammensregionen, Modum	Felles organisering av vann og avløpsfunksjoner	325 000
Nedre Eiker	N. Eiker, Drammen, Svelvik, Hurum, Røyken, Lier	Økoløft i kommunene	200 000
Drammen	Kvalitetskommuneprogrammet	Uønsket deltid i Drammen kommune	175 000
Drammen	Hurum, Røyken, Lier, N. Eiker, Ø. Eiker, Sande, Svelvik, Sykehuset Buskerud HF, Hibu	Samhandlingsreformen - Hovedprosjekt intermedieære tjenester	400 000
Hurum		SAMBU - Samordning av tiltak for barn og unge med sammensatte behov	100 000
Røyken		Røykenmodellen - helhet og sammenheng i tjenester til barn og unge med sammensatte behov	150 000
Nedre Eiker		Kvalitetskommuneprogrammet	100 000
Øvre Eiker	Kvalitetskommuneprogrammet, modellkommuner, Fagforbundet, IMTEC	Modellkommune/Kvalitetskommuneprogrammet	125 000
Sum region:			1 575 000

KONGSBERGREGIONEN

Søker	Medsøker:	Prosjekt	Innvilget
Kongsberg	Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg, Tinn, Hjartdal og Notodden	Regionalt IKT-driftssamarbeid	712 500
Kongsberg	Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg, Tinn, Hjartdal og Notodden	Regionalt program for skoleutvikling	300 000
Sum region:			1 012 500

MIDTFYLKET/RINGERIKSREGIONEN

Søker	Medsøker:	Prosjekt	Innvilget
Modum	Sigdal, Krødsherad, Ringerike, Hole	Frydenberg	150 000
Sigdal	Modum, Krødsherad, PPT, helsestasjon, barnevern	Problematikk i barnehage og skole	206 250
Modum	Sigdal, Krødsherad	Økonomisamarbeidet i midt-Buskerud	150 000
Ringerike	Hole, Jevnaker	Tverrfaglig lavterskeltilbud	506 250
Sum region:			1 012 500

HALLINGDALREGIONEN

Søker	Medsøker:	Prosjekt	Innvilget
Nes	Flå, Gol, Hemsedal, Ål og Hol	Adferdsproblematikk i grunnskolen	450 000
Nes	Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol	E-faktura	250 000
Nes	Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol	Intranett/samhandlingsplattform	200 000
Sum region:			900 000

FELLESPROSJEKTER

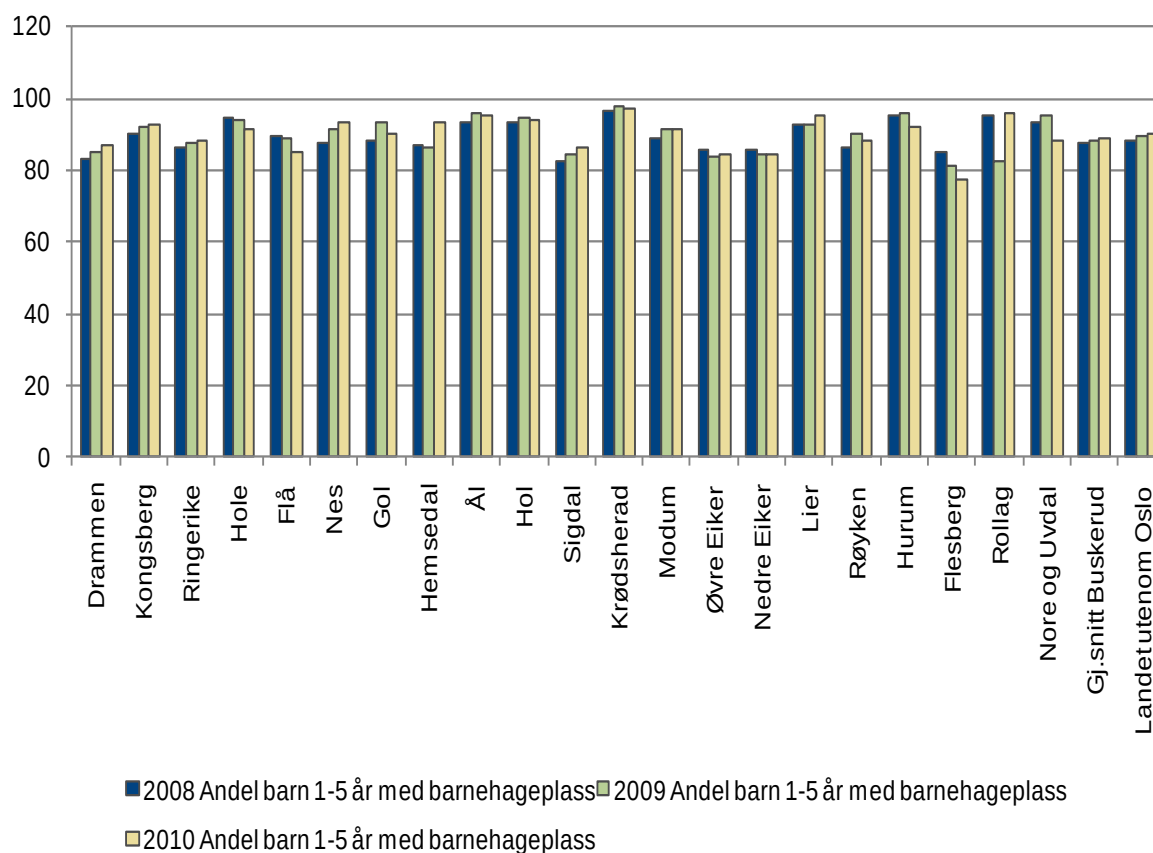
Søker	Medsøker:	Prosjekt	Innvilget
Drammen	Lier, N. Eiker, Ø. Eiker, Kongsberg, BFK, SVV, Jernbaneverket, Kystverket, FM	Buskerudbyen	200 000
Flesberg	Alle kommunene, BFK,KS,NVE,SVV,FM	Buskerudplan	50 000
Lier	Nedre Eiker, Ringerike, FM	Falle mellom stoler	500 000
Drammen	BFK, FM, LO Buskerud, Energiselskapet Buskerud, KS Buskerud, HIB, Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd	Klima	300 000
Drammen		Miljøknutepunkt i Buskerud	200 000
Sum fellesprosjekter:			1 250 000

2 Barnehage

I 2009 ble det innført individuell rett til barnehageplass. Retten innebærer at barn som har fylt ett år innen 1. september, og som har søkt innen fristen for hovedopptaket, har rett til barnehageplass. Alle kommunene i Buskerud klarte å innfri denne retten i løpet av 2010.

Den individuelle retten til barnehageplass er en minimumsplikt for kommunene. Det må fremdeles arbeides for at alle foreldre som vil ha barnehageplass får tilbud om en plass og at tilbudet er i samsvar med foreldrenes behov og ønsker.

Andel barn 1-5 år med barnehageplass

Antall barn som går i barnehager i Buskerud øker, og ved utgangen av 2010 gikk det 14 042 barn i barnehage i Buskerud. 9 146 av disse

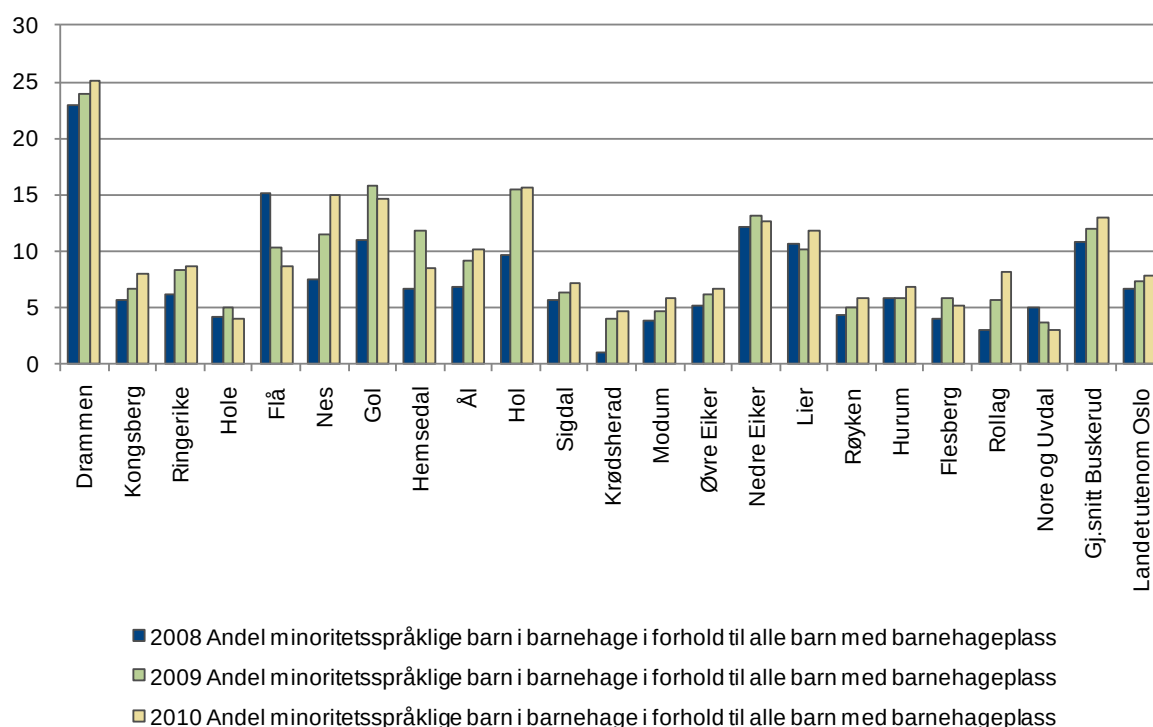
barna var over tre år, mens 4 886 var under tre år. I 2010 gikk 77,5 % av alle barn i

aldersgruppen 1 – 2 år i barnehage i Buskerud og 96,7 % av alle 3 – 5 åringer.

44 % av barnehagebarna går i kommunale barnehager, mens 56 % benytter ikke-kommunale barnehager. Samtidig viser Kostra at antall barn som går i familiebarnehager i

Buskerud, har hatt en nedgang de siste årene. I 2008 gikk 520 barn i familiebarnehager, mens det i 2010 var 371 barn. Dette kan bety at foreldre foretrekker at barna deres går i ordinære barnehager og at familiebarnehager taper i kampen mot nyopprettede ordinære barnehager.

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle barn med barnehageplass

Minoritetsspråklige barn defineres her som barn med en annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har samisk, svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Begge foreldrene til barnet må ha et annet morsmål enn de nevnte språkene.

I perioden 2002 – 2010 har andelen barn med barnehageplass fra språklige og kulturelle minoriteter økt med 197 %, og det var 1 856 minoritetsspråklige barn med barnehageplass i Buskerud i 2010. Kommunene vil også i 2011 få et øremerket tilskudd til tiltak for å bedre

språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder.

Barnehageeierne må i tillegg påse at de ansatte i barnehagehagene har tilstrekkelig flerspråklig kompetanse slik at disse barna får et godt tilrettelagt tilbud i barnehagen. For å øke kompetansen til de ansatte, har flere barnehager og barnehageeiere i Buskerud deltatt i flerkulturelle prosjekter med Høgskolen i Telemark og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring. I tillegg har kommunene etter søknad mottatt midler til tiltak tilpasset lokale behov.

Totalt antall barn i kommunene i aldersgruppen 0 – 5 år, fordelt i tidsserie år 2002 – 2010

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Drammen	4215	4231	4335	4315	4389	4485	4714	4764	4802
Kongsberg	1621	1657	1623	1617	1660	1709	1768	1827	1889
Ringerike	1784	1733	1733	1742	1742	1769	1798	1846	1850
Hole	380	390	396	391	402	415	448	434	459
Flå	63	58	60	52	56	52	55	50	47
Nes	251	225	210	213	201	203	196	188	196
Gol	312	300	303	308	318	307	322	317	326
Hemsedal	174	159	150	148	152	151	142	164	168
Ål	351	326	324	315	323	320	302	310	324
Hol	324	327	337	321	295	283	276	256	252
Sigdal	246	236	228	226	221	233	228	214	223
Krødsherad	130	132	124	114	128	121	125	109	136
Modum	818	832	835	830	847	829	858	879	833
Øvre Eiker	1089	1056	1100	1139	1157	1170	1219	1255	1259
Nedre Eiker	1703	1689	1687	1654	1681	1700	1714	1758	1745
Lier	1669	1623	1642	1657	1707	1779	1784	1806	1783
Røyken	1501	1440	1465	1489	1453	1438	1517	1500	1494
Hurum	693	693	630	609	585	577	557	549	572
Flesberg	203	199	205	195	179	170	169	170	176
Rollag	117	111	98	74	69	77	85	70	60
Nore og Uvdal	193	188	174	172	158	145	140	134	130
Buskerud	19839	19608	19663	19586	19729	19940	20425	20609	20734

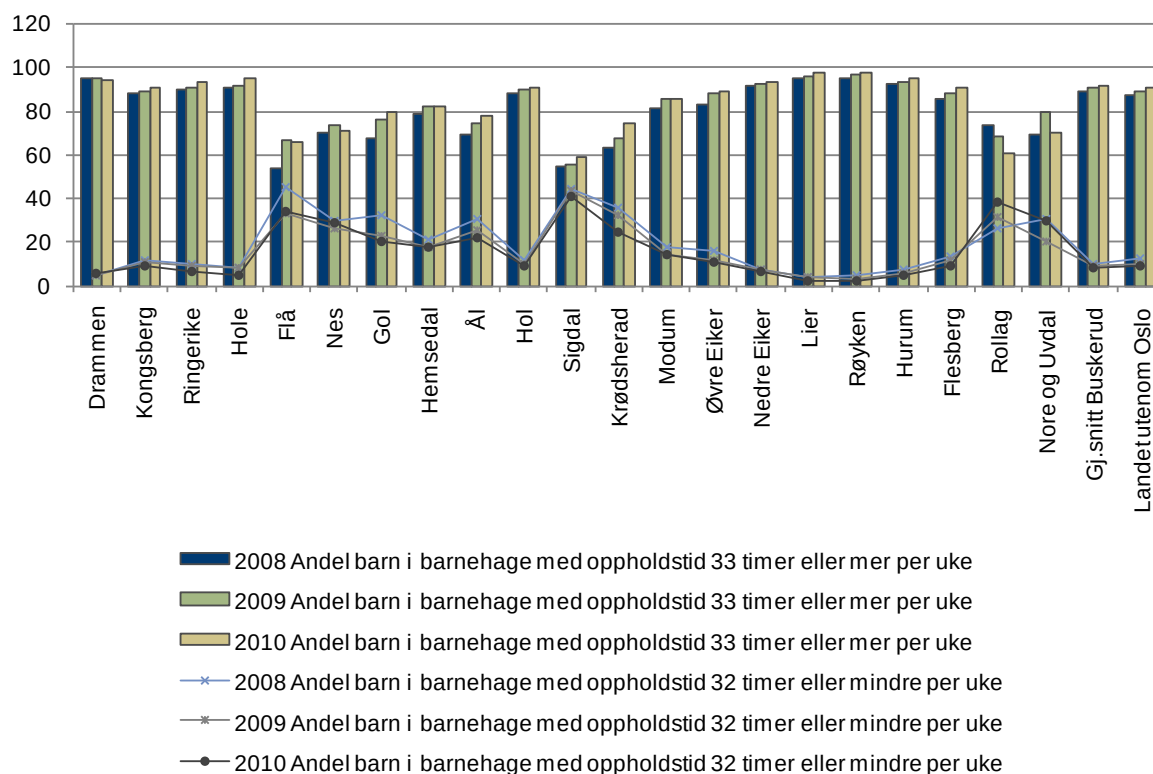
I perioden 2002 – 2010 har Hole, Kongsberg, Øvre Eiker og Drammen hatt størst vekst i antall barn i aldersgruppen 0 – 5 år. Hole har hatt størst økning med 20 %. Deretter kommer Kongsberg med 16 %, Øvre Eiker med 15 % og Drammen med 13 % økning. Felles for alle disse kommunene er at de er bykommuner eller kommuner med nærhet til by.

Landlige kommuner som Rollag, Nore og Uvdal, Flå, Hol og Nes har alle i samme periode hatt en nedgang på over 20 %. Størst

nedgang i barnetallet har Rollag med 44 % og Nore og Uvdal med 32 %.

Kommuner med sterk tilvekst av barn i aldersgruppen 0-5 år må dimensjonere barnehagetilbudet sitt slik at de er i stand til å oppfylle retten til barnehageplass i henhold til barnehageloven. Kommuner der barnetallet går ned, må forberede seg på overkapasitet av barnehageplasser og bør ha planer for hvordan dette skal håndteres.

Andel barn i forhold til oppholdstid

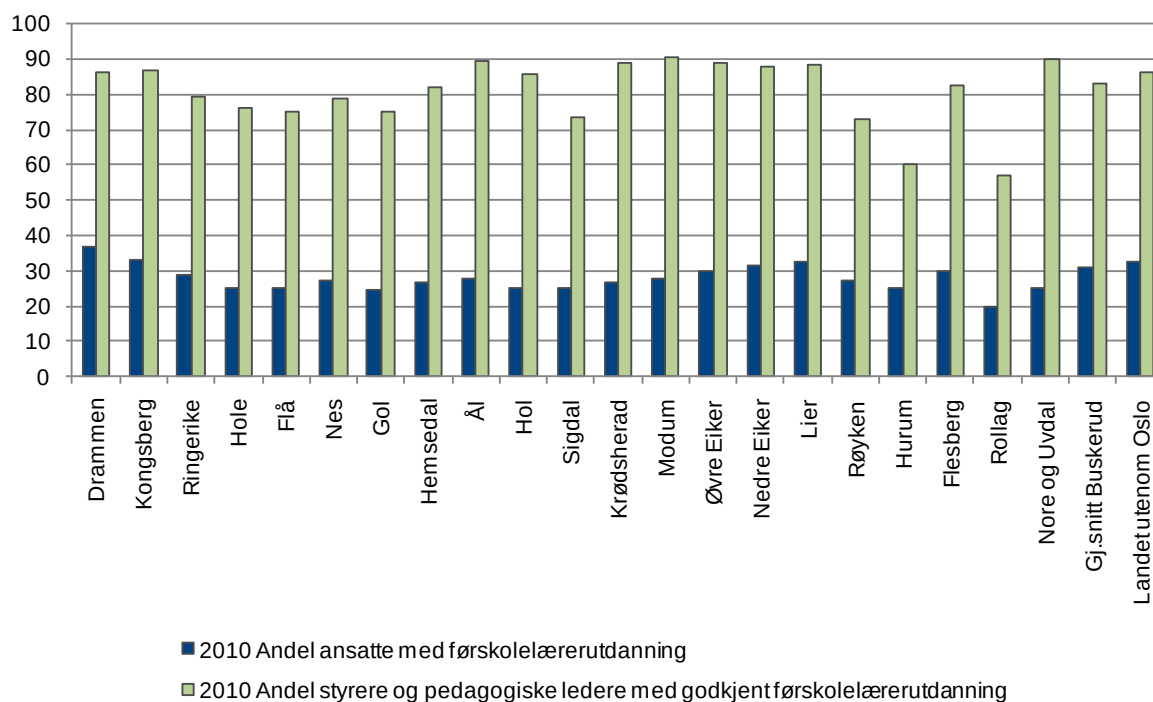
Samtidig som rett til barnehageplass er blitt lovhjemlet har kommunene også opplevd en økning i etterspørselen etter heltidsplasser. Kapasitetsøkningen har derfor i flere år også gått på å øke oppholdstiden til barn som allerede har hatt plass i barnehage. Det har derfor blitt bygd flere barnehageplasser enn det har kommet nye barn i barnehagene. Det er viktig at kommunene tar etterspørselen etter fulltidsplasser med i beregningen når de skal dimensjonere barnehage tilbudet.

I 2002 hadde 67,3 % av barna i barnehagen i Buskerud heltidsplass, mens 32,7% hadde deltidsplass. I 2010 hadde 91,9 % av barnehagebarna heltidsplass, mens bare 8,1 %

hadde deltidsplass. Vi ser likevel store forskjeller mellom kommunene i fylket. I byene og bynære kommuner benytter foreldrene i større grad heltidstilbud, mens det i mer landlige deler av fylket er en større andel som ønsker deltidstilbud i barnehagene.

Det kan være mange grunner til økningen av andelen foreldre som ønsker å benytte heltidsplass i barnehagen. En av disse kan være innføringen av makspris og et mål om at prisen skal være så lav at alle som ønsker det skal ha råd til en barnehageplass av god kvalitet. En annen grunn kan være at behovet for barnepass har økt i takt med lav arbeidsledighet.

Andel ansatte med førskolelærerutdanning. Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning 2010

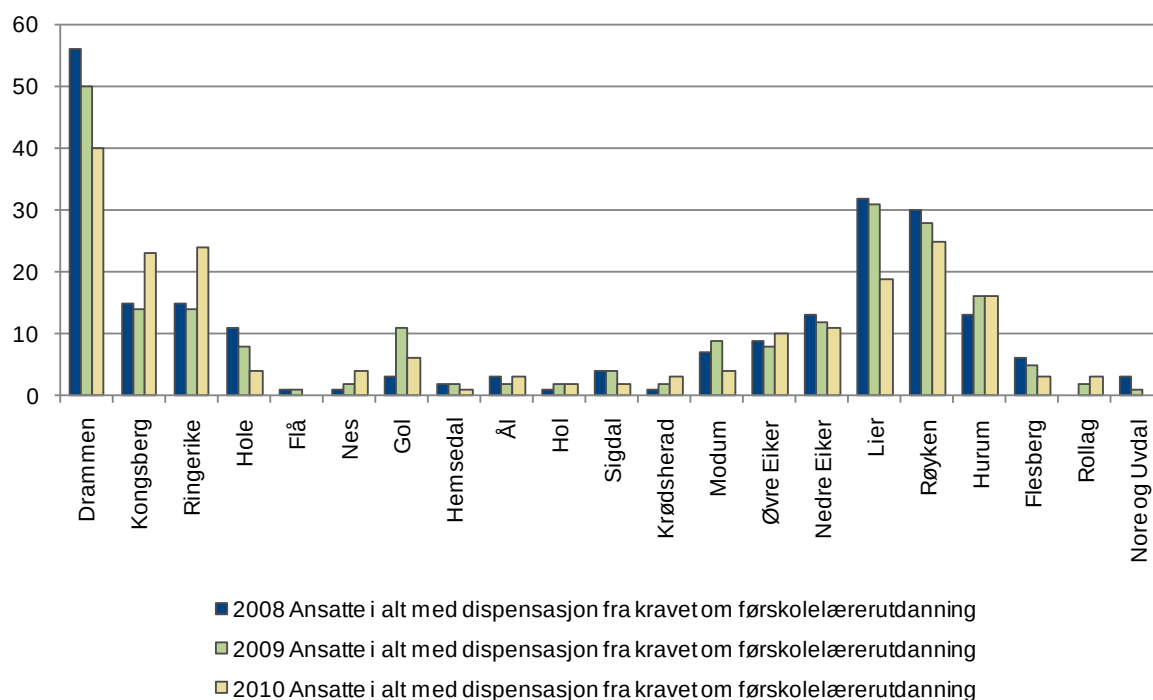
Regjeringen vil styrke innsatsen for kvalitet og kompetanseutvikling i barnehagene.

Kompetansen til personalet er den viktigste ressursen i barnehagene og en forutsetning for at barnehagen skal være en god arena for lek, omsorg, læring og sosial utjevning. Det er derfor et mål å øke antall ansatte med barnehagefaglig- og barnefaglig kompetanse i barnehagene. I tillegg iverksettes det en rekke kompetansetiltak rettet mot alle grupper av tilsatte i barnehagene.

Andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning i Buskerud øker og ligger nå på 83 %. Blant de resterende 17 % finnes flere ansatte med annen pedagogisk utdannelse som kvalifiserer til jobb som styrer og pedagogisk leder i barnehagene, jf. barnehageloven §§ 17 og 18.

På bakgrunn av ”Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen 2007 – 2011” og på grunn av den store førskolelæremangelen i Buskerud, er det iverksatt ulike typer tiltak i kommunene for å rekruttere flere førskolelærere til stillinger i barnehagene. Det er blant annet etablert arbeidsrelatert førskolelærerutdanning for assistenter i barnehagen og samlingsbasert førskolelærerutdanning som kan gjennomføres i kombinasjon med arbeid i barnehagen. Det er dessuten opprettet flere studieplasser i den ordinære førskolelærerutdanningen. I tillegg har flere kommuner tilrettelagt for at assistenter skal kunne ta førskolelærerutdanning gjennom støtte til studier, stipendordninger og lignende. Det er også lagt til rette for å beholde førskolelærer i yrket gjennom ulike type kompetansehevingstiltak og tilbud om etter- og videreutdanning.

Antall ansatte med dispensasjon fra kravet om førskolelærerutdanning

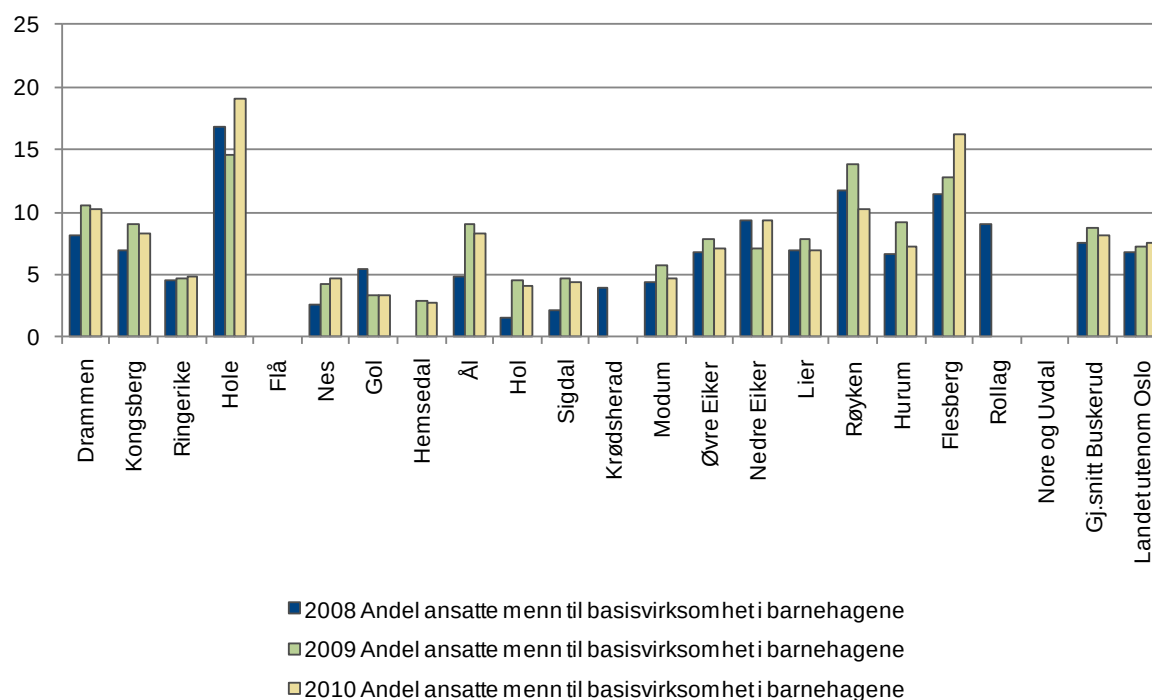

I Buskerud har antall ansatte med dispensasjon fra utdanningskravet i barnehagene gått ned fra 224 i 2009 til 203 i 2010. Dette er en gledelig utvikling, men antall dispensasjoner er likevel for høyt. Flå og Nore og Uvdal er de eneste kommunene i Buskerud som ikke har dispensasjoner fra utdanningskravet. Bakgrunnen for førskolelæremangelen kan blant annet være økningen i antall barnehageplasser og at det ikke er blitt utdannet nok førskolepedagoger i takt med den økte utbyggingen. Fylkesmannen har på bakgrunn av de iverksatte

rekrutteringstiltakene i fylket, tro på at antall dispensasjoner vil synke ytterligere i 2012 og 2013.

Andelen dispensasjoner tyder på at flere barnehager helt eller delvis mangler kvalifisert pedagogisk personale i stillinger. Barnehagemyndigheten bør vurdere sin dispensasjonspraksis og ta stilling til hvorvidt barnehagene kan drives som pedagogiske virksomheter dersom barnehagene helt mangler kvalifisert personell.

Andel ansatte menn i basisvirksomheten i barnehagene

I 2008 lanserte Kunnskapsdepartementet Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008 – 2010. Målet for handlingsplanen er:

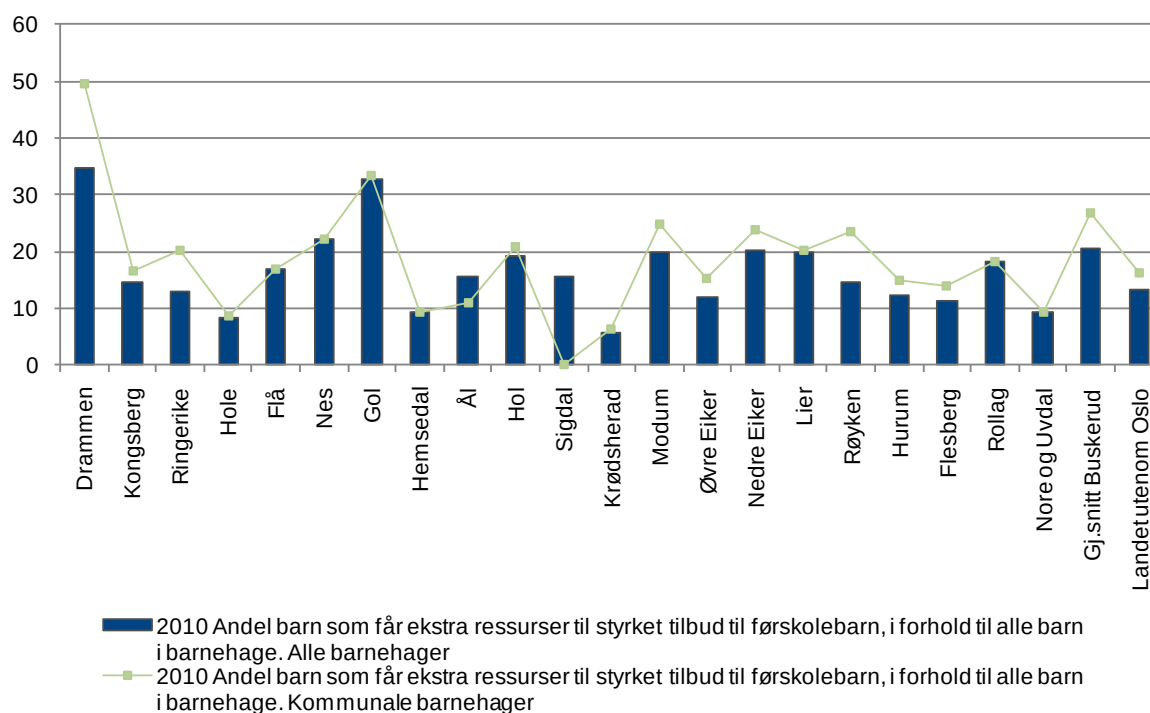
- *Barnehage og grunnopplæring skal bidra til et likestilt samfunn der alle får utnyttet sine evner og interesser, uavhengig av kjønn og at likeverd og likestilling mellom kjønn skal ligge til grunn for all læring og pedagogisk virksomhet i barnehage og grunnopplæring.*

Planen ble avsluttet i 2010. En ny likestillingsplan vil bli lansert av Barne-, og likestillings- og inkluderingsdepartementet våren 2011 og her vil også arbeid med likestilling i barnehagen inngå.

Andelen menn i barnehagen i Buskerud har det siste året gått ned med 0,5 % og ligger nå på 8,2 %. Buskerud ligger likevel over landsgjennomsnittet på 7,6 %. Hole har høyeste andel menn i barnehagene med 19,1 %. Deretter følger Flesberg med 16,2 % samt Drammen og Røyken som begge har 10,3 % menn i sine barnehager. Lavest ligger Flå,

Krødsherad, Rollag og Nore og Uvdal som ikke har noen mannlige ansatte i sine barnehager.

Buskerud har i 2010 opprettet to nye nettverk for menn som jobber i barnehager (Mib) og har nå totalt fem virksomme nettverk. Disse er Mib Eiker, Mib Drammen, Mib Hole, Mib Kongsberg og Mib Hallingdal. Nettverkene jobber aktivt for å rekruttere og beholde menn i barnehagene i samarbeid med Høgskolen i Telemark og Fylkesmannen i Buskerud. Fylkesmannen oppfordrer flere kommuner til å danne nettverk for menn i barnehagene.

Andel førskolebarn med styrket tilbud i forhold til alle barn i barnehage 2010

I KOSTRA-rapportering, funksjon 211, legges følgende utgifter inn: Tilbud til funksjonshemmede (inkl. skyss, der dette er en del av tilretteleggingen av tilbudet til barnet), spesialtilbud (inkl. PPT), tospråklige assistanse, materiell anskaffet til enkeltbarn eller grupper.

I og med at funksjonen inneholder så mange ulike utgiftsgrupper bør kommunene selv gå inn i egne tall og drøfte hvorvidt ressursene er brukt på en hensiktsmessig måte.

Fram til og med 2010 fikk alle kommuner et øremerket tilskudd til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage. Dette tilskuddet ble fra 1. januar 2011 innlemmet i rammetilskuddet i kommunene. Fylkesmannen vil gjøre oppmerksom på at barn med nedsatt funksjonsevne fortsatt har rett til prioritet ved opptak i barnehage etter barnehageloven § 13 og at kommunene har ansvar for at barn med

rett til prioritet får plass i barnehage. I merknadene til barnehageloven § 13 heter det: ”Opptak av et barn med nedsatt funksjonsevne kan i enkelte tilfeller kreve ekstra ressurser, og barn med store eller sammensatte funksjonsnedsettelse kan ha behov for et mer tverrfaglig og behandlingsrettet tilbud enn det en vanlig barnehage gir.”

Kommunene vil også i 2011 få et øremerket tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealderen.

Antall barn som mottar spesialpedagogisk hjelp i førskolealder 2007 - 2010

Kommune	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010 - 2011
Drammen	84	89	101	99
Kongsberg	22	17	29	34
Ringerike	36	29	33	39
Hole	6	6	4	6
Flå	1	1	2	2
Nes	2	1	1	1
Gol	0	1	4	6
Hemsedal	2	2	1	0
Ål	0	4	3	2
Hol	0	6	6	4
Sigdal	3	3	2	2
Krødsherad	0	2	3	1
Modum	0	10	18	23
Øvre Eiker	19	12	12	15
Nedre Eiker	41	27	23	29
Lier	0	25	25	29
Røyken	16	22	13	21
Hurum	0	10	12	8
Flesberg	1	1	2	0
Rollag	1	2	2	0
Nore og Uvdal	0	3	3	0
Buskerud	234	273	299	321

GSI 2010

Barn under opplæringspliktig alder som har særlig behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til hjelp etter opplæringsloven § 5 – 7.

I Buskerud har antall barn som mottar spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder økt med 37%. I samme periode økte

antall barn i barnehagene med 11% i Buskerud. Fylkesmannen gjør oppmerksom på at det tidligere er registrert underrapportering i GSI når det gjelder antall barn som mottar spesialpedagogisk hjelp. Dette betyr at det er knyttet usikkerhet til om økningen er reell.

Tilskudd på barnehageområdet

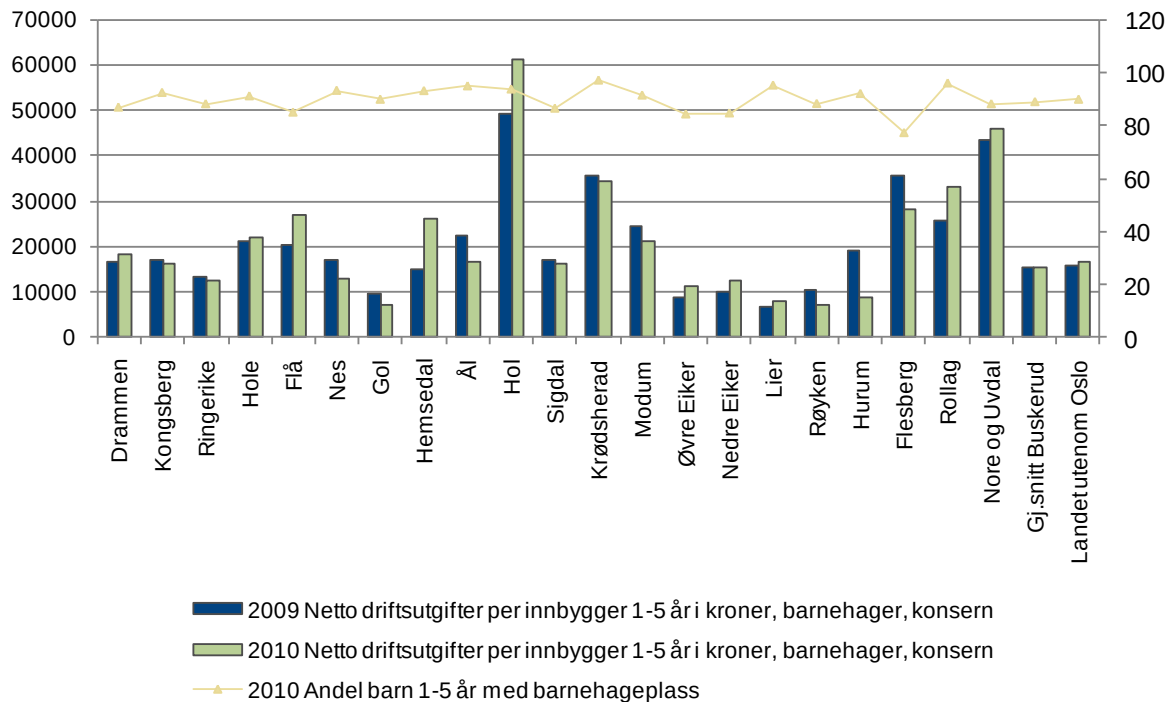
Fra 1. januar 2011 ble hoveddelen av de statlige tilskuddene til barnehager innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. Dette gjelder følgende tilskudd:

- Ordinært driftstilskudd til barnehager
- Tilskudd til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage og skjønnsmidler til barnehager
- Skjønnsmidler til barnehager

Dette betyr at kommunen som barnehagemyndighet får større ansvar for barnehagene. For å sikre et likeverdig tilbud av høy kvalitet i alle barnehager, må kommunene sørge for nok ressurser til barnehagesektoren.

Tilskudd til tiltak for barn av nykomne flyktninger er overført til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Tilskudd til barnehagetilbud til barn av asylsøkere er overført til Justis- og politidepartementet.

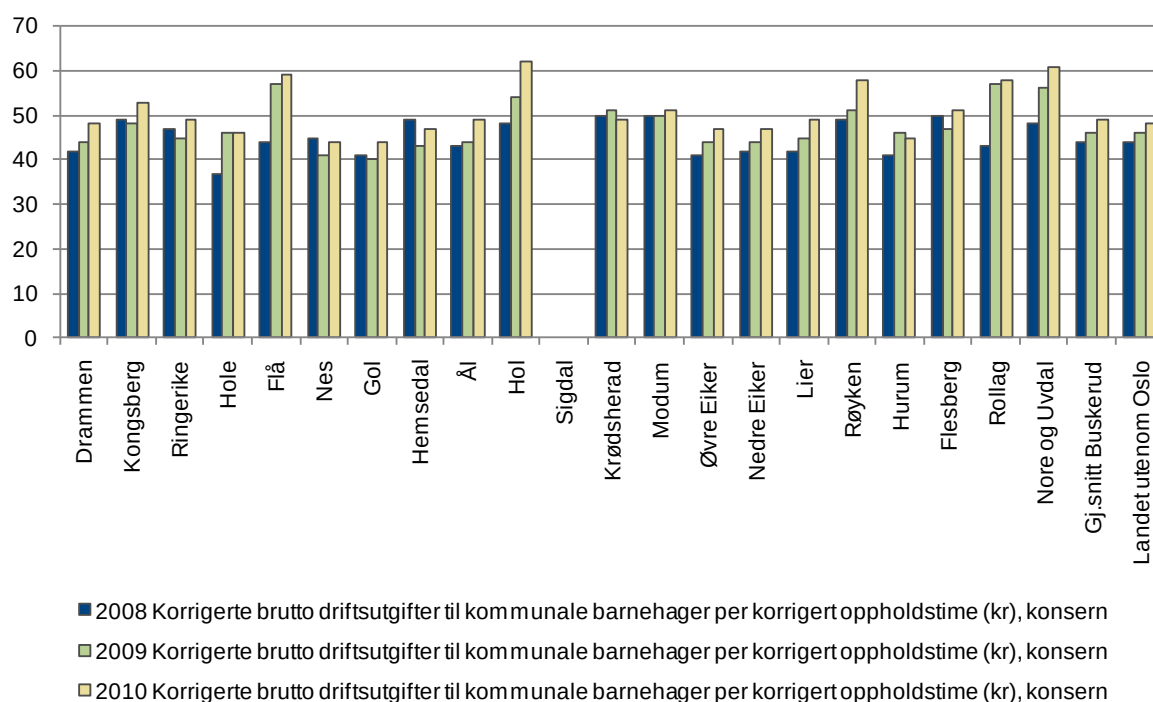
Netto driftsutgifter til barnehager per innbygger 1 – 5 år 2009 - 2010 og andel barn 1 – 5 år med barnehageplass 2010

Gol har lavest netto driftsutgifter til barnehager per innbygger 1-5 år, mens Hol, Nore og Uvdal og Rollag alle har høye netto driftsutgifter. Lave utgifter kan indikere et dårligere barnehagetilbud, men det kan også bety at kommunene driver barnehagene mer effektivt

og motsatt for kommuner med høye netto driftsutgifter.

Det er ingen sammenheng mellom andelen barn 1- 5 år med barnehageplass og netto driftsutgifter til barnehager per innbygger 1 – 5 år.

Korrigerte brutto driftsutgifter per korrigerte oppholdstime i kommunale barnehager*Korrigerte brutto driftsutgifter inneholder:*

- lønn/sosiale utgifter
- varer og tjenester
- utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av barnehagelokaler for kommunenes egne barnehager.

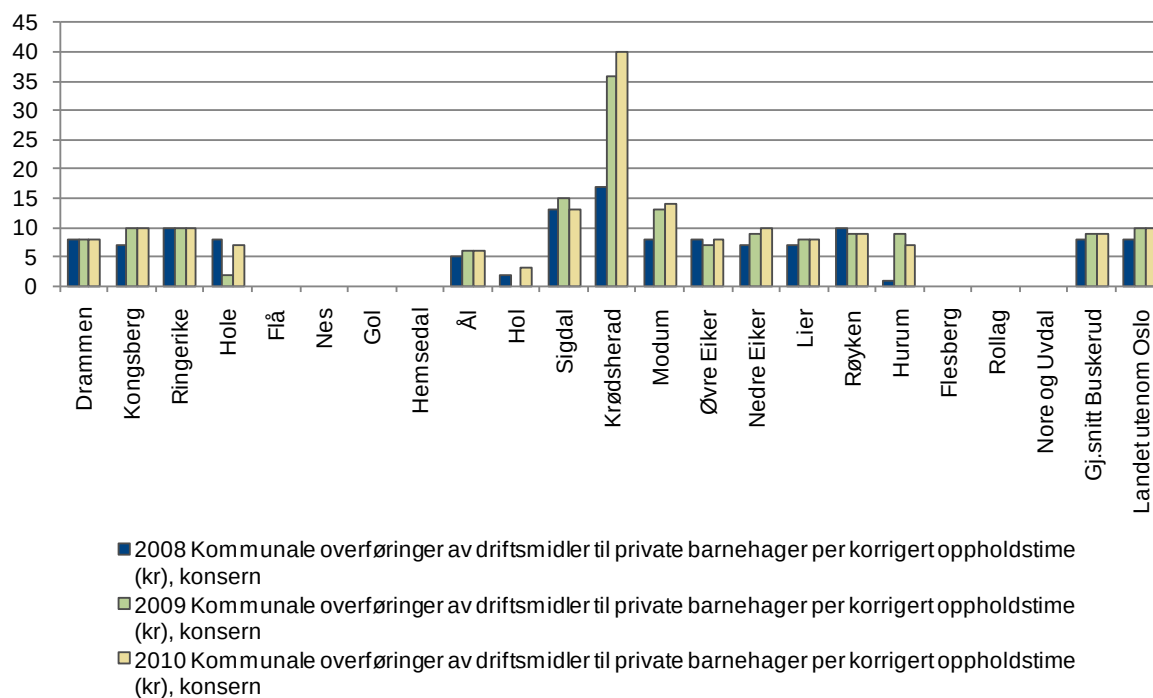
Det betyr at tilskudd til private barnehager (både kommunalt tilskudd og videreføring av statstilskudd) er holdt utenom.

Grafen viser hvor mye det koster å ha et barn i en time i barnehagen i de ulike kommunene. Vi ser at det er noen variasjoner mellom kommunene. Hol og Nore og Uvdal bruker henholdsvis kr 62,- og kr 61,- per korrigerte oppholdstime i 2010, mens Nes og Gol bruker kr 44,-.

Krødsherad og Hurum har hatt en liten nedgang i korrigerte brutto driftsutgifter siden i fjor. De andre kommunene har hatt en liten økning eller ligger på samme nivå som i fjor.

Sigdal har ingen kommunale barnehager og har derfor ingen driftsutgifter knyttet til kommunale barnehager.

Kommunale overføringer av driftsmidler til private barnehager

Forskrift om likeverdig behandling av barnehager om offentlige tilskudd pålegger kommunen å dekke kostnader til drift av barnehager som ikke dekkes av andre offentlige tilskudd og foreldrebetaling.

Grafen viser hvor mye kommunen betaler i kroner for et barn per time i private barnehager. Private barnehager fikk i 2010 sine inntekter gjennom statstilskudd, foreldrebetaling og tilskudd fra kommune. Fra 1. januar 2011 er tilskuddsordningen for barnehageområdet endret. For nærmere forklaring, se side 10.

Gjennomsnittet i Buskerud ligger likt gjennomsnittet i landet for øvrig. Vi ser at det er store forskjeller mellom kommunene i Buskerud når det gjelder finansiering av barnehageplasser i private barnehager.

Gol og Flesberg har private barnehager. Kommunene har likevel ikke utgifter knyttet til de private barnehagene.

For å sikre likeverdig kvalitet i ikke-kommunale og kommunale barnehager og stabile rammevilkår for ikke-kommunale barnehager, planlegger regjeringen å oppjustere tilskuddet i løpet av fem år. Høsten 2011 vil minimumstilskuddet øke fra 88 % til 91 %.

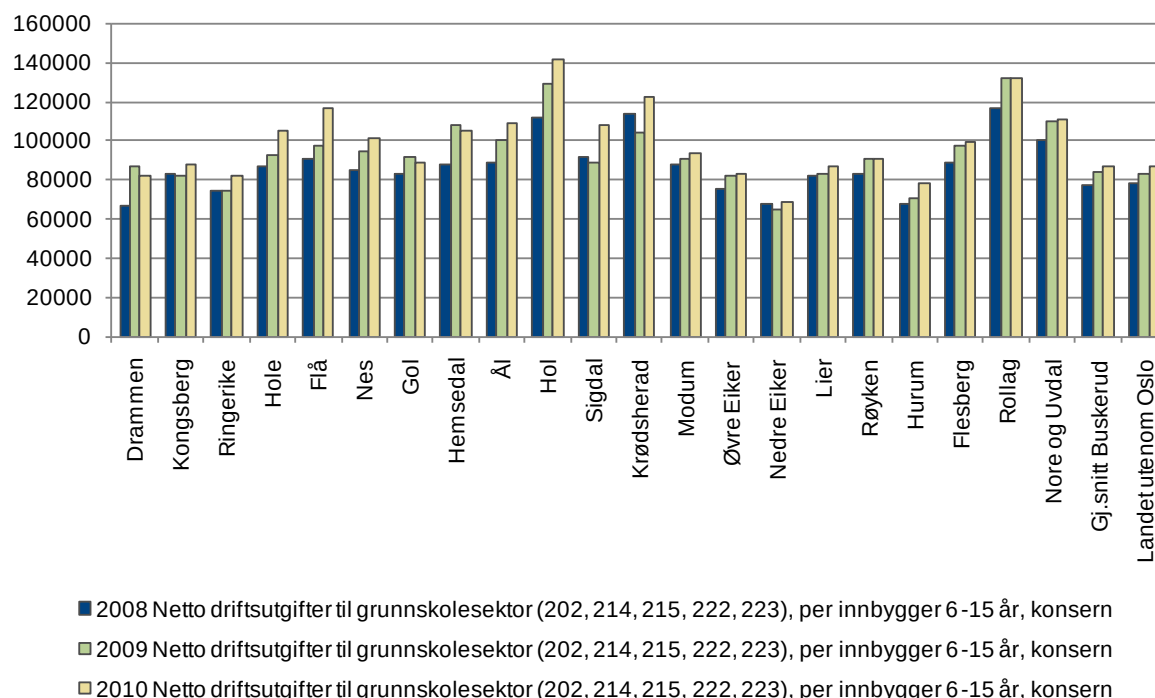
3 Grunnskole

Skoleåret 2010/2011 (pr. 1. oktober 2010) er det registrert 32 556 elever i grunnskolen i Buskerud, fordelt på 153 skoler, hvorav 6 er private skoler.

Elevene i private skoler i Buskerud utgjør 1,55 % av elevene i fylket, mot 2,6 % på landsbasis. I skoleåret 2010/2011 er det 35 færre elever i private skoler enn det var skoleåret 2009/2010.

Antallet lærere i grunnskolen i fylket inneværende skoleår er 3 447, en økning på 49 lærere fra året før. Antallet representerer 2 946 årsverk, en nedgang på 69 årsverk fra forrige skoleår. 259 årsverk blir brukt til administrative og pedagogiske lederoppgaver, en økning på ca 2,7 %. Nedgangen er godt spredt over de fleste kommuner, med de prosentvis største reduksjonene i Hol, Gol og Hemsedal.

Netto driftsutgifter til grunnskole

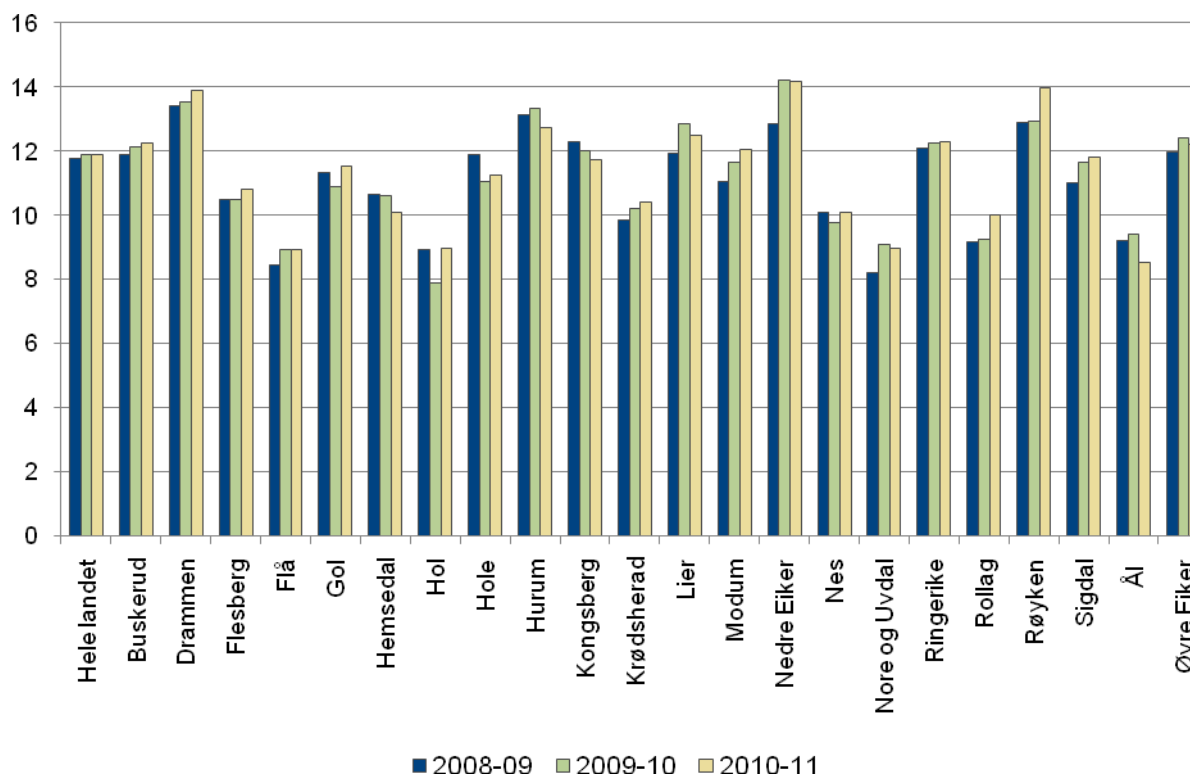
Det er kommuner med færre enn 1000 elever som har høyest driftsutgifter til grunnskole per innbygger i grunnskolealder. Det er en utfordring for små kommuner å drive like kostnadseffektivt som større kommuner. Et høyt kostnadsnivå kan indikere høy innsats og

god kvalitet på undervisningen, men kan også skyldes mindre effektiv drift. En høy andel timer til spesialundervisning kan også bidra til høye utgifter.

De fleste kommuner har økt sine netto driftsutgifter til grunnskole fra forrige skoleår.

Tabellen kan ses i sammenheng med tabellen om elever per undervisningsrelaterte årsverk.

Elever per undervisningsrelaterte årsverk (kilde: GSI)

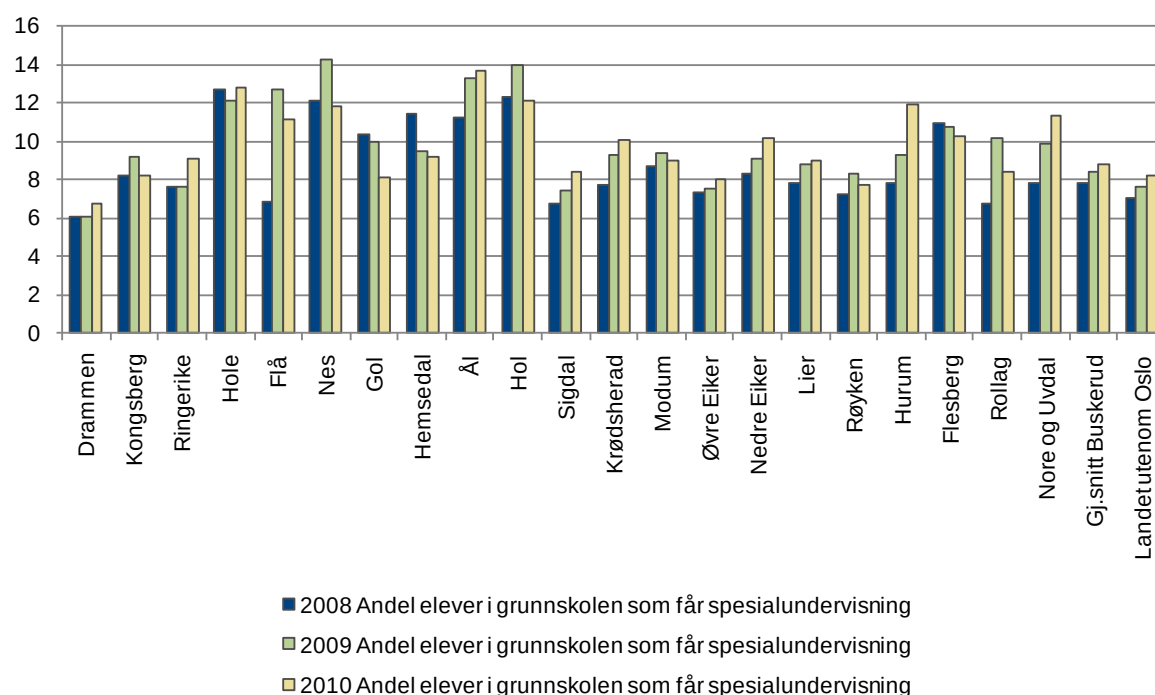

Selv om antall elever i en gitt undervisnings-situasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir grafen et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i en undervisningssituasjon per lærer.

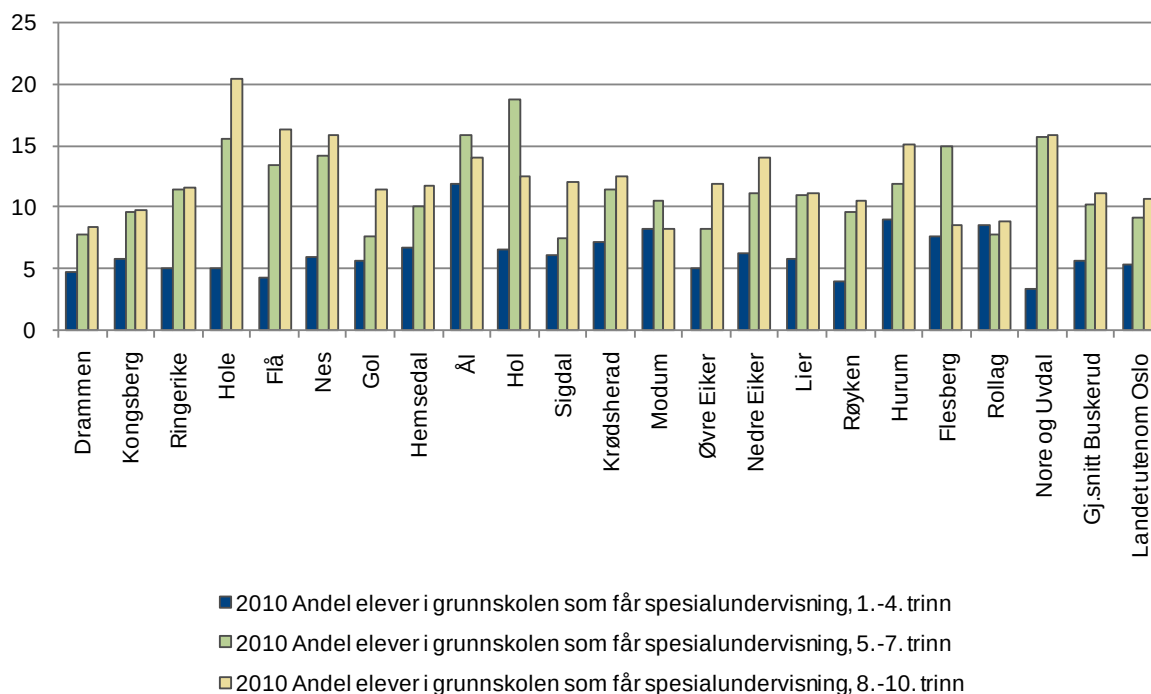
Tabellen bør ses i sammenheng med kommunenes driftsutgifter til skole i tabellen foran. Lønninger utgjør i snitt over 80 % av kostnadene ved å drive en skole.

Økte netto driftsutgifter per elev gir ikke automatisk et redusert antall elever per undervisningsrelaterte årsverk. Dette kan blant annet forklares med økte lønninger og generell kostnadsvekst. Likevel viser tabellen at de kommunene som ikke har økt sine netto driftsutgifter til skole, generelt opplever en økning i antall elever per undervisningsrelaterte årsverk.

Spesialundervisning – andel elever med enkeltvedtak (kilde: GSI)

Spesialundervisning – andel elever med enkeltvedtak etter hovedtrinn (kilde: GSI)

Andelen av elever som har vedtak om spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-1, har på landsbasis økt med 0,55 % fra i fjor. I Buskerud har økningen fra forrige skoleår vært noe lavere, ca. 0,31 %. 9,02 % av elevene i Buskerud har skoleåret 2010/2011 vedtak om spesialundervisning, og fylket

ligger fremdeles noe høyere enn landssnittet på 8,42 %.

Andelen av elever med vedtak om spesialundervisning må ses i sammenheng med andre tabeller som for eksempel andelen timer til spesialundervisning, driftsutgifter og elever

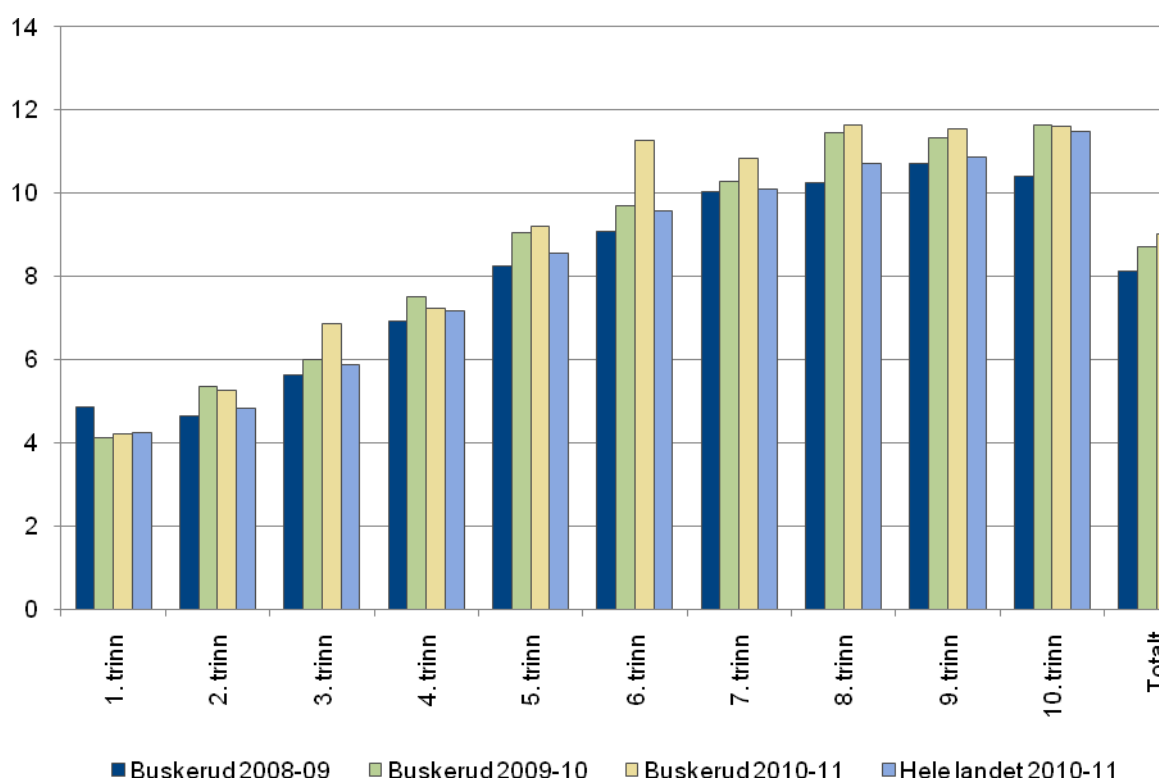
per årsverk. Videre er det viktig å understreke at det alltid kan være større variasjoner fra år til år i mindre kommuner fordi hver elev der utgjør en større prosentvis andel.

Ser vi andelen elever med vedtak om spesialundervisning fordelt på hovedtrinn ser vi at hovedtrenden er lave tall for 1.-4. trinn, mens tallet øker kraftig på mellomtrinnet for å nå toppen mot slutten av ungdomstrinnet. Tidlig innsats er en uttalt nasjonal målsetning med tidlig intervensjon. Det er derfor et mål å øke andelen elever med spesialundervisning på de laveste trinnene. Det er verdt å merke seg

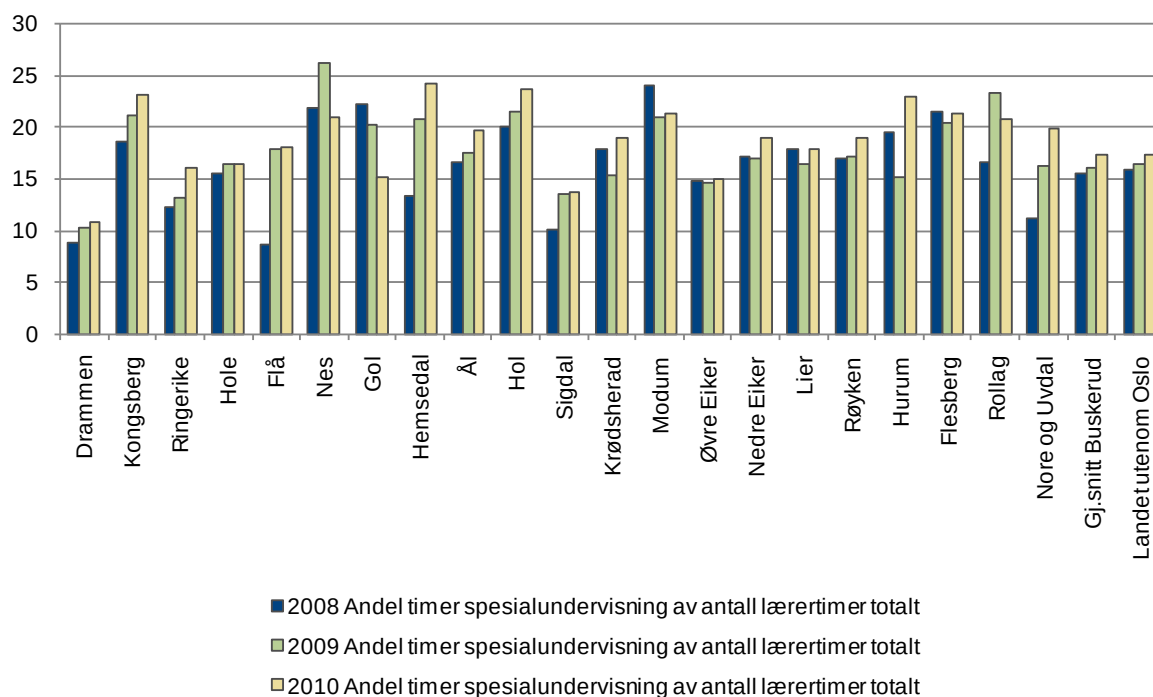
at enkelte kommuner er i ferd med å endre fordelingen i retning av en større spesialpedagogisk innsats på lavere trinn.

Andelen elever ovenfor må også ses i sammenheng med hvor stor andel timerressursen til spesialundervisning er. Tabellen viser store regionale forskjeller. I mer enn 8 kommuner utgjør spesialundervisningstimerne mer enn 20 % av det totale antall undervisningstimer. Her ser vi at de små kommuner er overrepresentert, men også mellomstore kommuner som Kongsberg, Hurum og Modum har en andel på over 20 %.

Spesialundervisning – andel elever per trinn

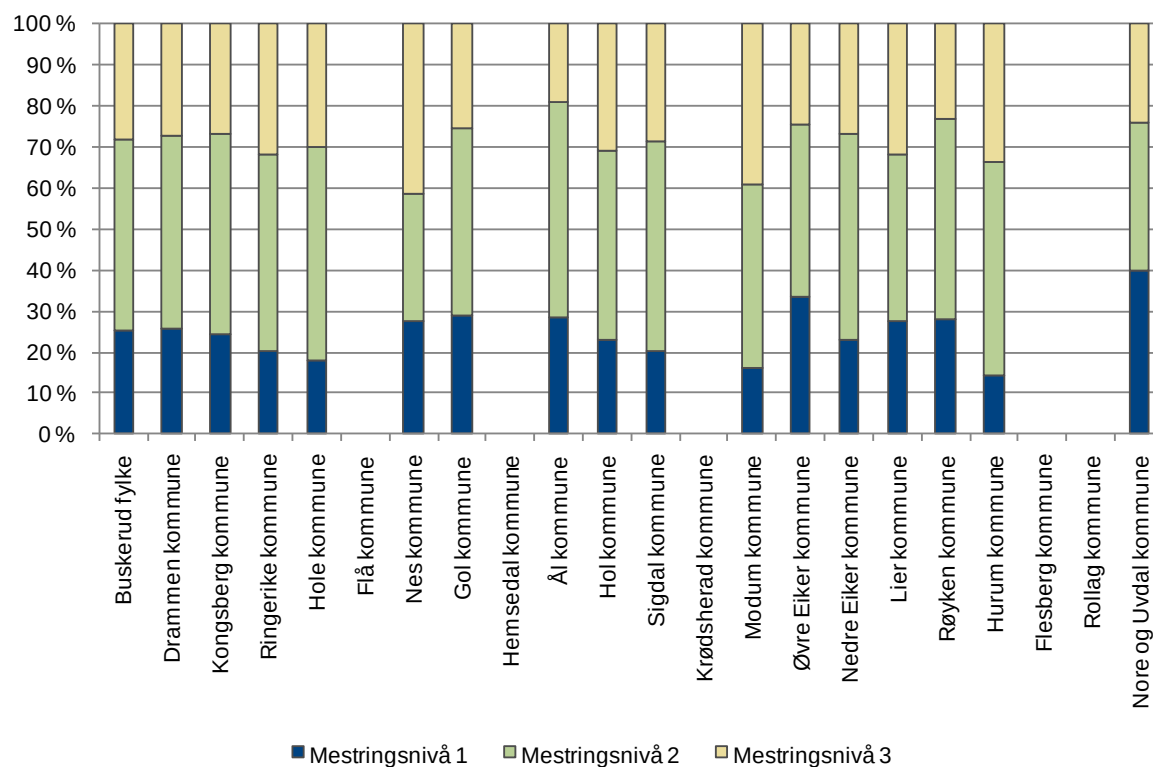

Spesialundervisning – andel timer til spesialundervisning i % av antall lærertimer totalt (kilde: GSI)

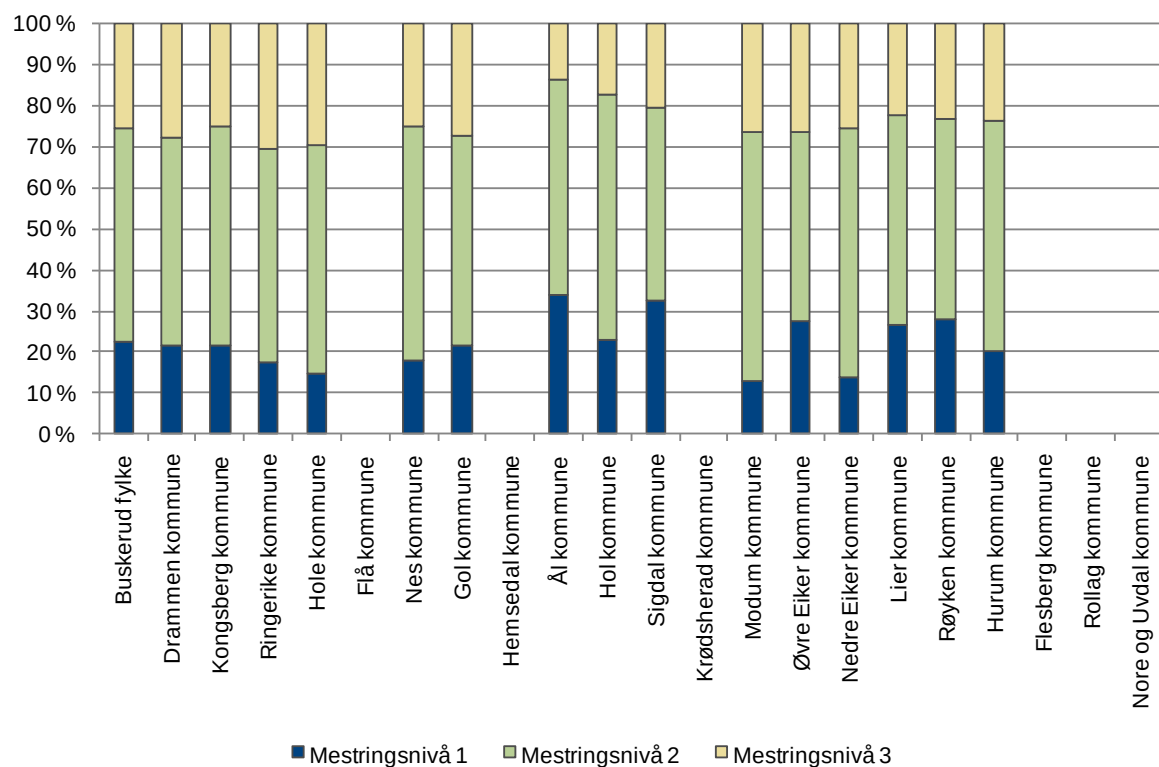

Nasjonale prøver 5. trinn (Kilde: Skoleporten)

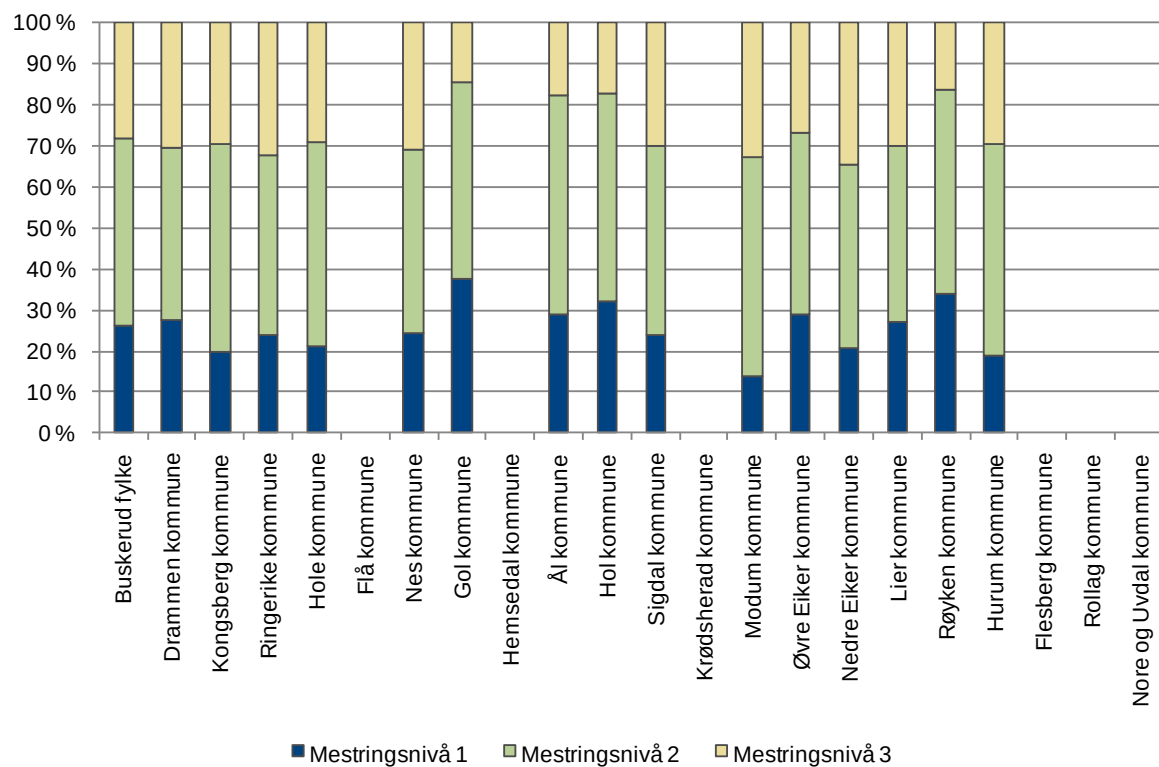
Lesing:

Engelsk:

Regning:

Nasjonale prøver har til hensikt å kartlegge elevenes grunnleggende ferdigheter i regning og lesing, samt elevenes ferdigheter i engelsk. Prøvene gjennomføres på høsten på 5. og 8. trinn, og tar dermed utgangspunkt i kompetansemål for 4. og 7. trinn. Fra høsten 2010 kan skolene også velge å gjennomføre de nasjonale prøvene på 9. trinn som gir en bedre indikasjon på hvilke ferdighetsnivå elevene er på etter ett år på ungdomstrinnet.

Resultatene fra 8. trinn er fordelt på fem mestringsnivå og er dermed vanskelig å presentere tydelig i en tabell tilsvarende resultatene for de nasjonale prøvene på 5. trinn. Resultatene fra 8. trinn er helt i samsvar med landssnittet på samtlige prøver, også når man ser på fordeling på mestringsnivå. Resultatene av de nasjonale prøvene, slik de blir presentert i tabellen over, må leses med forsiktighet da det er mange variabler som spiller inn på resultatet. Les mer om hvordan man kan tolke resultatene og se resultater fra hele landet på <http://skoleporten.utdanningsdirektoratet.no/>.

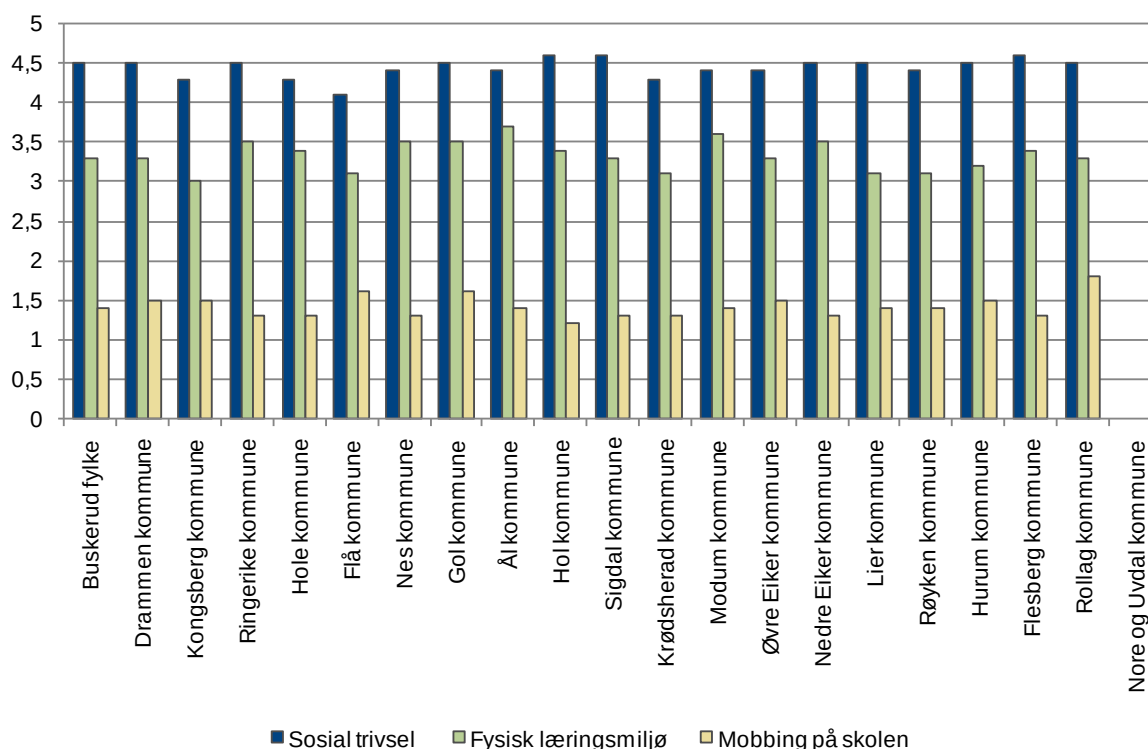
Skolen, kommunen og de nasjonale myndighetene bruker informasjonen fra de nasjonale prøvene i arbeidet med å forbedre kvaliteten på opplæringen.

Nasjonale prøver på femte trinn (grafene over) gir en poengsum som igjen angir hvilket mestringsnivå en besvarelse havner på. Mestringsnivå 1 indikerer at elevene er under kritisk grense. Det er derfor en målsetning å få andelen elever på laveste mestringsnivå så lav som mulig. De grunnleggende ferdighetene er avgjørende for prestasjoner i alle fag.

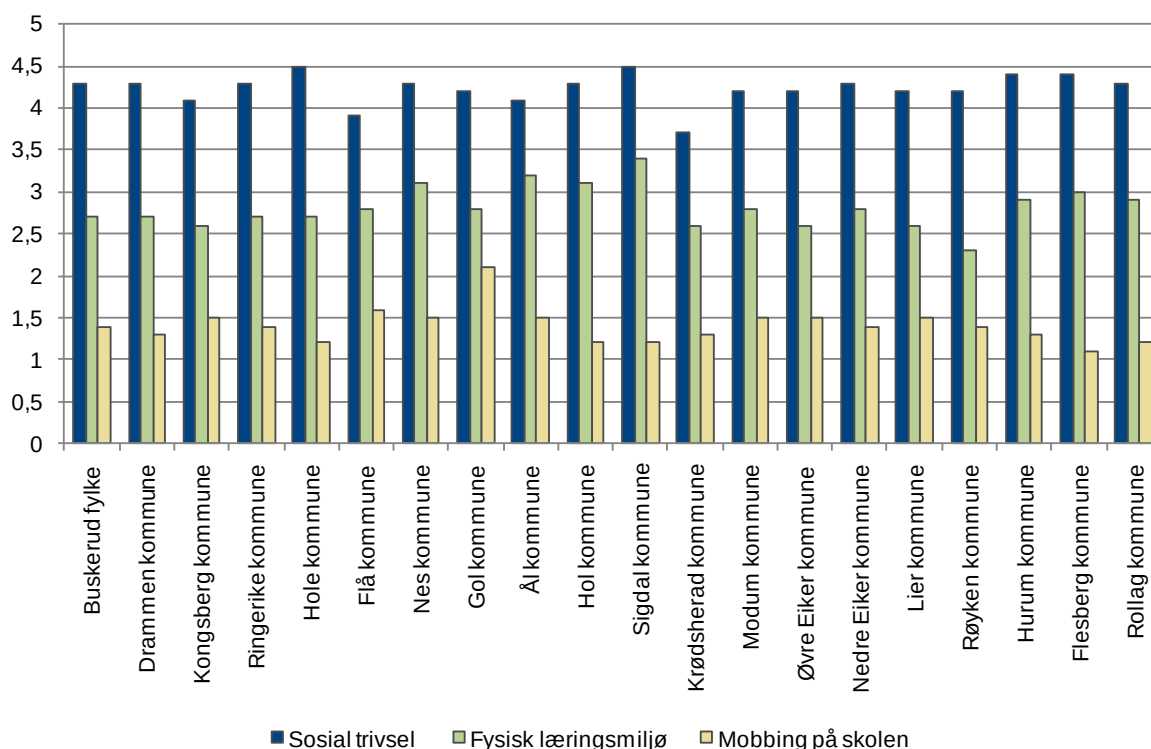
I mindre kommuner kan årskullene være så små at det er vanskelig å si noe om en faglig utvikling på grunnlag av de nasjonale prøvene. For små kommuner publiseres ikke resultatene på mestringsnivå, men de gjøres kjent for skoleeier. I enkelte kommuner er det et høyt antall elever som av ulike årsaker ikke har gjennomført prøven. Deltagelsesandelen kommer ikke frem av tabellen over, og Fylkesmannen vil følge opp skolenes praksis med fritak og ikke gjennomført.

Elevundersøkelsen:

7. trinn

10. trinn

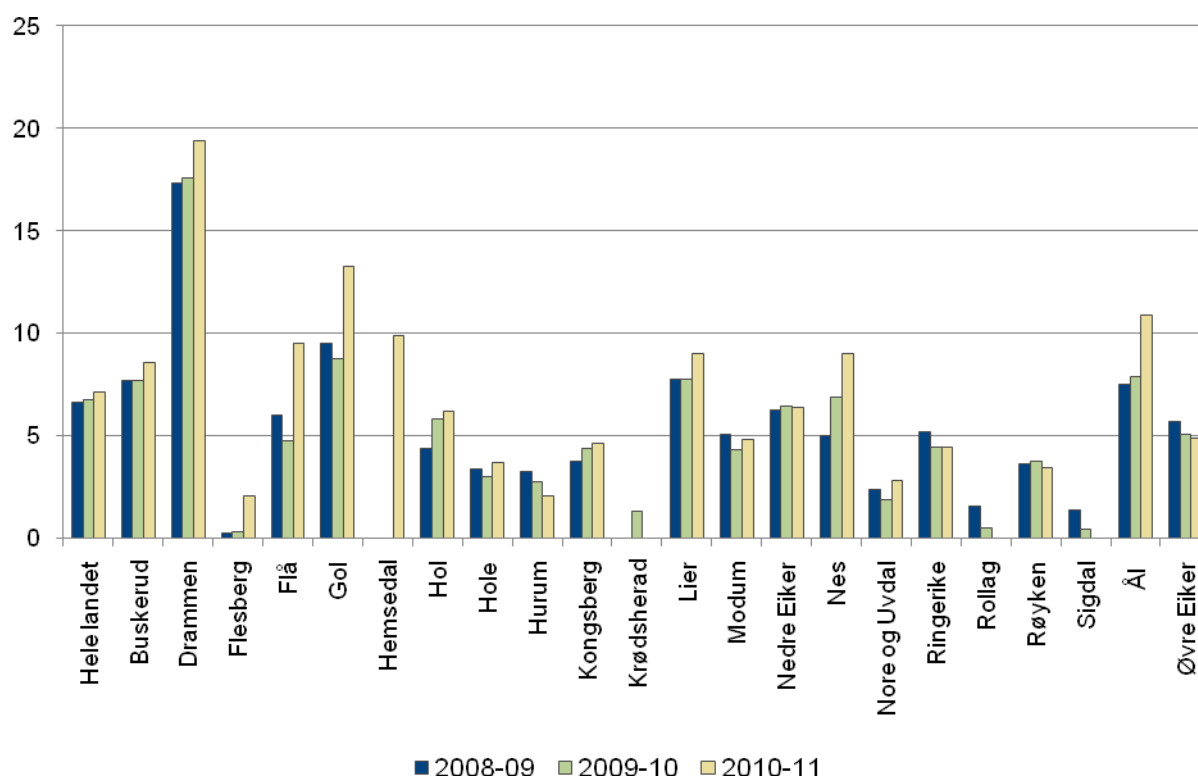

Tabellene viser et gjennomsnitt av elevenes trivsel, det fysiske læringsmiljøet og mobbing på skolen på 7. og 10. trinn (elevundersøkelsen våren 2010). Skalaen 0-5 representerer skalaen eleven har svart på. Høy verdi er positivt for den grønne og blå søylen, men ikke for den gule søylen som representerer mobbing.

Nasjonalt har det vært fokus på elevenes trivsel, og regjeringen undertegnet i januar 2011 en nytt Manifest mot mobbing for perioden 2011-2014. Opplæringslovens kapittel 9A om elevenes rett til et godt fysisk og psykososialt miljø på skolen har vært tema for felles nasjonalt tilsyn i 2010 og 2011.

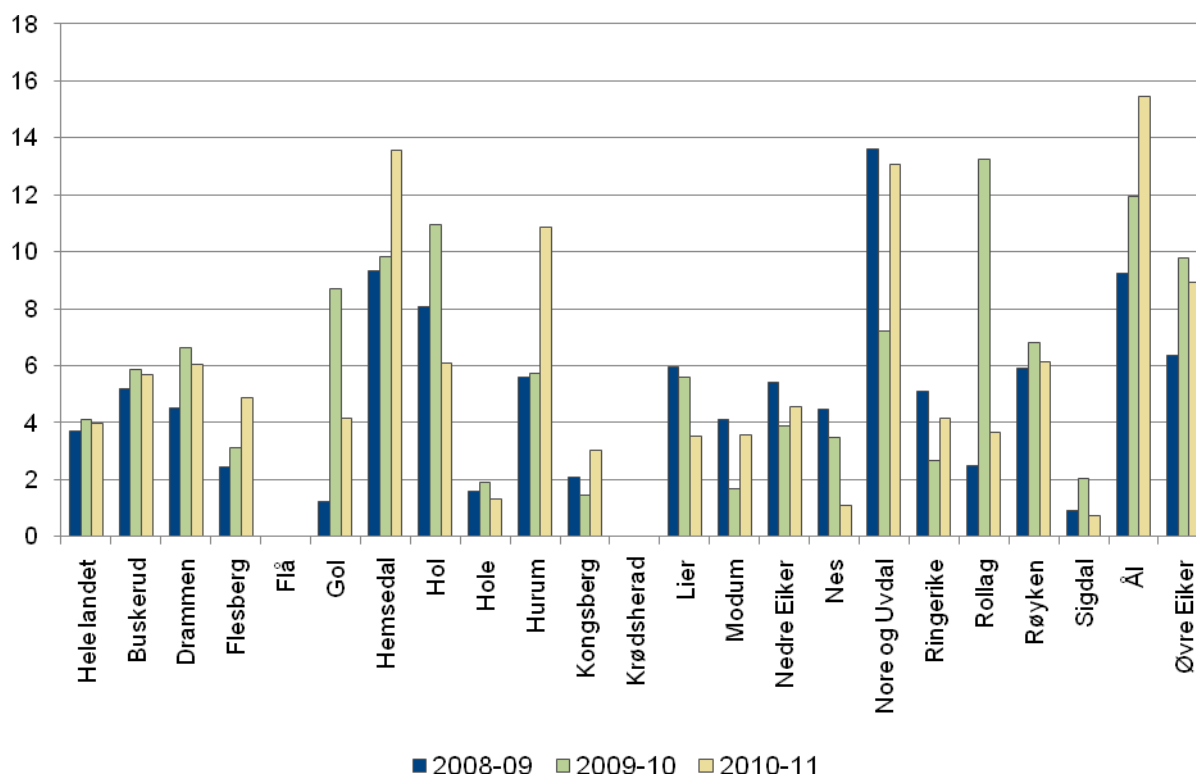
Undersøkelsen viser også at det er et stykke igjen til målsetningen om at ingen elever skal oppleve mobbing på skolen. Undersøkelsen er derfor et viktig verktøy i kommunenes arbeid med å sikre elevene et godt psykososialt og fysisk læringsmiljø.

Elevundersøkelsen i sin helhet finnes på <http://skoleporten.utdanningsdirektoratet.no/>. Hemsedal kommune gjennomførte ikke elevundersøkelsen våren 2010. Nore og Uvdal kommune hadde så få elever på årstrinnet at resultatene er unntatt offentligheten.

Andel elever med særskilt norsk (kilde: GSI)

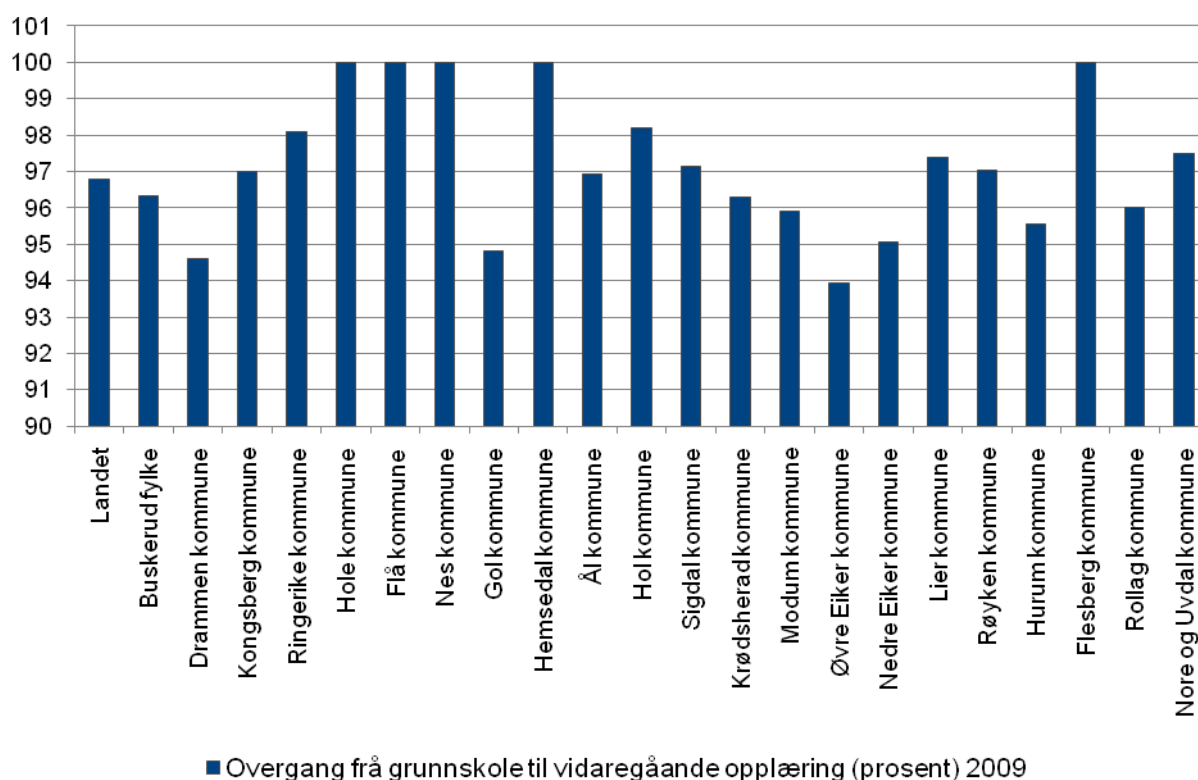
Tabellen angir andelen elever som har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8. Vedtak om særskilt språkopplæring er et individuelt vedtak for elever som har annet morsmål enn norsk eller samisk, og som har behov for å bedre sine ferdigheter i norsk, for så å kunne dra nytte av den ordinære undervisningen. Når eleven har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å følge den

ordinære undervisningen i skolen, bortfaller retten etter § 2-8 og eleven inngår ikke lenger i datagrunnlaget for denne tabellen. Tabellen sier altså ikke noe direkte om andelen minoritetsspråklige elever totalt, men om hvor stor andel av elevene som per 1. oktober hvert år har behov for støtte til å kunne nok norsk til å få tilstrekkelig utbytte av den ordinære undervisningen.

Andel lærere uten godkjent utdanning (kilde: GSI)

Tabellen viser andel av undervisningspersonalet som mangler godkjent utdanning. Gruppen kan dermed inkludere både helt ufaglærte og ansatte som har en faglig/pedagogisk utdanning som ikke gir godkjent undervisningskompetanse for det aktuelle trinn

eller fag de underviser på. For fylket har andelen gått noe ned på linje med utviklingen nasjonalt. Buskerud har en høyere andel enn landet og det er store variasjoner mellom kommunene i fylket.

Andel med direkte overgang til videregående (kilde: GSI)

Prosentandelen av elevkullet som er registrert i Vg1 eller Vg2 to år etter uteksaminering fra grunnskolen. Tabellen må leses med varsomhet da enkelte grupper kan falle ut, som for eksempel elever som går på videregående

skole i et annet fylke enn hjemfylket. Videre kan det i mindre kommuner være store variasjoner fra år til år da bare en eller to elever kan gi store prosentvise utslag i tabellen.

4 Barnevern

4.1 Hovedtendenser i utviklingen

Den kommunale barneverntjenesten har også i 2010 hatt en større økning i antall saker enn økning i antall ansatte. Det er fremdeles et høyt antall nye saker og et stigende antall barn som får tiltak, dette gjelder både barn med hjelpetiltak i hjemmet og barn som plasseres utenfor hjemmet.

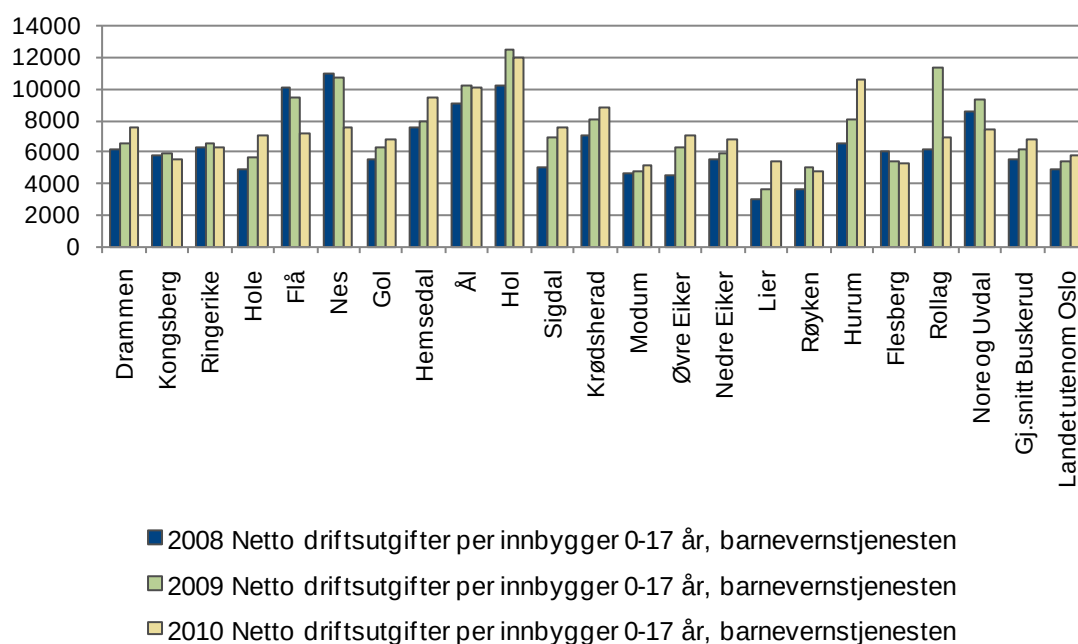
Antallet besatte stillinger har økt med 9,4 %. Antall nye saker har økt med 13 % i samme periode. Totalt har 2 133 barn tiltak fra barnevernet, en økning på i overkant av 10 % fra året før. Dette tilsier en større belastning på den enkelte ansatte i de kommunale barneverntjenestene. Likevel har kommunene fulgt opp sakene bedre i 2010 når man legger rapporteringstall fra halvårsrapportene til grunn. Blant annet har flere barn nå

omsorgsplaner, og antall fristoversittelser har gått kraftig ned, fra 15 % til 5 %.

Antall klagesaker på kommunale enkeltvedtak etter barnevernloven er redusert fra 23 i 2009 til 18 i 2010, mens antall tilsynsklager har økt fra 42 til 50.

Ved utgangen av 2010 er det bare halvparten av kommunene (11 av 21) som oppgir at de foretar jevnlig gjennomgang for å sikre at de oppfyller kravene til internkontroll i barneverntjenesten, mer enn fem år etter at forskriften om dette trådte i kraft. Tallene viser en klar sammenheng mellom oppfyllelse av lovkrav på de fleste områder i barnevernet, og et godt fungerende internkontrollsystem.

Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten

I gjennomsnitt bruker fremdeles kommunene i Buskerud litt mer ressurser på barnevernstjenesten enn gjennomsnittet for hele landet, og gjennomsnittet øker fremdeles.

I 12 av kommunene har det vært en økning av netto driftsutgifter. Dette har sammenheng med økningen i totalantall saker i barnevernet det siste året. Noe av forklaringen kan – som tidligere år – også være at enkeltsakene koster mer, da problematikken i barnevernsakene blir stadig mer komplisert. Misbruk av rusmidler og psykiske problemer er fremdeles økende og det siste året har vi også sett en foruroligende økning i antall saker med trusler og vold i nære relasjoner. Dette medfører store utfordringer og høye krav til de ansattes kompetanse.

Det er i år 9 kommuner som har en reduksjon av netto driftsutgifter pr innbygger. Siden det fremdeles er en sterk vekst i antall barn under tiltak, kan dette forklares med at det i mange kommuner er blitt en større bevissthet om å sette inn mer effektive og kortvarige tiltak. Vi har imidlertid ingen tilgjengelige data som kan bekrefte/avkrefte denne tolkningen.

De kommunene som har høyest driftsutgifter pr innbygger, har også den høyeste andelen av barnevernsbarn anbrakt utenfor hjemmet. Dette gjenspeiler at kommunene bruker mer penger på egenandeler ved plasseringer utenfor hjemmet, enn de bruker til hjelpetiltak til barn som fortsatt bor hjemme.

Tall fra halvårsrapporter som gjelder meldinger, undersøkelser og tidsfrister

Tall fra kommunenes halvårsrapporteringer			
	2009	2010	%-vis endring
Antall nye meldinger	2 408	2721	13,00 %
Antall gjennomgåtte meldinger	2 393	2705	13,00 %
% henlagt av gjennomgåtte meldinger	17,6	18,1	0,50 %
% fristoversittelser av meldinger	0,84	0,67	-0,17 %
Antall undersøkelser	1 835	2 160	14,80 %
% henlagte undersøkelser	53,7	52,6	-1,10 %
% fristoversettelse av undersøkelser	14,88	5,51	-9,37 %

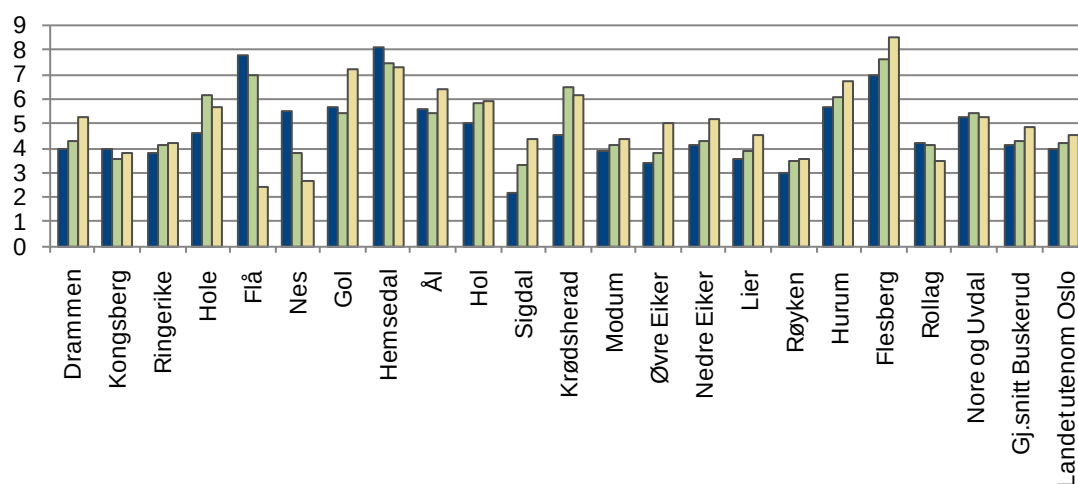
Den stadige økningen i antall meldinger til barnevernet kan ses som en bekymringsfull samfunnsutvikling, men kan også være et

uttrykk for at vi har fått et åpnere barnevern som flere henvender seg til, og som gir hjelp til flere barn som trenger det.

Tall som viser utviklingen med tiltak i barneverntjenestene

Tall fra kommunenes halvårsrapporteringer			
	2009	2010	%-vis endring
Barn i hjelpetiltak	1494	1738	16,30 %
% av disse som har tiltaksplan?	94,4	93,0	-1,40 %
Antall barn under omsorg	371	395	6,50 %
% av disse som har omsorgsplan	92,5	93,7	1,20 %
Barn med alvorlige adferdsvansker som ikke er under omsorg	22	13	-40,90 %
% av disse som har tiltaksplan?	100	92,3	-7,70 %

Andel barn med barneverntiltak ift. Innb. 0-17 år

■ 2008 Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år

■ 2009 Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år

■ 2010 Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år

Andelen barn med barnevernstiltak viser i år en større vekst enn tidligere, og veksten er også større enn landsgjennomsnittet. Det har skjedd en større økning i antall barn med hjelpetiltak i hjemmet (+ 16,3 %) enn i antall barn som er anbrakt utenfor hjemmet (+ 6,5 %), men begge gruppene øker. Antallet nye meldinger har også økt med 13 %. Mange kommuner økte bemanningen i 2010 for å håndtere den økte saksmengden, men antallet saker økte fremdeles mer enn bemanningen.

Utviklingen fra i fjor viser store variasjoner kommunene imellom, og mye av dette kan forklares med at en liten endring i antall saker kan gi store utslag i kommuner med lavt innbyggertall. Det samme gjelder variasjoner fra år til år i små kommuner, men i kommuner med stor reduksjon i andel barn med barnevernstiltak i forhold til det totale antall barn, kan det være grunn til å undersøke om terskelen for å få barnevernstiltak er blitt satt for høyt.

Grunnlagsmateriale for tildeling av øremerkede midler i 2011

I 2010 utarbeidet Fylkesmannen i samarbeid med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et grunnlagsmateriale som delvis skulle legges til grunn for tildelingen av øremerkede midler til styrking av de kommunale barneverntjenestene i 2011. I materialet ble levekårsindeksen og forskjellige indikatorer for belastningen i barneverntjenesten vektet, og resultatet ble framstilt som avvik fra fylkesgjennomsnittet. Resultatet for Buskerud ble slik:

Kommune	40 pst behov og 60 pst levekårsandel	Belastning sammenlignet med gjennomsnitt i fylket - Prosentandel
Hole	1,36	36 %
Drammen	1,23	23 %
Flesberg	1,13	13 %
Røyken	1,12	12 %
Hurum	1,1	10 %
Flå	1,07	7 %
Ål	1,07	7 %
Nedre Eiker	1,06	6 %
Ringerike	1,04	4 %
Modum	1,02	2 %
Øvre Eiker	1	0 %
Lier	0,95	-5 %
Krødsherad	0,95	-5 %
Sigdal	0,95	-5 %
Rollag	0,95	-5 %
Hemsedal	0,95	-5 %
Nes	0,89	-11 %
Kongsberg	0,86	-14 %
Hol	0,83	-17 %
Gol	0,75	-25 %
Nore og Uvdal	0,73	-27 %

(Fylkesgjennomsnittet er 0 %. Positive tall angir hvor mange % verre enn fylkesgjennomsnittet situasjonen er. Negative tall angir hvor mange % bedre enn fylkesgjennomsnittet situasjonen er)

5 Sosialtjenesten

Sosiale tjenester i Nav

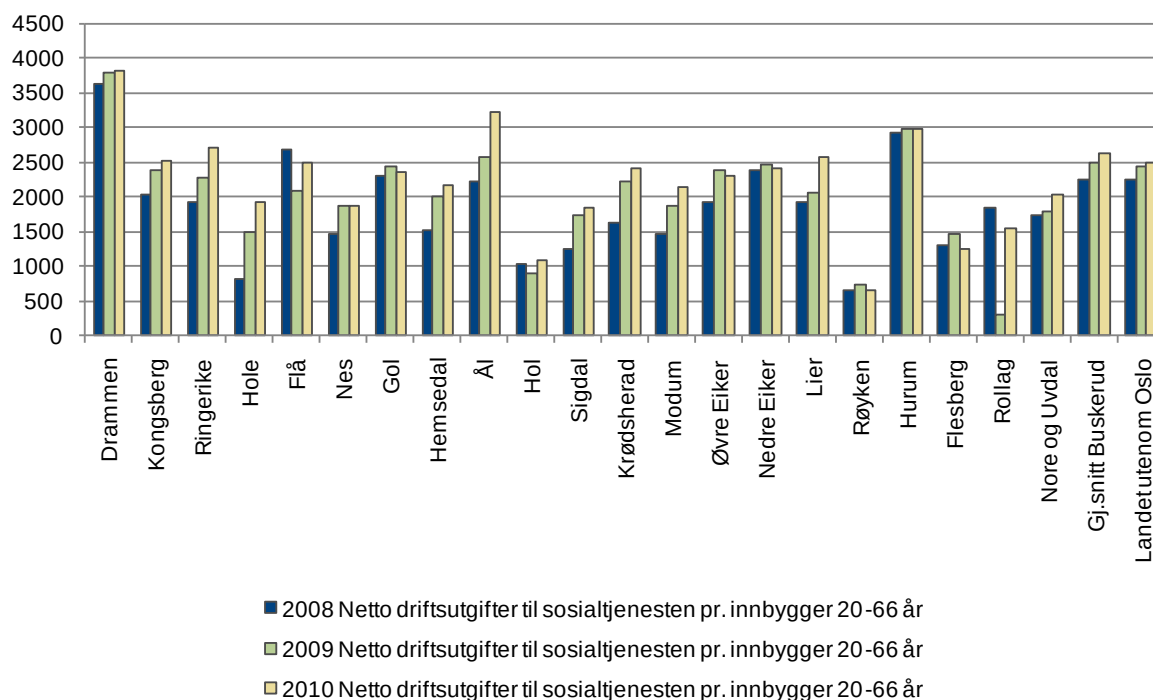
I alle Buskeruds kommuner er sosialtjenesten i 2010 del av et felles Nav – kontor. Dette innebærer at trygd- og arbeidstjenester som er statens ansvar, og sosiale tjenester som er et kommunalt ansvar, nå har funnet sammen i *en* felles arbeids- og velferdsetat. Det varierer noe kommunene imellom hvilke *kommunale* tjenester som er organisert innunder Nav - kontoret. Men alle Nav - kontor skal som et minimum tilby tjenestene økonomisk stønad, råd og veiledning, midlertidig botilbud og kvalifiseringsprogram.

Lov om sosiale tjenester i Nav trådte i kraft i 2010. Den nye loven inneholder stort sett de samme bestemmelsene om økonomisk sosialhjelp som før årsskiftet var å finne i lov om sosiale tjenester. En viktig forskjell er at ansvaret for utsatte barn og unge har blitt sterkere betont i den nye loven enn i den

gamle. Ansvaret for utsatte barn og unge er nå nedfelt i lovens formålsbestemmelse.

Den nye loven slår i tillegg fast at kommunen har plikt til å gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Den gir kommunen en plikt til å finne et midlertidig botilbud til den som ikke greier det selv. Dessuten inneholder den en ny bestemmelse om retten til *kvalifiseringsprogram*.

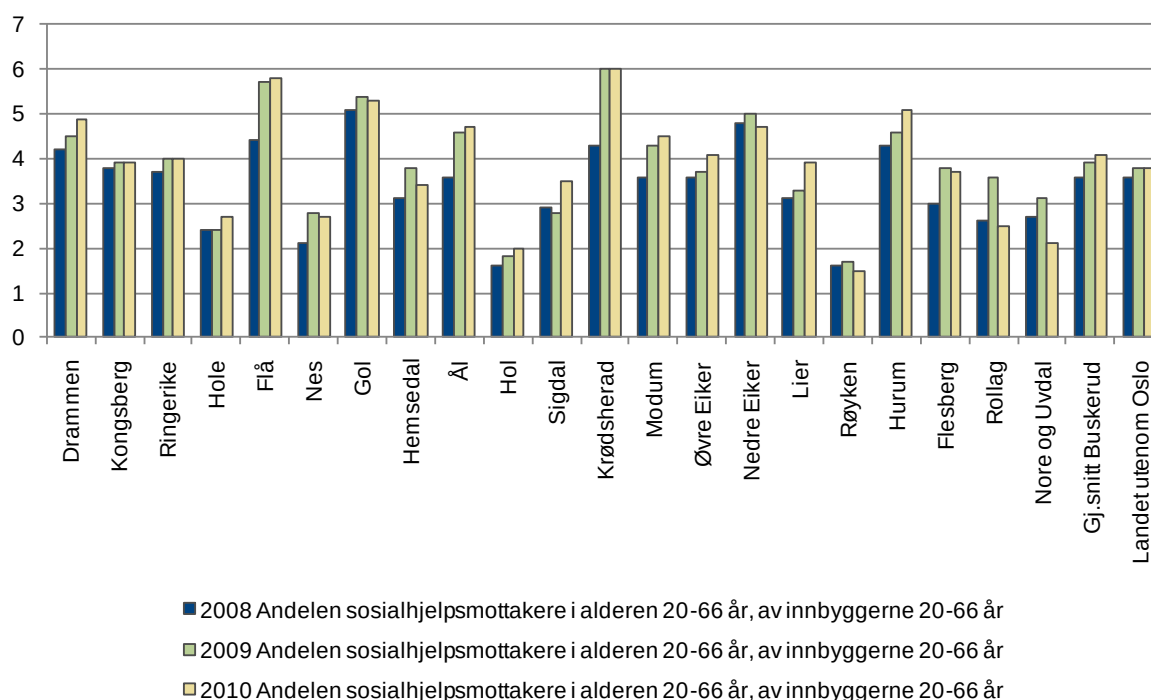
Den nye loven skiller seg videre fra den gamle ved at Fylkesmannen fra 2010 skal føre tilsyn med viktige deler av arbeidet til sosialtjenesten i Nav. Helsetilsynets oppsummering av det landsomfattende tilsynet med sosialtjenesten i Nav avdekket i 2010 at fylkesmennene fant lovbrudd i de aller fleste kommunene der det ble ført tilsyn.

Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år

Tallene for 2010 stadfester tendensen til at Drammen har Buskeruds høyeste netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger. Også i Hurum ligger netto driftsutgifter til sosialtjenesten over gjennomsnittet for landet utenom Oslo - i tråd med tendensen de to foregående årene. Hurums nabokommune Røyken utmerker seg - og har også gjort det de siste årene - ved særskilt lave netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger mellom 20 og 66 år.

Om Drammen og Hurum relativt sett ligger høyt, og om Røyken ligger lavt, så er dette altså ikke som følge av dramatiske endringer fra ett år til et annet for noen av kommunenes vedkommende. Den klareste endringen over tid, ser vi i Ål. Her har netto driftsutgifter til sosialtjenesten steget klart både fra 2008 til 2009 og – ikke minst – fra 2009 til 2010. En ganske sterk økning i relative netto driftsutgifter ser vi også i Ringerike og Lier.

Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år

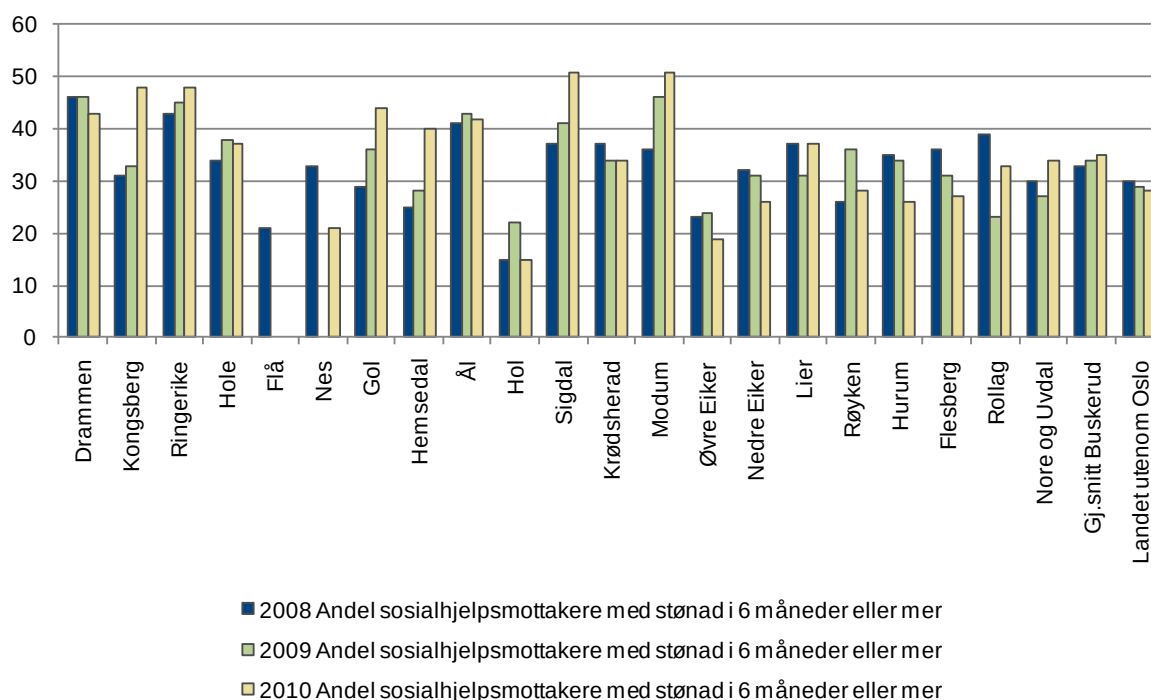

Andelen sosialhjelpsmottakere av den totale befolkningen i kommunen kan blant annet gi en pekepinn om a) hvor store levekårsproblemer – arbeidsledighet, for eksempel - en gitt kommune hanskes med, b) hvor høy terskelen er for å bli innvilget sosialhjelp i kommunen.

Fordi sosialtjenesten både skal bidra til sosial og økonomisk trygghet og stimulere til at folk blir selvhjulpne, kan det være en indikator på at noe bør ses nærmere på både dersom andelen sosialhjelpsmottakere i en kommune er svært høy og dersom den er svært lav. Dette gjelder ikke minst dersom kommunens forekomst av levekårsproblemer normalt skulle tilsi at kommunen hadde en høyere eller lavere andel sosialhjelpsmottakere enn hva som faktisk er tilfelle.

Flå, Gol, Krødsherad og Hurum er kommuner der andelen sosialhjelpsmottakere er ganske høy sammenlignet med andre kommuner i Buskerud. Særsilt lave andeler sosialhjelpsmottakere finner vi i Røyken og Hol.

I ti kommuner har andelen sosialhjelpsmottakere økt fra 2009 til 2010. Tre kommuner viser ingen endring. Åtte kommuner har hatt nedgang i andelen sosialhjelpsmottakere.

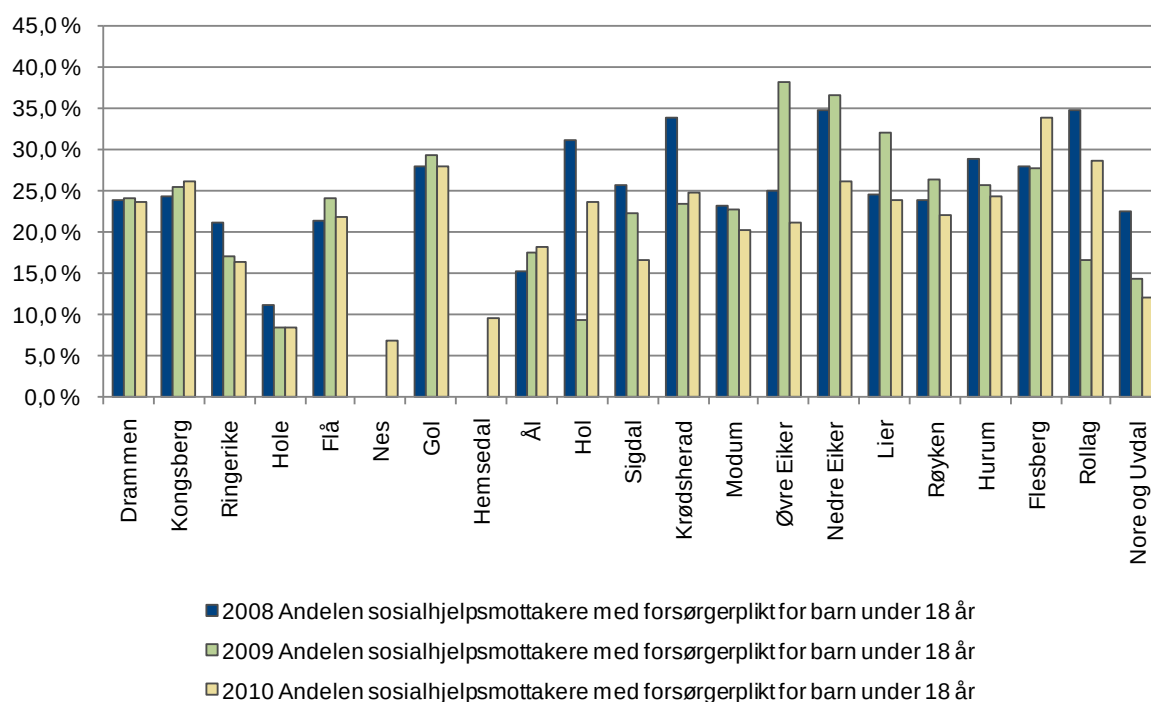
Andel sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer

Sosialhjelp skal være en kortvarig og midlertidig ytelse. Det kan derfor være grunn til å se nærmere på hva som kan ligge til grunn dersom en høy andel sosialhjelpsmottakere mottar stønad i seks måneder eller mer.

I noen kommuner vil en høy andel av kommunens sosialhjelpsmottakere være trygdet gjennom Folketrygdens ordninger. En del av disse mottar supplerende sosialhjelp over mange år for å make de månedelige utgiftene sine. I kommuner med høy andel slike brukere vil også KOSTRA – tallene vise en høy andel langtidsmottakere av sosialhjelp. Normalt vil det være lite kommunen kan gjøre for å påvirke dette. Men høy andel langtidsmottakere kan også skyldes en praksis der sosialtjenesten, for eksempel på grunn av personalmangel, innvilger hjelp for lange perioder og unnlater å "følge opp" klientene med sikte på å bidra til selvhjulpenhet.

I ni kommuner har det fra 2009 til 2010 vært en økning i andelen sosialhjelpsmottakere med stønad i seks måneder eller mer. I Kongsberg har økningen vært særskilt markant. Gol, Hemsedal og Sigdal har også hatt en sterk økning i andelen mottakere med stønad i seks måneder eller mer. I ti av kommunene var det fra 2009 til 2010 en reduksjon i andelen som

mottok stønad i seks måneder eller mer. Hol, Øvre og Nedre Eiker, Røyken og Hurum er blant kommunene med den klareste reduksjonen i andel langtidsmottakere. Buskerud fylke ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder andel sosialhjelpsmottakere som mottar stønad i seks måneder eller mer.

Andel sosialhjelpsmottakere med forsørgerplikt for barn under 18 år

2010 var det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial utstøtning. Både på EU-plan og i Norge har "fattigdom" gradvis blitt tema igjen de siste årene. Også ordet "barnefattigdom" har fått økt oppmerksomhet. Men hvordan står det egentlig til med Buskeruds kommuner på barnefattigdomsfronten?

KOSTRA - tallene i Buskerud for 2010 sier langt fra alt. Men de sier noe om hvor høy andel av sosialhjelpsmottakerne i kommunen som forsørger barn under 18 år. Det er ikke urimelig å anta at barn av

sosialhjelpsmottakere ofte befinner seg blant de barna i en kommune som rammes hardest av de negative følgene fattigdom kan ha.

Tallene for Buskerud avdekker blant annet at andelen sosialhjelpsmottakere med forsørgeransvar for barn varierer sterkt fra år til år i enkelte kommuner. I 2009 forsørget nesten fire av ti sosialhjelpsmottakere i Øvre Eiker barn. Året etter - i 2010 - hadde bare en femdel av kommunens sosialhjelpsmottakere slikt forsørgeransvar. Også i Nedre Eiker og Lier har andelen sosialhjelpsmottakere med barn sunket markant fra 2009 til 2010.

Antall mottakere av kvalifiseringsstønad

Kommune	2009	2010
Drammen	:	150
Kongsberg	69	60
Ringerike	81	81
Hole	14	8
Flå	:	:
Nes	6	8
Gol	10	9
Hemsedal	4	5
Ål	9	6
Hol	5	7
Sigdal	:	:
Krødsherad	:	:
Modum	:	14
Øvre Eiker	:	43
Nedre Eiker	:	49
Lier	84	71
Røyken	35	39
Hurum	27	24
Flesberg	:	5
Rollag	:	5
Nore og Uvdal	:	:

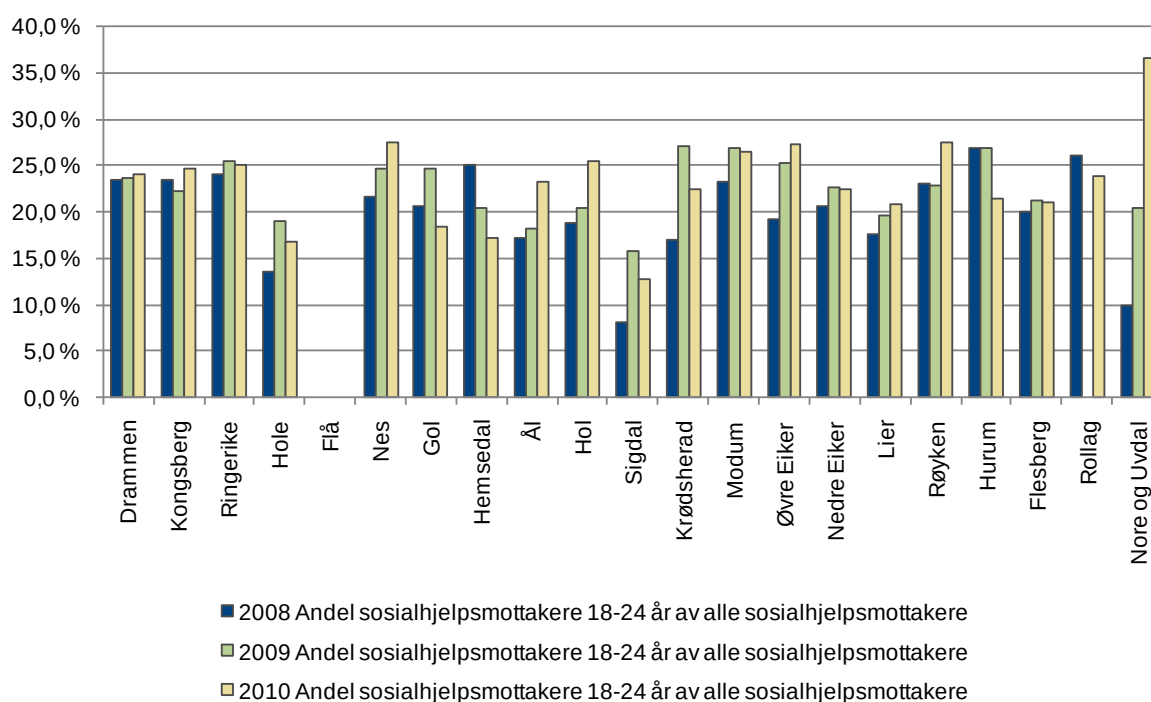
I 2010 trådte Lov om sosiale tjenester i Nav i kraft. Med den nye loven kom også bestemmelsen om retten til *kvalifiseringsprogram*.

Kvalifiseringsprogrammet er en viktig del av regjeringens strategi for fattigdoms-bekjempelse. Programmet gjelder for personer i yrkesaktiv alder med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne. For å ha rett på kvalifiseringsprogram, må man enten ha ingen eller kun begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven.

Målet med ordningen er å styrke den enkeltes muligheter for å delta i arbeidslivet. For den

tiden en person deltar i kvalifiseringsprogram, har hun rett på en kvalifiseringsstønad som på årsbasis skal være lik to ganger folketrygdens grunnbeløp.

Siden kvalifiseringsprogrammet både er en ny ordning og en svært sentral ordning i regjeringens fattigdomsstrategi, er det interessant å følge med på i hvor stor grad ordningen er tatt i bruk i Buskeruds kommuner. For 2010 er det bare fire kommuner i Buskerud vi ikke har tilgjengelige KOSTRA - tall på for dette. For øvrig ser vi et mønster der antallet mottakere av kvalifiseringsstønad og antallet innbyggere i kommunen henger tett sammen.

Å motta sosialhjelp i ung alder regnes gjerne for å være særlig uheldig. En doktoravhandling fra 2010 konkluderte med at det å motta sosialhjelp tidlig i karrieren kan ha uheldige langtidsvirkninger for senere tilknytning til arbeidslivet. Har andelen unge sosialhjelpsmottakere økt eller sunket i Buskeruds kommuner? Og hvor høy andel av sosialhjelpsmottakerne i de ulike kommunene tilhører den yngre aldersgruppa – altså den mellom 18 og 24 år?

I ni kommuner var det fra 2009 til 2010 en **økning** i andelen sosialhjelpsmottakere i den yngre gruppa. Elleve kommuner hadde en reduksjon fra 2009 til 2010. En kommune (Flå) er det ikke registrert slike tall for.

I seks av Buskeruds kommuner var andelen i aldersgruppa mellom 18 og 24 år såpass høy at den oversteg en firedel av den totale brukermassen. Disse seks kommunene var Modum, Øvre Eiker, Røyken, Nes, Hol og Nore og Uvdal. De tre sistnevnte (Nes, Hol og Nore og Uvdal) er små kommuner. Man skal generelt være forsiktig med å trekke bastante slutninger om årsakssammenhenger her, fordi det er snakk om et svært lavt totalantall brukere. Interessant er det å merke seg at Røyken - som generelt har en lav andel sosialhjelpsmottakere og lave netto driftsutgifter til sosialtjenesten – har en *sammensetning* av klientmassen som ikke nødvendigvis er heldig. Hemsedal, Sigdal og Hole har relativt sett en særlig *lav* andel unge sosialhjelpsmottakere.

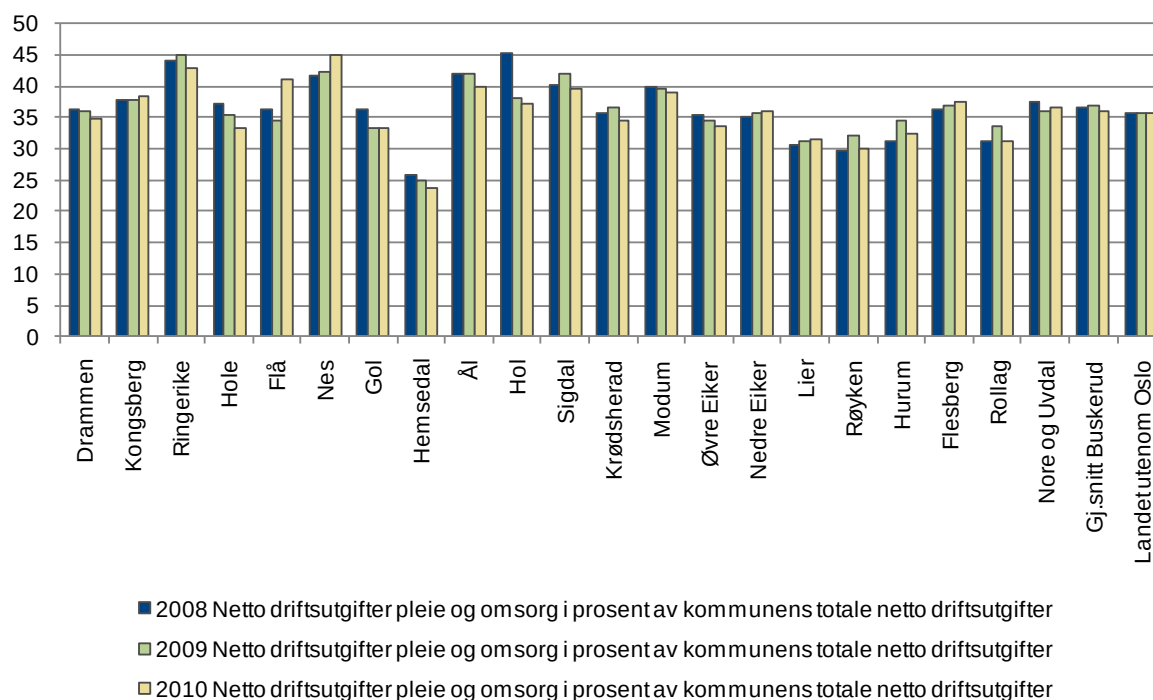
6 Kommunehelsetjenesten

6.1 Pleie og omsorg

- Helseavdelingen har gjennomført møter med 16 kommuner i 2010, med temaet omsorgsplan/psykisk helse. Vi har opplevd disse møtene som nyttige og får gjennom dialog kunnskap om de utfordringer kommunene har, og om status generelt innen disse to områdene.
- Vi opplever kommunene som dyktige og engasjerte i forhold til oppgavene innen feltet, men mange føler at de står foran store utfordringer i forhold til kompetanse og kapasitet.
- Antall eldre over 90 år i kommunene er økende, samtidig som andel ”yngre brukere” (0-67 år) er høyere i Buskerud enn i resten av landet. Andelen har også økt noe fra 2009 til 2010.
- Flere kommuner opplever et press på sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Dette gjelder ikke bare til gruppen skrøpelige eldre, men andre grupper som er i behov av tilrettelagt bolig med eller uten bemanning, for eksempel mennesker med psykiske lidelser og/eller rusproblemer.
- I 2010 ble det gitt tilsagn om bygging av 23 nye sykehjemsplasser og 183 omsorgsboliger i Buskerud gjennom Husbankens tilskuddsordning. Alle sykehjemsplassene var beregnet til eldre, av omsorgsboligene var det 135 boliger for personer med demens, 16 boliger var for mennesker med langt fremskredne nevrologiske/fysiske sykdommer, 12 boliger var for mennesker med diagnose rus/psykiatri, 10 enheter var barneboliger. Fylkesmannen har anbefalt samtlige prosjekter.
- Flere kommuner er i en utfordrende økonomisk situasjon i forhold til oppgavene.
- Mange kommuner arbeider aktivt med kvalitetsarbeid, bl.a. deltar 10 kommuner i Buskerud i KS' kvalitetsnettverk.
- De aller fleste kommuner i Buskerud er involvert i arbeidet med å planlegge/forberede innføringen av Samhandlingsreformen.
- Kommunenes arbeid med implementering og bruk av IPLOS synes nå å være tilfredsstillende.
- Fylkesmannen har – på vegne av Helsedirektoratet - i desember 2010 foretatt en nasjonal kartlegging i forhold til tjenestetilbudet til mennesker med demenssykdom i kommunene i Buskerud. Resultatet fra denne kartleggingen vil foreligge i mai/juni 2011. Kartleggingen vil gi en god oversikt over omfang og tilbud i den enkelte kommune.

- Det har vært stort fokus på demensarbeidet i fylket i 2010. Over 180 ansatte i kommunenes pleie- og omsorgstjeneste er i gang med et opplæringsprogram om demens. Drammen kommune, som av Helsedirektoratet ble tildelt oppgaven som Utviklingssenter for hjemmetjenestene, åpnet i 2010 et nytt dagsenter for hjemmeboende med demens.
- Målet er at tilbud om dagsenter for demente skal være på plass i alle kommuner innen 2015.
- Det er stor andel ansatte i pleie- og omsorgstjenestene som er over 56 år i Buskerud, i enkelte kommuner er det over en tredjedel av de ansatte som vil gå ut i pensjonering om noen år. Dette er bekymringsfullt i forhold til bemanningssituasjonen.
- Fortsatt er det mange som jobber uønsket deltid i pleie- og omsorgstjenestene. Det har imidlertid vært iverksatt prosjekter og tiltak som har fokusert på dette (Hurum) og flere kommuner ønsker nå å gjøre noe med dette. Sentrale føringer kan på sikt gi bistand til å etablere løsninger.
- Det er fortsatt en høy andel ansatte uten formell utdanning i pleie- og omsorgstjenestene i Buskerud. Det har vært iverksatt ulike tiltak for å bedre situasjonen, og Fylkesmannen fordeler hvert år midler til opplærings/utdanningstiltak. Til tross for dette har det ikke lyktes å redusere andelen "ufaglærte"

Netto driftsutgifter pleie og omsorg

Gjennomsnittlig bruker kommunene i Buskerud 36 % av kommunens budsjett til pleie- og omsorgsformål. Andelen har vært stabil de siste 4-5 år, med en liten nedgang fra 2009 til 2010.

Pleie- og omsorgsutgifter innbefatter tjenester til alle grupper som har krav på slike tjenester, uavhengig av alder. Andelen som kommunen

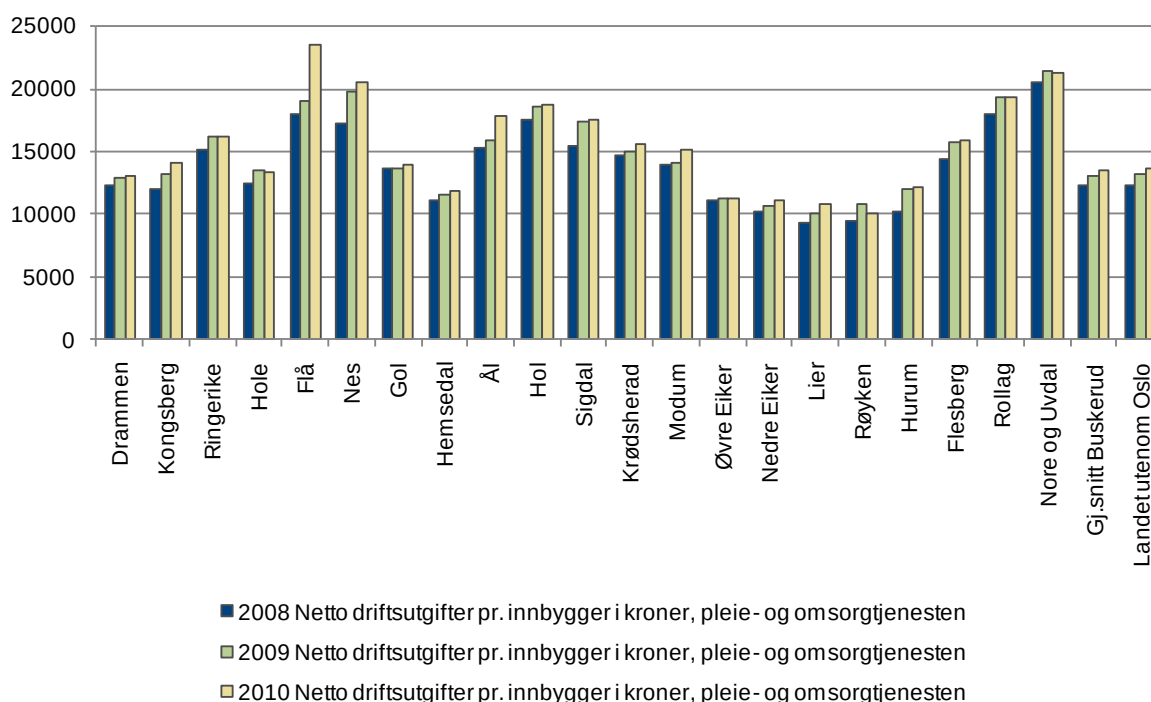
bruker av sitt budsjett til pleie- og omsorgsformål sier nødvendigvis ikke noe om omfanget og kvaliteten på tjenestene. Prosentandelen varierer i forhold til kommunenes totaløkonomi – kommuner med svak økonomi vil ofte måtte bruke en høyere andel av budsjettet for å oppfylle de lovpålagte krav til tjenester enn kommuner med god økonomi. Andre faktorer som spiller inn er

befolkningssammensetningen, sosio-økonomiske faktorer, geografi og nivå/struktur på tjenestetilbudet. I enkelte kommuner kan pleie- og omsorgstjenestene være mer "kostnadskrevende" enn i andre kommuner. Det er til dels store variasjoner mellom kommunene i fylket, og vi kan også registrere noen endringer fra 2009 til 2010. Ringerike som i mange år har hatt den høyeste andelen er nå forbigått av Nes kommune, som i 2010 brukte 45 % av sitt budsjett til pleie- og omsorgsformål.

Som det fremgår er det få kommuner i Buskerud som har redusert andelen som brukes

til pleie- og omsorgsformål, for eksempel Drammen, Ringerike, Hole, Ål, Hurum og Rollag. Dette kan bety at det er foretatt effektiviseringstiltak eller reduksjon i tjenestetilbudet, men det kan også bety at kommunen har fått økte inntekter som gjør andelen til pleie- og omsorgsformål mindre. Omvendt kan en si det samme om de kommunene som har økt sin andel av budsjettet til pleie- og omsorgsformål, for eksempel Flå og Nes, det kan bety at tjenestetilbudet har økt, at kommunene har fått reduserte inntekter

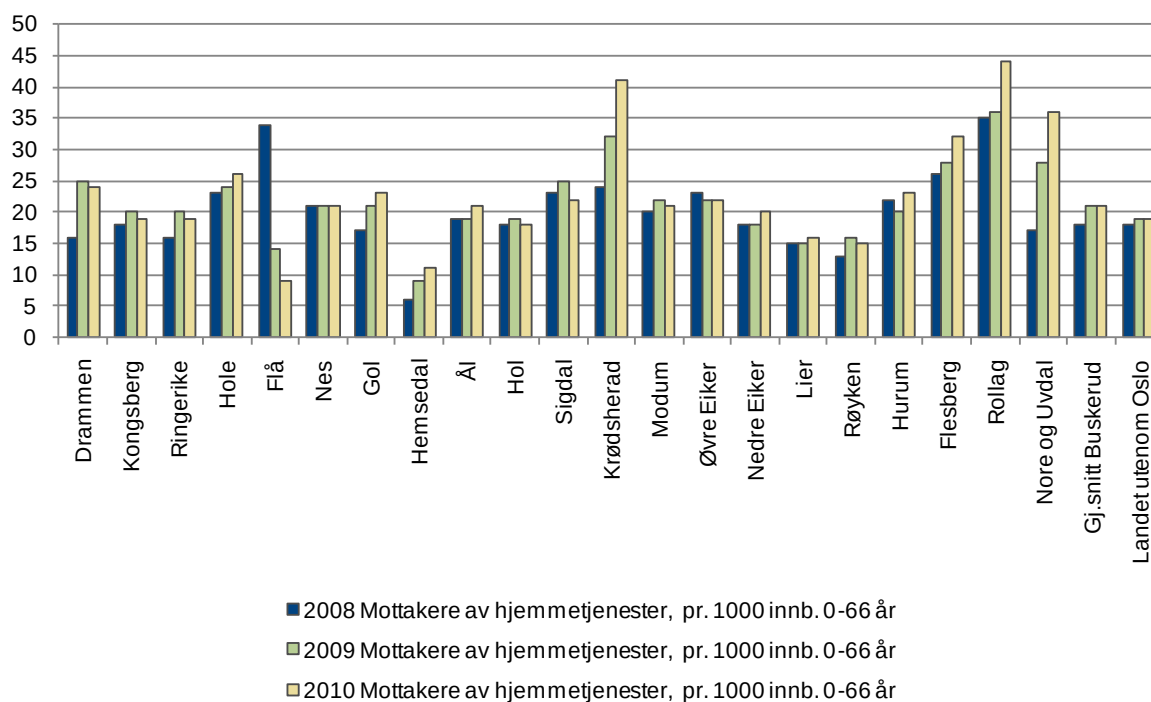
Netto driftsutgifter per innbygger

Gjennomsnittlig brukte kommunene i Buskerud kr. 13.500 per innbygger til pleie- og omsorgstjenester i 2010. Tallet er sammenfallende med resten av landet, og har vært det de siste årene. De fleste kommunene har hatt vekst eller stillstand i utgiftene, den eneste kommunen som har hatt reduksjon i utgiftene per innbygger i 2010 er Røyken kommune.

Variasjonene kommunene i mellom avhenger i hovedsak av forhold som demografi og

geografi, men i noen grad kan også variasjoner i tjenestetilbudet gi utslag. Det er de små og gravgrendte kommuner som har den høyeste utgiften per innbygger, for eksempel Flå, Nes, Sigdal, Ål, Hol, Rollag og Nore og Uvdal. Det kan indikere at det er et høyere tjenestetilbud i disse kommunene, men vi vet også at andelen eldre i befolkningen er høyere i disse kommunene, enn i mer sentrale strøk. I tillegg vet vi at geografisk sett små kommuner har en fordel i forhold til effektiv drift.

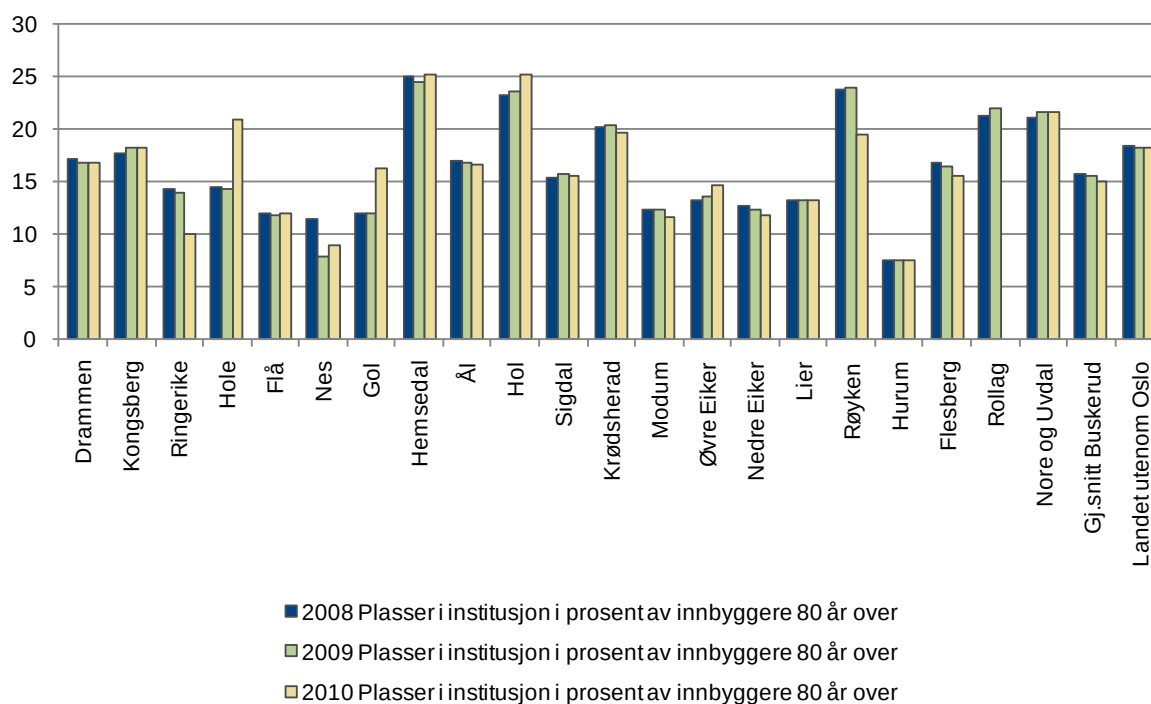
Mottakere av kjernetjenester til hjemmeboende i aldersgruppen 0-66 år

I snitt er det 2,1 % av alle innbyggere i Buskerud i alderen 0-66 år som mottar pleie- og omsorgstjenester fra kommunen. Det er litt mer enn landsgjennomsnittet.

De brukerne vi her snakker om er innbyggere som ofte har omfattende bistandsbehov, for eksempel på grunn av alvorlige funksjonshemminger, psykiske lidelser, psykisk utviklingshemming, personer med bistandsbehov etter ulykker og på grunn av langt fremskreden sykdom, for eksempel MS, hjerneslag, presenilitet og rusmisbruk. Det vi vet er at den største gruppen er personer med

somatiske lidelser, deretter følger personer med psykiske lidelser. De to mindre gruppene er mennesker med psykisk utviklingshemming og rusproblematikk.

I våre tre største kommuner har andelen ”yngre brukere” vært stabil/litt redusert. I andre kommuner, for eksempel Flå, Krødsherad, Rollag og Nore og Uvdal er det store endringer i prosentandelen fra 2009 til 2010. Dette kan forklares med at i de små kommunene vil en eller to nye/færre brukere gi store utslag på statistikken.

Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over

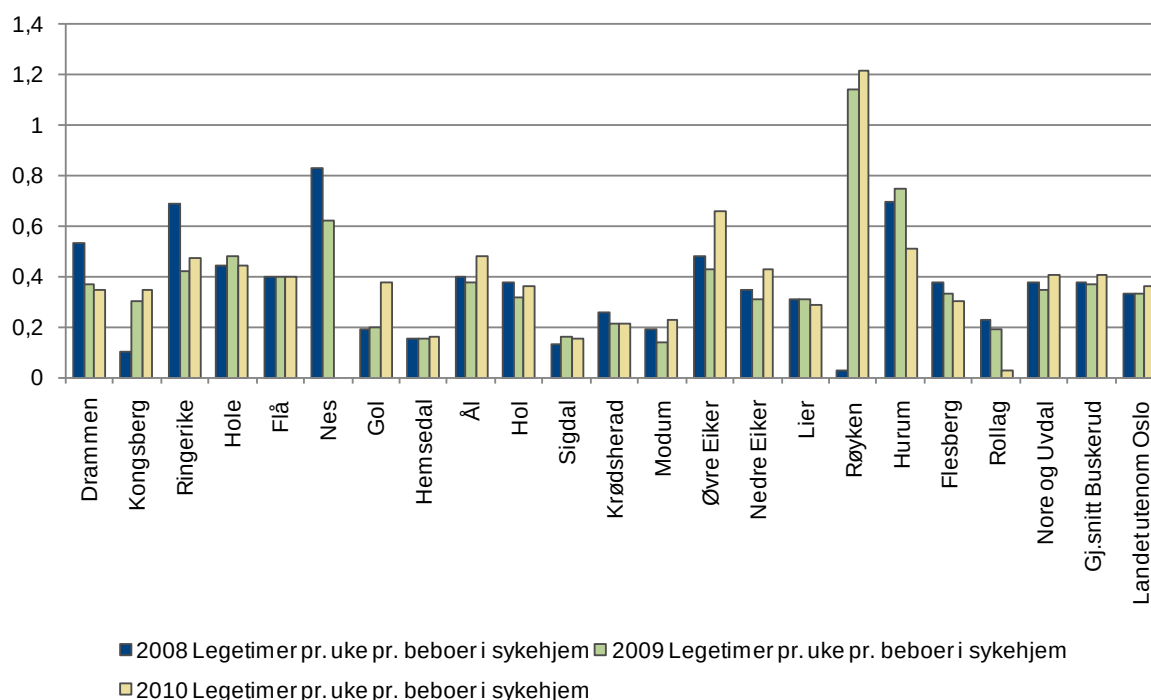
Buskerud fylke som helhet har færre plasser i institusjon (sykehjem) enn andre fylker i landet.

Det er også en liten reduksjon fra 2009 til 2010. Dette skyldes ikke at det er nedlagt sykehjemsplasser, men at det er blitt flere innbyggere over 80 år i fylket.

Antall sykehjemsplasser sier ikke alt om dekningsgraden og mulighetene til å få tilpasset bistand fra kommunen når behov oppstår. For å vurdere helheten må en se på den samlede dekningsgraden av både sykehjem, omsorgsboliger med bemanning og hjemmetjenesten. Hurum og Nes er eksempler på kommuner som har redusert

sykehjemsplasser til fordel for omsorgsboliger, det samme gjorde Ringerike i 2010.

Kommunene står nå overfor nye utfordringer i forhold til Samhandlingsreformen som trer i kraft i 2012. Kommunene vil få et større medisinsk ansvar for helsetjenestene og må planlegge sitt institusjonstilbud i forhold til dette. Det vil oppstå et økt behov for tjenester til mennesker med alvorlige psykiske lidelser, yngre mennesker med alvorlige skader etter ulykker eller langt fremskreden sykdom, yngre demente og eldre psykisk utviklingshemmede. Behovet for å kunne tilby rehabilitering vil øke.

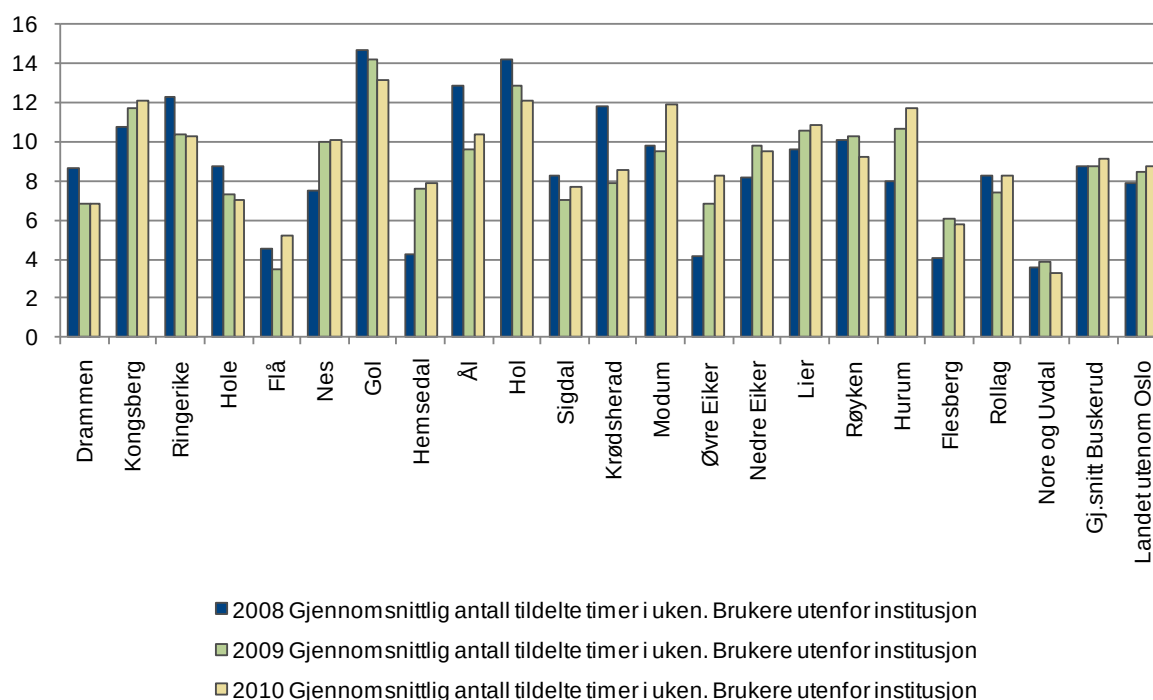
Legetimer pr. uke pr. beboer i sykehjem

Sykehjemsbeboernes behov for gode og trygge helsetjenester er vesentlig økt i forhold til år tilbake. Beboerne har høyere gjennomsnittsalder når de kommer inn på sykehjemmet, og har som oftest alvorlige helseproblemer. Sykehusopphold blir stadig kortere, og det er ikke uvanlig at pasienter overføres fra sykehus til kommunen med behov for viderebehandling/oppfølging av relativt kompliserte medisinske behandlinger.

Regjeringen har gjennom "Omsorgsplan 2015" som et av sine hovedmål å bedre samhandlingen mellom sykehus/kommune for å fremme en bedre medisinsk oppfølging av beboere på sykehjem. Regjeringen har vurdert at det er behov for å øke antallet årsverk på legetjenesten på sykehjem med minst 50 % i løpet av få år. Samhandlingsreformen vil forsterke dette behovet.

Som en veiledende norm (i 2010) er det vedtatt at det i gjennomsnitt skal kunne tilbys en halv time legetjeneste per beboer per uke i institusjon.

Vi ser av tabellen at gjennomsnittet i Buskerud i 2010 er 0,4 time per uke per beboer. Det har vært en liten økning fra 2009. Det er positivt at noen kommuner har foretatt en merkbar økning i foregående år, for eksempel Øvre Eiker, Gol, Nedre Eiker, Modum og Ål. Flere kommuner ligger imidlertid fortsatt lavt i forhold til legedekning i institusjon, for eksempel Hemsedal, Sigdal, Krødsherad, Modum, Flesberg og Rollag. Det anbefales at disse kommunene foretar en vurdering av behovet for å øke legetjenesten, sett i lys av dagens situasjon og ikke minst i forhold til fremtidig behov.

Gjennomsnittlig antall tildelte timer. Brukere utenfor institusjon

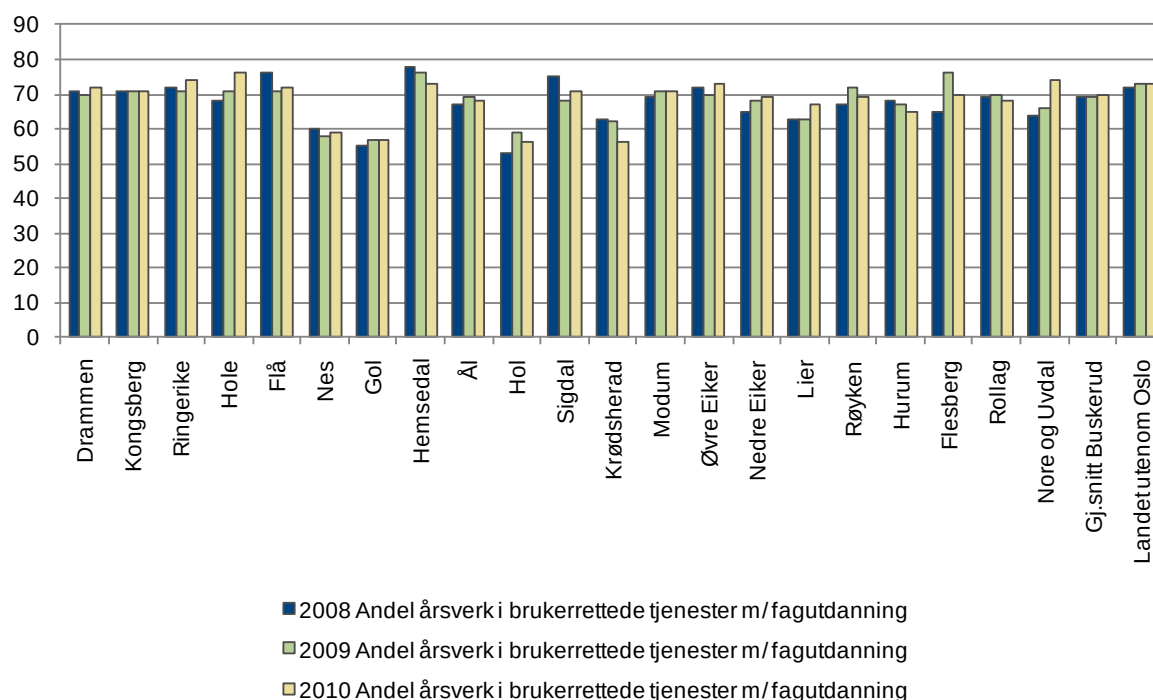
Denne tabellen er hentet fra IPLOS-registeret og viser gjennomsnittlig antall timer hjemmesykepleie og praktisk bistand den enkelte bruker får i eget hjem.

Denne tabellen kan sees i sammenheng med oversikten over antall institusjonsplasser i kommunen. Det er naturlig å tenke at kommuner med lav sykehjemsdekning gir flere timer per uke i hjemmesykepleie/praktisk bistand og omvendt.

Nore og Uvdal har for eksempel god sykehjemsdekning og gir i snitt 4 timer

hjemmesykepleie/praktisk bistand til hjemmeboende brukere, og Hurum som har få sykehjemsplasser gir i snitt 12 timer hjemmesykepleie/praktisk bistand til hjemmeboende brukere.

Det er likevel flere kommuner, for eksempel Hol og Røyken, som har god sykehjemsdekning, men som også yter et høyt antall timer hjemmesykepleie/praktisk bistand. Dette indikerer at det er ulikheter i tjenestetilbudet, men det er viktig å legge inn at lokale faktorer spiller inn, og at behovet for tjenester kan variere i en kommune fra år til år.

Andel årsverk i brukerrettede tjenester m/fagutdanning

Det er 30 % ansatte uten fagutdanning i pleie- og omsorgstjenestene i Buskerud. Det har vært stort fokus på opplæringstiltak og rekruttering til yrkene gjennom mange år, uten at det har lyktes å øke andelen med fagutdanning. Fylkesmannen har siden 1998 hatt et samarbeid med KS, Fylkeskommunen, Fagforbundet, Sykepleierforbundet m.fl. om slike tiltak gjennom Kompetanseløftet.

Det fordeles også gjennom Kompetanseløftet årlig ca. 4 millioner kroner til kommunal kompetanseoppbygging i denne sektoren hvert år. Mange kommuner arbeider godt med kompetanseheving og rekruttering. Denne satsingen gir gode resultater, men samtidig som det kommer nye inn i tjenestene med fagutdanning, forsvinner like mange ut. Hvert år går mellom 10-15 % av alle ansatte med hjelpepleier/sykepleierutdanning ut av tjenestene, enten til uføre/alderspensjon eller ved overgang til andre yrker.

I tillegg vet vi at det i mange kommuner er høy gjennomsnittsalder på de ansatte, så dette problemet vil forsterke seg i kommende år. Særlig bekymringsfullt er det at mange sykepleiere i dag er i alderen 56 år + og skal erstattes om kort tid.

Situasjonen er imidlertid varierende i kommunene, for eksempel ser vi at det er flere kommuner som har hatt en liten økning fra 2009 til 2010, Ringerike, Hole, Øvre Eiker, Lier og Nore og Uvdal.

Behovet for høyskoleutdannet personell i pleie- og omsorgstjenestene vil øke sterkt i årene som kommer, jfr. Samhandlingsreformen. Kompetent personell er en forutsetning for at kommunene skal klare å håndtere de stadig mer krevende oppgavene på en faglig tilfredsstillende måte.

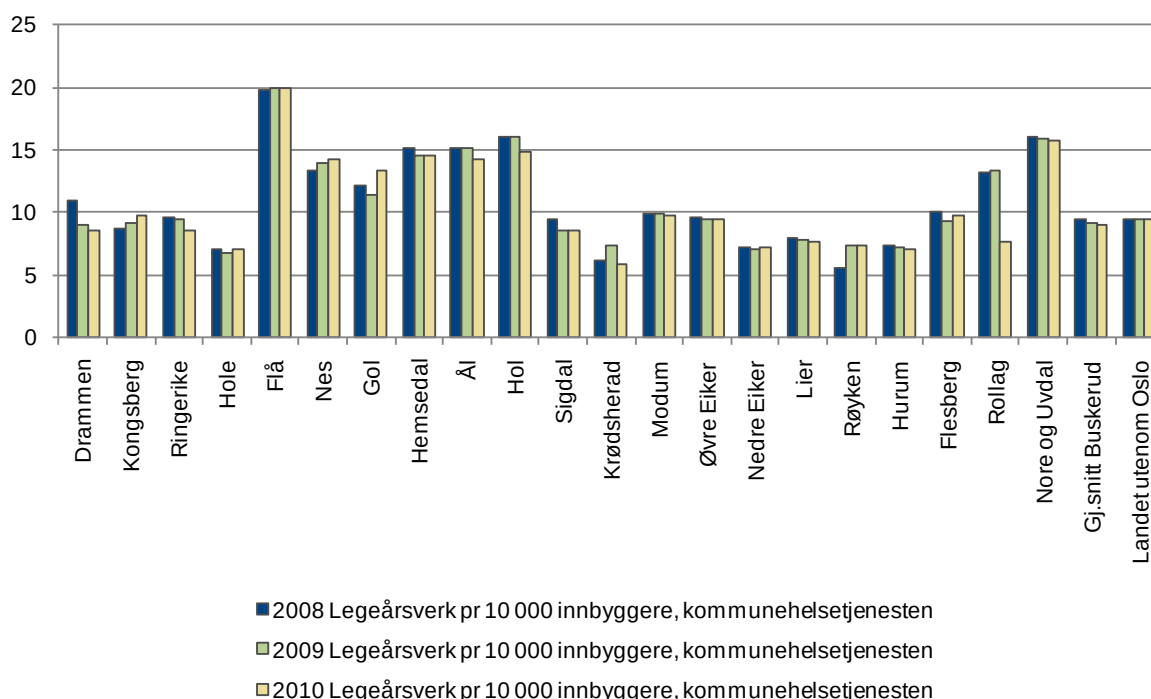
6.2 Kommunale legetjenester

Samhandlingsreformen vil de nærmeste årene gi store utfordringer til kommunene med hensyn til styrking av den kommunale helse- og omsorgstjenesten og det helsefremmende og forebyggende arbeidet (folkehelsearbeidet) i kommunene. Dette vil stille store krav til kommunene om en styrket og optimalisert legetjeneste med behov for større innsats av legeressurser innen flere områder. Dette gjelder større vektlegging av folkehelsearbeidet og andre samfunnsmedisinske oppgaver, herunder samordning og koordinering av tjenestene, som vil gi behov for styrking av kommunelegefunksjonen. Videre vil økt satsing på det grupperettede helsefremmende og forebyggende helsearbeidet gjøre det nødvendig med en styrket legetjeneste ved helsestasjoner, i skolehelsetjenesten og ved ungdomshelsestasjoner. Den økende andelen med eldre og en hurtigere retur av pasienter fra spesialisthelsetjenesten tilbake til kommunene,

vil kreve en betydelig styrket legetjeneste ved kommunale sykehjem og andre boformer for heldøgns pleie og omsorg. Dette vil også kreve styrking av de kurative legetjenestene i fastlegeordningen for å redusere listelengder og derigjennom muliggjøre blant annet større grad av sykebesøk til hjemmeboende pleietrengende og deltakelse i tverrfaglig samarbeid rundt spesielt krevende pasientgrupper.

Her vil det bli omtalt noen nøkkeltall for den kommunale legetjenesten med vekt på legetjenester utenfor pleie- og omsorgstjenestene. De tall som presenteres for antall legeårsverk i kommunehelsetjenesten omfatter imidlertid også årsverk som benyttes til arbeid ved sykehjemmene, men en mer spesifisert oversikt over disponerte legetimer i sykehjem vil kun fremgå under rapportens kapittel om pleie- og omsorgssektoren.

Samlet antall legeårsverk i kommunehelsetjenesten pr 10 000 innbyggere

Når det gjelder antall legeårsverk i kommunehelsetjenesten for 2010, ligger Buskerud fylke samlet sett omtrent på gjennomsnittet for landet utenom Oslo. Flere av de minste kommunene skiller seg ut ved at

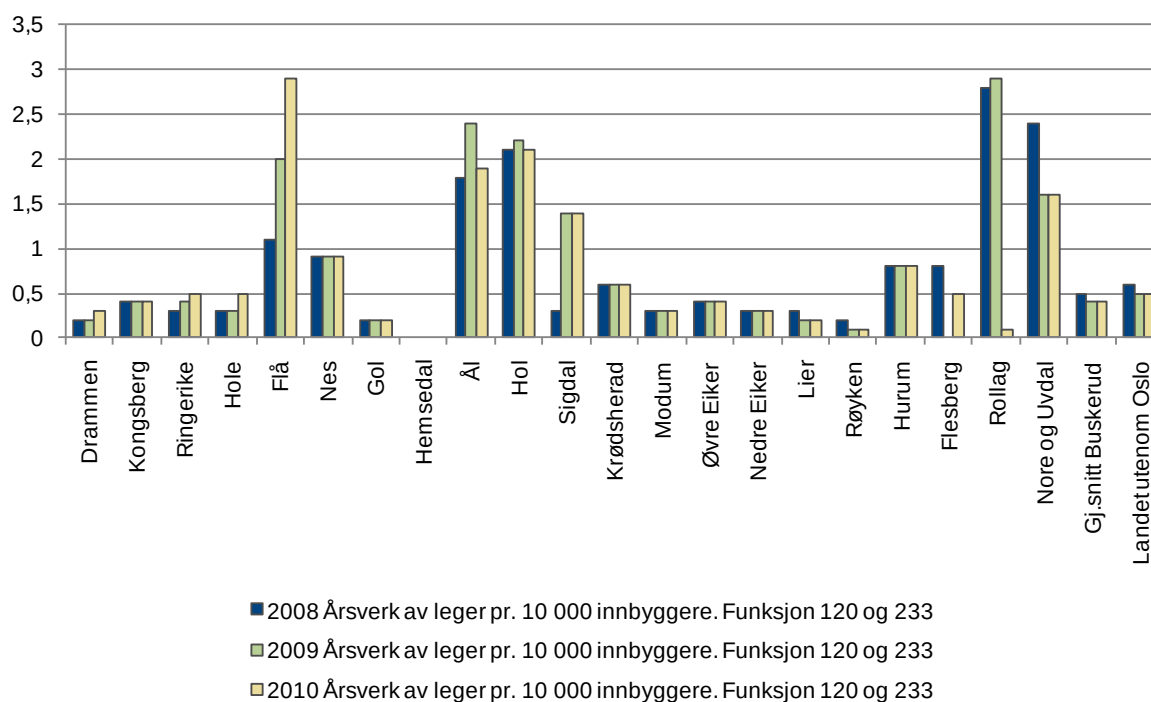
de har betydelig flere årsverk pr 10 000 innbyggere enn de største kommunene. Skjevheten vil for de kommuner som ligger over gjennomsnittet delvis kunne forklares med at det for alle kommuner må være en viss minste legebemanning for å kunne drive

legetjenesten i kommunen forsvarlig, uansett befolkningsstørrelse, dersom kommunen skal drive dette på egen hånd uten samarbeid med nabokommuner. Denne skjevheten gjelder særlig for Flå kommune, men også kommunene Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol,

samt Nore og Uvdal, bør i lys av samhandlingsreformens utfordringer, vurdere om det kan finnes samarbeidsløsninger med nabokommuner som kan gi mer kostnadseffektive legetjenester.

Samfunnsmedisinske legetjenester

Årsverk av leger til samfunnsmedisinsk arbeid pr 10 000 innbyggere

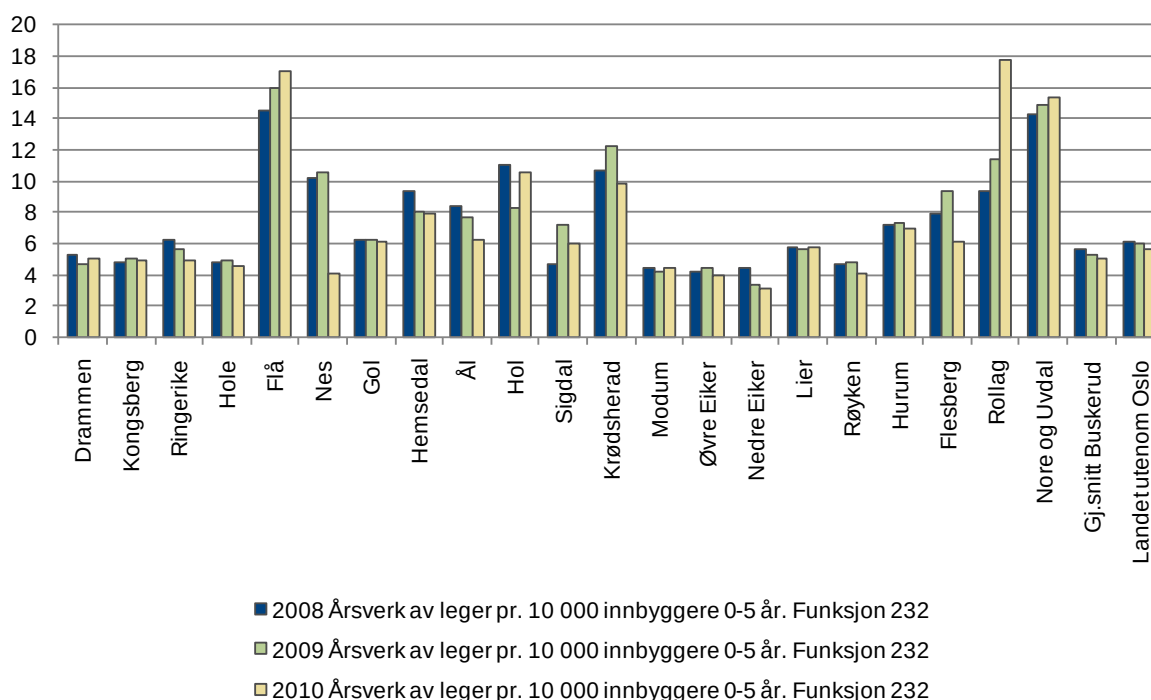
Buskerud fylke samlet ligger her omtrent på gjennomsnittet for landet utenom Oslo, men det er meget store forskjeller mellom kommunene.

Denne del av legetjenesten omfatter kommunelegearbeidet, herunder miljørettet helsevern, smittevernarbeid, folkehelsearbeid for øvrig, helsemessig beredskap, planlegging og organisering av allmennmedisinske tjenester og samhandling med spesialisthelsetjenesten og mellom andre aktører innen psykisk helsearbeid, rusarbeid og sosiale tjenester i kommunen. Tilstrekkelig andel med legeårsverk innen samfunnsmedisinsk arbeid i kommunene vil være viktig for å kunne følge opp og planlegge helsetjenestene og folkehelsearbeidet etter de

føringer som samhandlingsreformen vil legge opp til. Det antas at det vil komme nærmere føringer for hvor mange legeårsverk som regnes å være nødvendig pr 10 000 innbyggere for at kommunen skal kunne oppfylle de forventede behov innen dette området, men allerede nå kan det med temmelig stor sikkerhet forutsies at kommuner med mindre enn 0,5 årsverk pr 10 000 innbyggere til kommunelegearbeid, vil måtte påregne å gjennomføre en betydelig styrking de kommende årene. Små kommuner med meget høy andel av denne type årsverk vil på den annen side ofte kunne være tjent med å se på samarbeidsløsninger med nabokommuner omkring kommunelegefunksjonen.

Legetjenester innen forebyggende helsearbeid

Årsverk av leger til grupperettet forebyggende helsearbeid pr 10 000 innbyggere

Buskerud fylke samlet ligger her litt under gjennomsnittet for landet utenom Oslo, men det er meget store forskjeller mellom kommunene.

Forebyggende helsearbeid er et prioritert område i samhandlingsreformen, og Helse- og omsorgsdepartementet bevilget for budsjettåret 2010 på landsbasis 230 millioner kroner til kommunene for at de dette året skulle starte opp prioriteringen av forebyggende helsetjenester. Fokus var særlig på helsestasjons- og skolehelsetjeneste, med spesiell vekt på sistnevnte, særlig for videregående skoler. De fleste kommunene i

fylket har imidlertid en uendret eller noe redusert andel av legeårsverk til denne type tjenester fra 2009 til 2010.

Tilstrekkelig andel med legeårsverk innen det forebyggende helsearbeidet i kommunene vil være viktig for å kunne følge opp reformens intensjoner om å arbeide mer forebyggende for å måtte reparere mindre. Imidlertid bør de av kommunene som har en årsverksandel av leger innen disse tjenester som langt overgår gjennomsnittet for fylket og landet utenom Oslo, se etter om de har en optimal utnyttelse av legeressursene på dette området.

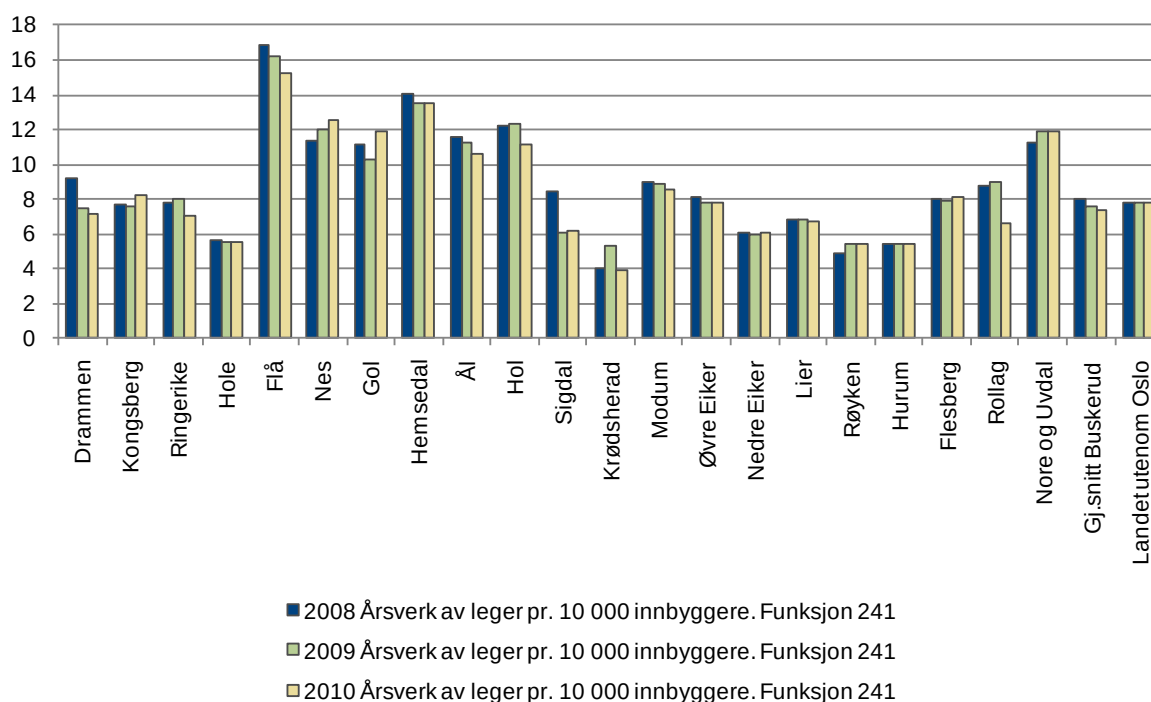
Legetjenester i sykehjem og andre boformer for heldøgns pleie og omsorg

Legetimer pr uke pr beboer i sykehjem og andre boformer for heldøgns pleie og omsorg fremgår av diagram vist under denne rapportens kapittel om pleie og omsorg, som det vises til. Her skal det bare bemerkes at flere av kommunene i stor grad vil måtte øke sin

samlede legebemanning betydelig eller dreie en del av sine legeressurser over fra kurativ virksomhet til tjeneste innen omsorgsinstitusjonene for å kunne møte samhandlingsreformens og fremtidens pleie- og omsorgsutfordringer.

Kurative legetjenester

Årsverk av leger til kurativt arbeid pr 10 000 innbyggere

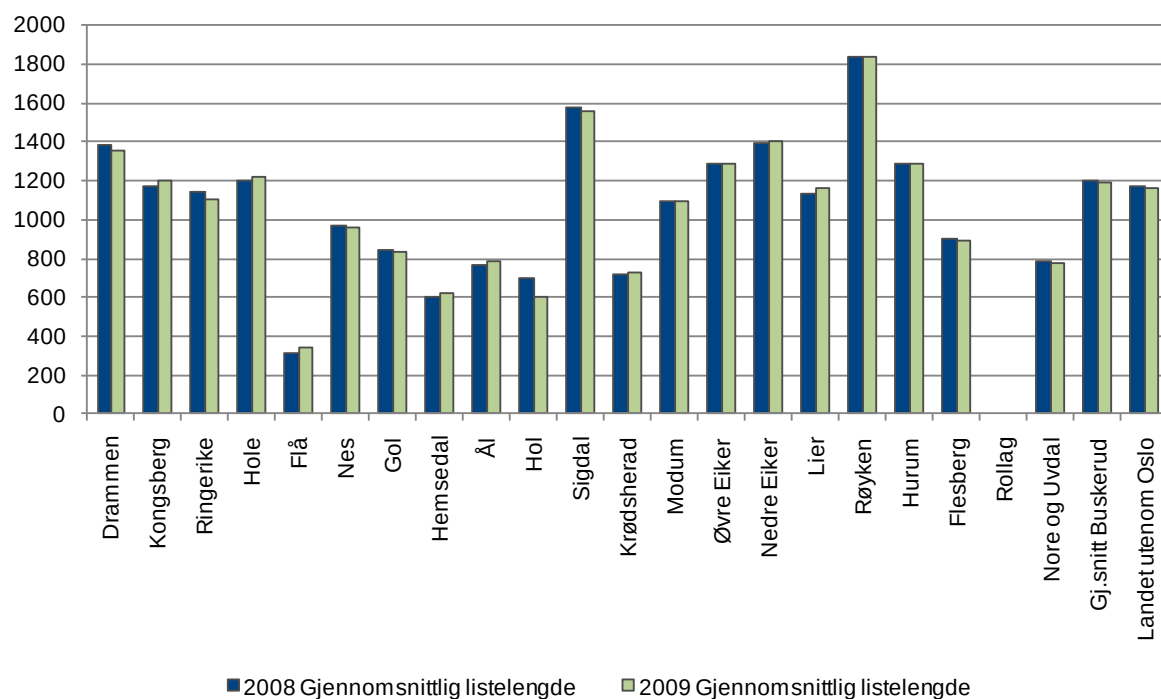

For legeårsverk i kurative tjenester ligger Buskerud fylke i gjennomsnitt litt i underkant av landet utenom Oslo, men det er meget store variasjoner kommunene i mellom. Når dette sammenholdes med listelengde pr fastlege, svarer dette til at Buskerud og landet utenom Oslo ligger i underkant av 1200 pasienter pr lege, som har vært den anbefalte listelengde når hver fastlege tilpliktes en dag med offentlig allmennmedisinsk arbeid pr uke.

Samhandlingsreformen forutsetter at fastlegene i gjennomsnitt skal ha kortere listelengder for å kunne delta mer i offentlige oppgaver, og for i større grad blant annet reise i sykebesøk til hjemmeboende pleietrengende og delta i tverrfaglig samarbeid rundt spesielt krevende pasientgrupper. Dette vil si at alle kommuner med årsverkandel under gjennomsnittet for

Buskerud og landet utenom Oslo og listelengder som er lengre enn 1200 pasienter pr lege, kan påregne å måtte styrke de kurative tjenester med flere fastleger. Dette gjelder særlig Røyken, Sigdal og Drammen (av disse er Røyken i ferd med å etablere flere leger i fastlegepraksis).

De kommuner som allerede nå ligger langt over nevnte årsverksgjennomsnitt og under nevnte gjennomsnittlige listelengde, må vurdere om de har en optimal størrelse på sine kurative legetjenester, eller om en større del av disse legeressurser bør settes inn i sykehjemmene eller de forebyggende tjenester, herunder om tettere samarbeid med nabokommuner om legetjenestene kan være mer kostnadseffektivt. Dette gjelder for flere av de små kommunene.

Gjennomsnittlig listelengde for fastlegene i kommunene

Når det gjelder data for fastlegenes listelengder, foreligger det ved denne rapportens utarbeidelse ennå ikke tall for 2010 i KOSTRA. Siden dette er en av kommunehelsetjenestens viktigste nøkkelområder, har vi i stedet valgt å presentere tallene for 2008 og 2009, da disse er de mest oppdaterte KOSTRA-tallene på dette feltet.

6.3 Folkehelse/folkehelsearbeid

Helse skapes ikke først og fremst på sykehus og legekontorer, men på alle arenaer og miljøer mennesker lever og virker. Et effektivt folkehelsearbeid må derfor utøves av mange aktører, i alle samfunnssektorer og i felles innsats på tvers av sektorene. Folkehelsearbeid

er samfunnets samlede innsats for å opprettholde, bedre og fremme befolkningens helse. Dette gjøres gjennom å svekke faktorer som medfører helserisiko, og styrke faktorer som bidrar til bedre helse.

Økt satsing på forebygging

I løpet av høsten 2010 ble den økte satsingen på forebyggende arbeid understreket gjennom flere større satsinger:

- Forslag til ny helse- og omsorgslov
- Forslag til ny folkehelselov
- Høring som grunnlag for Nasjonal helse- og omsorgsplan (2011 – 2015)
- Rapporten "Folkehelsearbeid – veien til god helse for alle"

Helsedirektoratet har følgende langsiktige mål på folkehelseområdet

- Mindre sosiale helseforskjeller
- Tryggere og mer helsefremmende miljøer
- Sunnere helserelatert adferd i befolkningen

For å nå disse målene er det behov for

- Større oppmerksomhet på påvirkningsfaktorer og sosial ulikhet i helse, bl.a. ved et sterkere tverrsektorielt samarbeid
- Tverrfaglighet og kapasitetsbygging bl.a. i form av kartlegging av utfordringer og muligheter i lokalt folkehelsearbeid
- Aktiv bruk av strukturelle virkemidler som for eksempel utbygging av gang- og sykkelveier, sosiale møteplasser og grøntarealer
- Styrket gruppe- og individrettet arbeid i helsetjenesten
- Økt vekt på psykisk helse i folkehelsearbeidet
- Kunnskapsutvikling gjennom innsamling og systematisering av erfaringer med praktisk folkehelsearbeid

Viktige virkemidler i arbeidet med måloppnåelse blir

- At kommunene skaffer seg oversikt over de faktorer som både påvirker og fordeler helse i befolkningen
- Å koble folkehelsearbeidet til kommunenes planlegging, slik at hensynet til befolkningens helse kan ivaretas på en langsiktig og systematisk måte
- Å styrke kapasiteten i helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- Å bygge opp lokale frisklivssentraler i hver kommune - som et kommunalt eller interkommunalt tilbud

Følgende kommuner har etablert en frisklivssentral i Buskerud:

Drammen, Flå, Gol, Hemsedal, Hol, Hurum, Krødsherad, Modum, Nedre Eiker/Øvre Eiker (Aktiv Eiker), Nore og Uvdal, Sigdal og Ål

Får vi med et par kommuner til i 2011?

Påvirkningsfaktorer og sosial ulikhet i helse

Utdanning, arbeid og helse henger nøye sammen. Utdanningen er utgangspunktet for, og medvirkende til, en rekke prosesser som bidrar til å produsere helse utover i det voksne livsløpet. Det er slik at de med lengst utdanning og/eller høyest inntekt også har best helse.

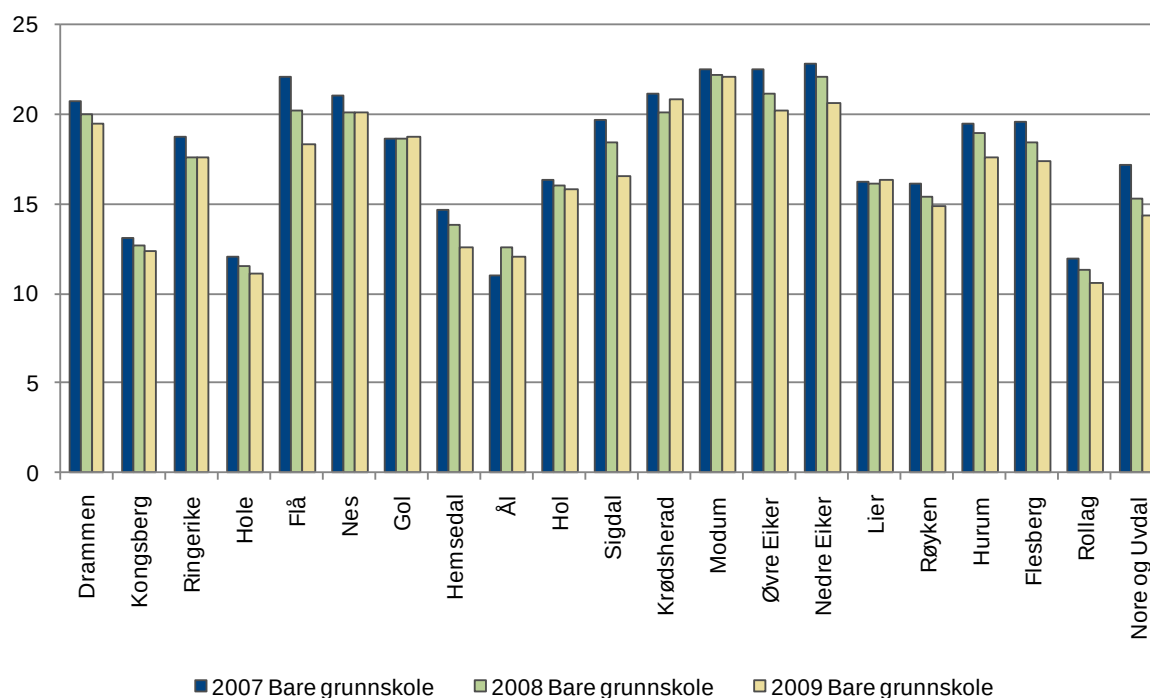
Å få barn og unge gjennom grunnskoleløpet slik at de kvalifiserer for videre utdanning eller en lærlingplass, er et meget viktig folkehelseiltak.

Det går også vesentlige sosioøkonomiske skillelinjer mellom de som deltar og de som står utenfor arbeid. Alternativ attføring og

ulike tilbud om tilpasset arbeid fremmer inkludering, helse og livskvalitet. Det bør dermed være et viktig folkehelsemål for alle kommuner å være seg bevisst sammenhengen mellom utdanning/inntekt og helse, og arbeide målrettet for gode og differensierte utdanningstilbud og egedekning av arbeidsplasser.

I denne sammenhengen har vi tatt med en oversikt over utdanningsnivået i kommunene i Buskerud, men oversikter over antallet arbeidsledige, langtidssyke og mottakere av trygd er også relevante i diskusjonen om hvilke bakenforliggende faktorer som påvirker folkehelsen.

Andelen av befolkningen i kommunen som har grunnskole som høyeste gjennomførte utdanning

I tabellen kommer det frem at i kommunene Krødsherad, Modum, Øvre- og Nedre Eiker, Nes og Drammen har 20 % eller mer av befolkningen kun grunnskole som høyeste utdanning. Dette er en utfordring for

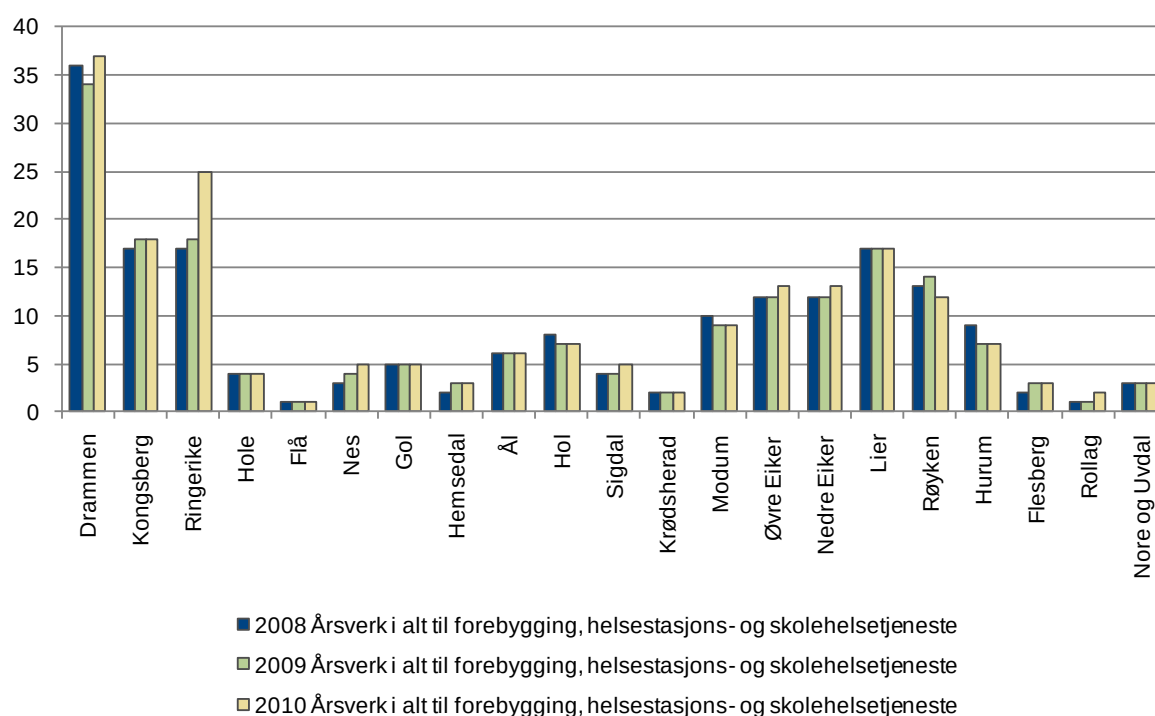
folkehelsen. Det gledelige i oversikten er at mange kommuner, også de med de høyeste tallene, viser en positiv utvikling – altså at antallet innbyggere med bare grunnskole som høyeste utdanning er synkende.

Styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Mye av grunnlaget for god helse i oppveksten og gjennom livsløpet legges i barne- og ungdomsårene. Folkehelsearbeid overfor barn og unge handler om å skape gode oppvekstvilkår og muligheter for tidlig intervensjon i arbeidet med forebygging av psykiske problemer, fremming av sunt kosthold, økt fysisk aktivitet, færre uønskede svangerskap, mindre smitte av seksuelt overførbare sykdommer og redusert forbruk av

tobakk, alkohol og andre rusmidler. Et tilstrekkelig antall helsesøstere i helsestasjons- og skolehelsetjenesten er nødvendig for å kunne ivareta alle disse innsatsområdene. I en kartlegging som Fylkesmannen gjennomførte vinteren 2010/2011 meldte samtlige kommuner (som svarte på henvendelsen) at de hadde utilstrekkelig kapasitet og ressurser i spesielt skolehelsetjenesten.

Antall årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i hver enkelt kommune

Antall årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten må sees i naturlig sammenheng med kommunestørrelse og innbyggertall. Tabellen er tatt med for å vise hvor vidt kommunene følger opp den nasjonale målsettingen om å øke kapasiteten i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Som vi ser av diagrammet har Ringerike den friskeste satsingen med en økning på hele 8 årsverk siste tre år. Denne veksten i kapasitet bør gi klare

positive utslag i oppfølgingen av barn og unges helse og oppvekstvilkår i Ringerike. Drammen har økt med to stillinger og Kongsberg, Nes, Øvre- og Nedre Eiker, Flesberg, Sigdal og Rollag har økt kapasiteten med ett årsverk. Det er verdt å merke seg at kommunene Hol, Modum, Røyken og Hurum har færre årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten nå enn for tre år siden.

Utfordringer i svangerskaps og barselomsorgen

Svangerskapsomsorgen skal sikre at de om lag 2 900 barna som fødes i Buskerud årlig skal få en god start på livet. En kartlegging av kapasiteten i den kommunale jordmørtjenesten utført av Fylkesmannen i januar 2011, viste at

flere kommuner strever med å kunne tilby en så tett svangerskapsoppfølging hos jordmor som de gravide ønsker, og har rett til. Dette skyldes ikke en vekst i antall fødsler, men at stadig flere gravide trenger tettere oppfølging

hos fagpersonell som følge av rusbruk, psykiatri, kulturelle eller sosiale problemstillinger, tidligere risikosvangerskap, dødfødsler m.m.

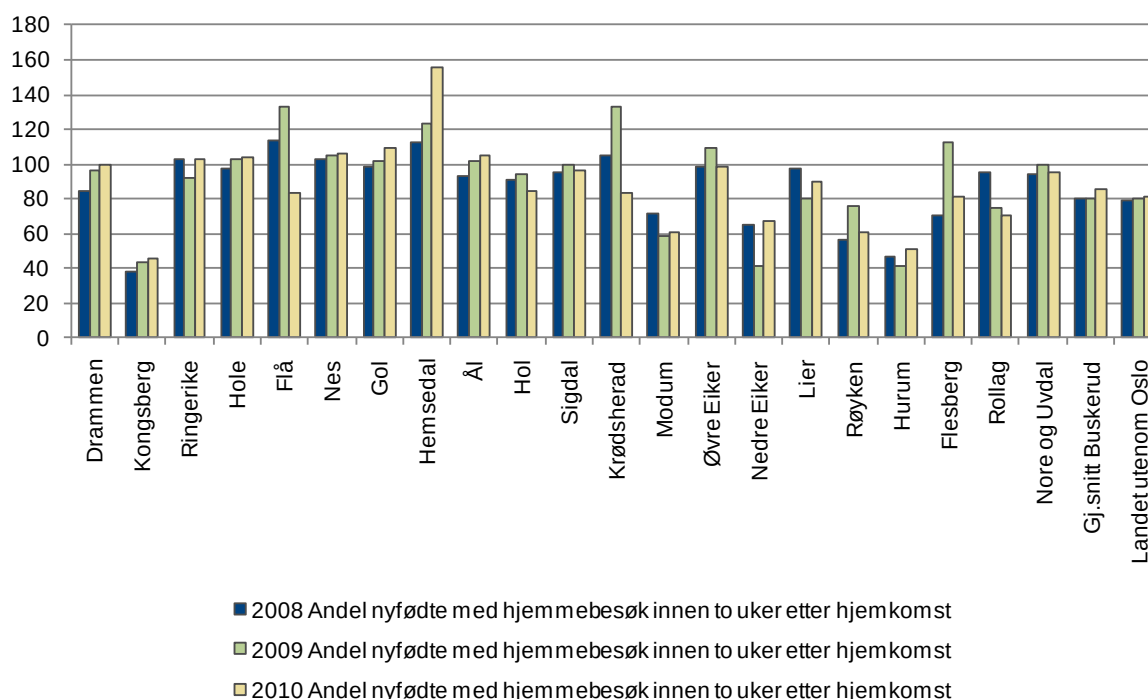
Tabellen under viser at flere kommuner også strever med å kunne tilby nybakte foreldre tidlig hjemmebesøk etter fødsel. Kobler vi disse opplysningene til erkjennelsen om stadig

kortene liggetid i fødselsklinikkene, vil kapasitetsmangel i de kommunale helsestasjonene/svangerskaps- og barselomsorgen kunne føre til at kvinner og nyfødte barn med et helseproblem, i forbindelse med eller etter fødsel, ikke blir fanget (tidlig nok) opp og får tilbud om individuell oppfølging.

Fødselstall i Buskerud 2010

Drammen	760	Hemsedal	34	Modum	122	Hurum	93
Kongsberg	294	Krødsherad	29	Sigdal	28	Rollag	10
Ringerike	317	Øvre Eiker	176	Ål	42	Hol	38
Hole	77	Nedre Eiker	243	Lier	264	Flesberg	27
Nes	31	Nore og Uvdal	20	Røyken	202	Flå	6
Gol	57						

Andelen nyfødte i prosent av fødselstallet som har fått hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst fra fødeklipp.

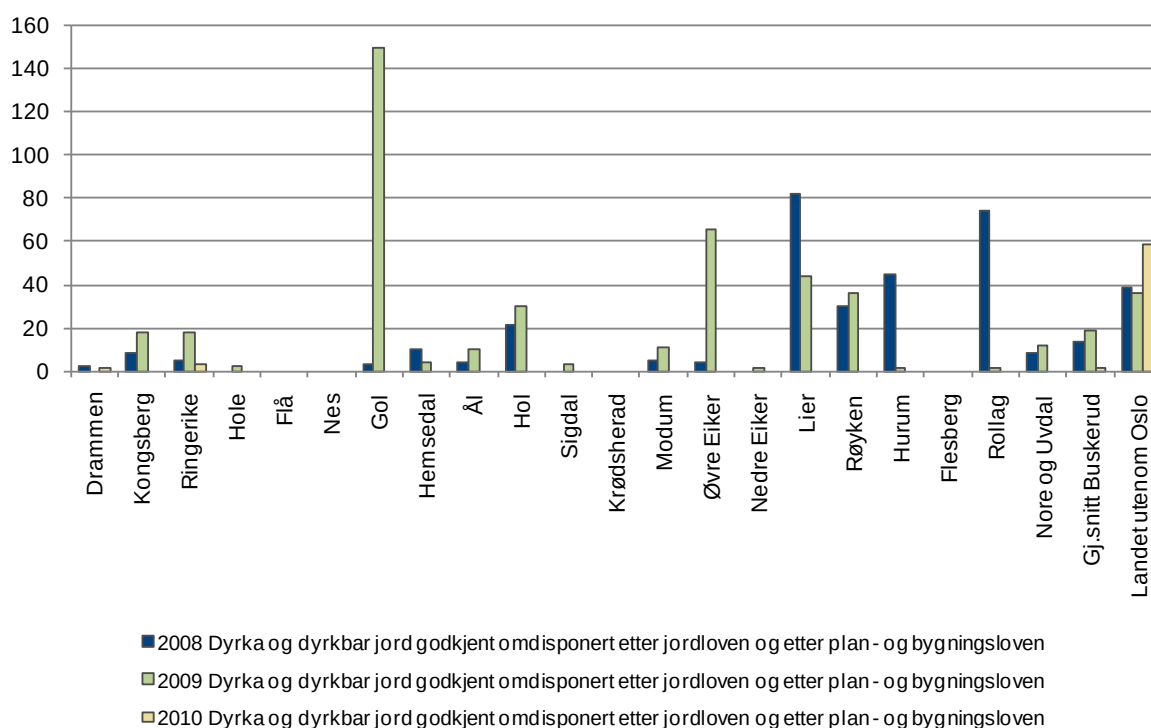

De fleste kommunene viser her at de prioriterer å få gjennomført tidlig hjemmebesøk etter fødsel. Kongsberg kommune kommer dårligst ut da de hadde 317 fødsler i 2010 hvorav bare 136 nyfødte er registrert mht til hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst fra sykehuset. Andre kommuner som også kommer svært dårlig ut i forhold til denne viktige oppgaven er Modum, Hurum og til dels også Nedre Eiker - på tross av at de har bedret sine tall fra i fjor. Det er viktig å merke seg at tallene ikke skiller mellom første- og fleregangsfødende eller hvor

vidt mor har takket nei til et tilbud. At kommuner som Hemsedal, Krødsherad, Flå og Flesberg kommer over 100 % i andel hjemmebesøk, kan skyldes registrering av flere enn ett hjemmebesøk i forbindelse med hver fødsel. Altså forteller tabellen at nybakte foreldre i enkelte kommuner får opptil flere hjemmebesøk i tidlig barselperiode, mens andre dessverre opplever å måtte vente en stund - eller ikke får tilbud om hjemmebesøk i det hele tatt.

7 Landbruk, areal og miljø

Dyrket og dyrkbare arealer godkjent omdisponert etter jordloven eller plan- og bygningsloven – dekar

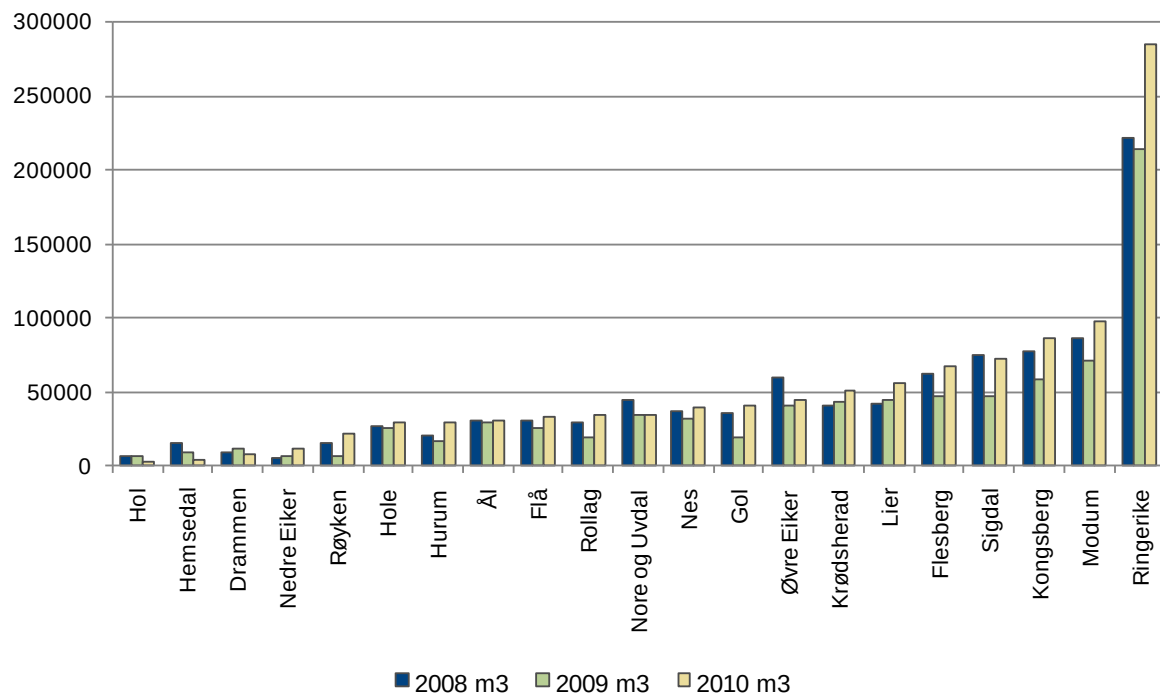

Fylkesmannen skal sikre nasjonale målsettinger innen forvaltningen av landbrukets arealer i plansammenheng og enkeltsaker. Fylkesmannen skal bidra til å hindre nedbygging av viktige landbruksarealer, herunder jordressurser og kulturlandskap av nasjonal og regional verdi.

Det er et nasjonalt mål at årlig omdisponering av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010. For Buskerud sin del betyr det at tidligere gjennomsnittelig omdisponering på ca 600 dekar årlig, skal ned til ca 300 dekar årlig i 2010. En viktig indikator for nedbygging er kommunenes rapportering i KOSTRA over dyrkbare og dyrkede arealer som årlig omreguleres etter plan- og bygningsloven eller jordloven til noe annet enn landbruk.

Det er sendt et nytt brev fra Miljøvernministeren og Landbruks- og matministeren til alle landets kommuner i november 2010 som understreker viktigheten av å fortsatt ta vare på jord som en knapp ressurs for framtidig matproduksjon. Som det fremgår av figuren er det store forskjeller mellom kommunene de enkelte år.

Avvirkningsstatistikk - kmb

Kommunevis avvirkning (fastkubikkmeter) i Buskerud fylke for årene 2008 til 2010 sortert etter avvirkning i 2010. Tallene er hentet fra skogfondregnskapet og inneholder innmålte rundtømmer på industritomt.

Innmålt skogsvirke i Buskerud økte fra 810 000 m³ i 2009 til 1 080 000 m³ i 2010. Dette er en økning på hele 33 %. På landsbasis var økningen på 24 %. Avvirkningen er fordelt på 736 257 m³ gran, 283 525 m³ furu, 19 932 m³ lauvvirke til industriformål og 41 009 m³ til ved. I tillegg kommer tømmer og ved til eget bruk som ikke er registrert i skogfondregnskapet.

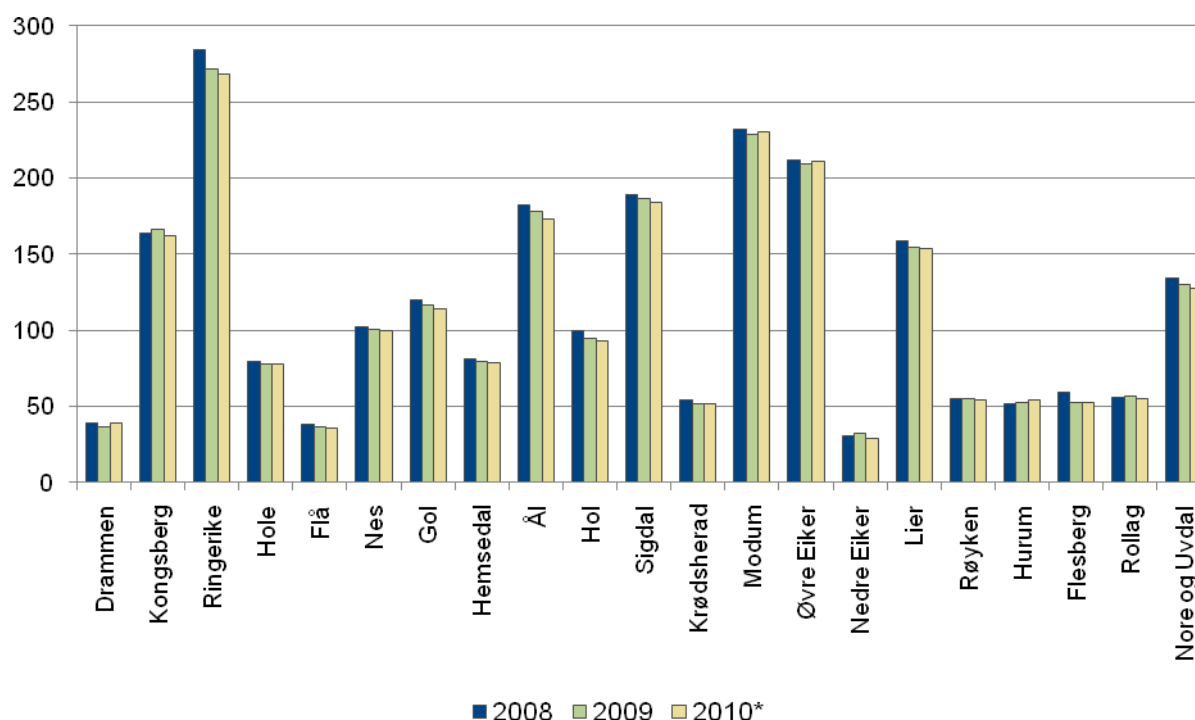
Førstehåndsverdien på det innmålte tømmeret er 378 millioner kroner. Denne positive utviklingen har sammenheng med høyere tømmerpriser og økt etterspørsel etter trevirke. Det har også vært gode driftsforhold i skogen.

Fra Innovasjon Norge sin årsrapport kan vi lese:

”Fra Treprogrammet er det gitt støtte til 5 nyskappingsprosjekt, herav 2 utviklingsprosjekt i 2 store sagbruksbedrifter samt 3 prosjekt med nye byggkonsept.

Aktiviteten i Bioenergiprogrammet er fortsatt høy. Det er gitt tilskudd til 17 gårdsvarmeanlegg, herav 16 stk med betydelig næringsvirksomhet. I tillegg er det gitt støtte til 1 forprosjekt og 1 større varmeanlegg i gartneri. Fra flisordningen (skog – klima) er det innvilget 2 saker, begge investeringstilskudd til teknisk utstyr for produksjon av biobrensel.”

”Strategi for økt aktivitet i skogbruket i Buskerud 2009-2012” brukes aktivt av Fylkesmannen i sitt arbeid med å bidra til økt aktivitet i primærskogbruket i fylket. Det gjenstår imidlertid fortsatt noe på å få organisert opp velfungerende regiongrupper i hele fylket. Fylkesmannen mener dette er viktig for det videre arbeidet knyttet til økt bruk av skogressursene i Buskerud.

Søknad om produksjonstilskudd – antall saker

*Tabell: Utvikling i antall foretak som søker om produksjonstilskudd i jordbruket i perioden 2008-2010. Tallene er pr. 31.07. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd i jordbruket, Statens landbruksforvaltning. * 2010 er foreløpige tall*

Det nærmeste vi kommer oversikt over antall aktive jordbruksforetak i Buskerud er å telle opp de foretakene som hvert år søker om produksjonstilskudd i jordbruket. Figuren over viser utviklingen i antall foretak som søker produksjonstilskudd i perioden 2008-2010.

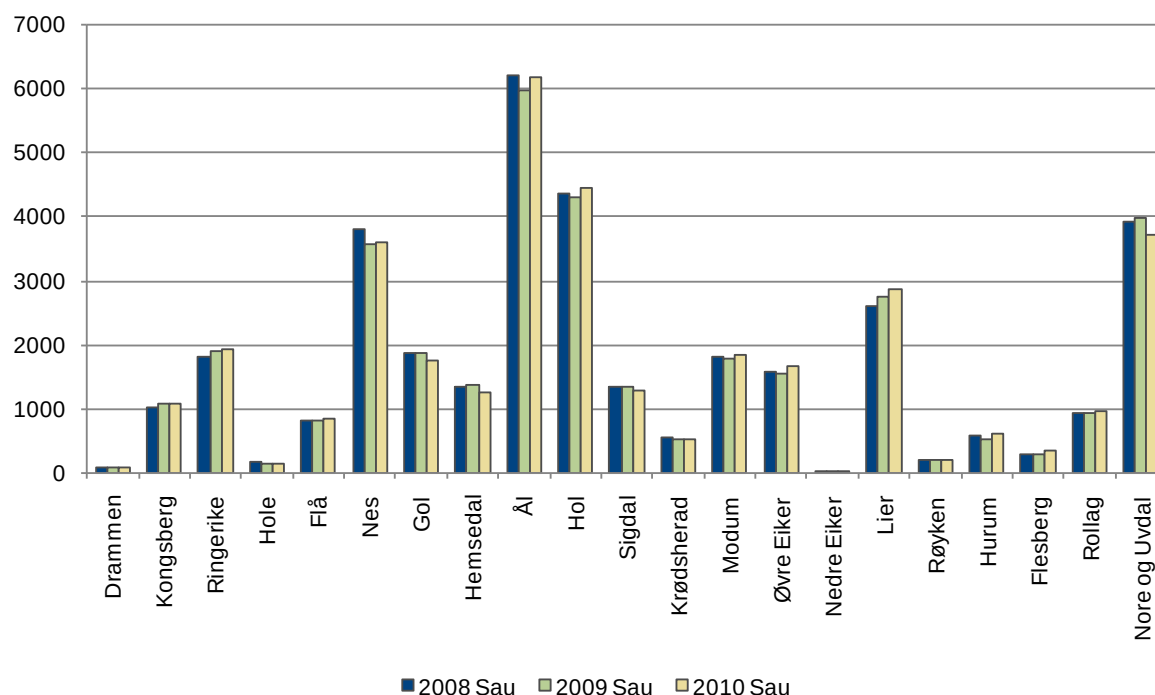
I 2008 var det 2 423 foretak som søkte om produksjonstilskudd, mens antallet var sunket til 2 346 foretak i 2010. Nedgangen er på 3,2 %. Nedgangen på landsbasis var på 3,4 %. Den prosentvise nedgangen har vært synkende de siste årene og er betydelig lavere enn i de første årene på 2000-tallet.

Endringer i virkeområde og vilkår for å motta produksjonstilskudd påvirker utviklingen i antall foretak som søker om disse tilskuddene. I 2009 ble det innført tilskudd til birøkt og avgrensningen i tilskudd for personer som er 70 år eller eldre ble avviklet. Det førte til at reduksjonen i antall som søker produksjonstilskudd ble lavere enn den ellers ville blitt.

Siden 1996 er antall foretak som søker om produksjonstilskudd redusert med over 1/3, det vil si at om lag 1 350 jordbruksforetak i Buskerud ikke søker slike tilskudd lenger. Det er rimelig å anta at de fleste av disse også har lagt ned jordbruksvirksomheten. Reduksjonen i antall søkere fordeler seg forskjellig. Over 15 års perioden har reduksjonen vært størst i Flesberg, Lier, Nedre Eiker og Flå (over 45 % reduksjon) og minst i Modum og Hurum (under 30 % reduksjon).

Omfanget av tilskuddsmidler som tilføres foretakene gjennom ordningen med produksjonstilskudd i jordbruket er vesentlig, om lag 300 mill kr i Buskerud i 2010. Blant andre tilskuddsordninger kan nevnes ordningen med tilskudd til avløsning ved ferie og fritid der det i 2010 ble utbetalt 33,3 mill kr til jordbruksforetak med husdyr. Utbetalingene over ordningen med regionale miljøtilskudd beløp seg til 22,8 mill kr.

Oversikt over saueholdet i Buskerud

Tabell . Utviklingen i saueholdet i Buskerud. Tallene er pr. 31.07. og viser antall søyer, 1 år og eldre. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

Saueholdet er den største husdyrproduksjonen i Buskerud regnet etter antall bruk med husdyr, og det er sauehold i alle kommunene.

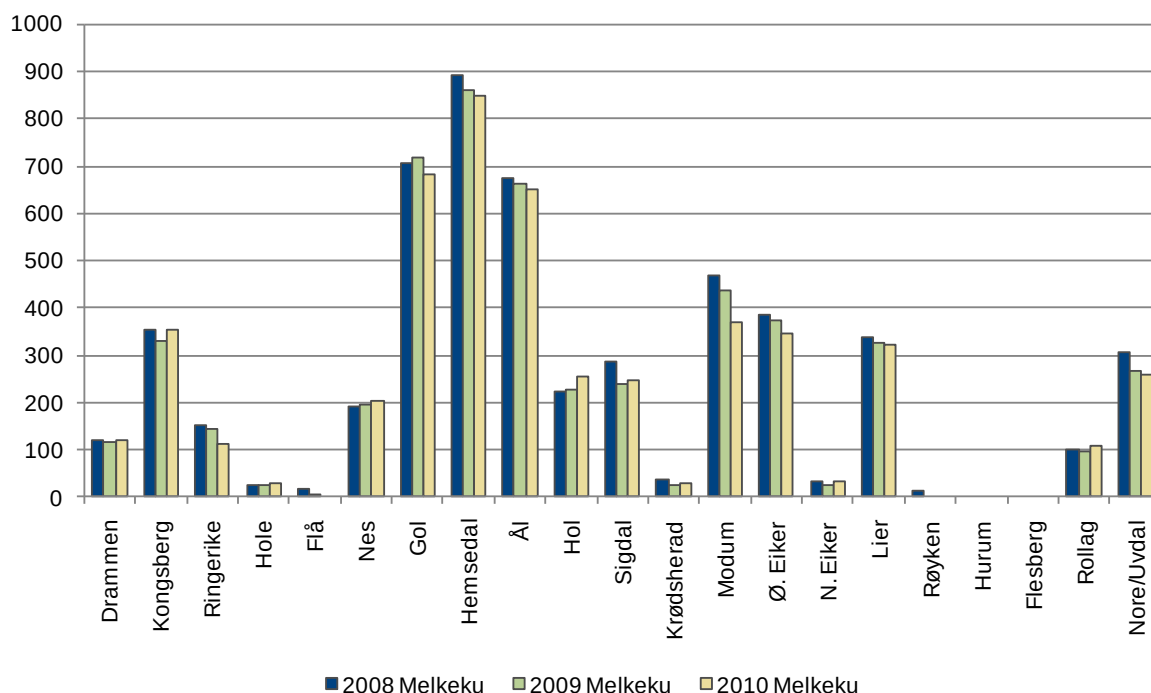
Kommunene Nes, Ål, Hol og Nore og Uvdal har alle over 3 500 søyer (6 170 søyer i Ål per 31. juli 2010). I perioden 2008 til 2010 har den tidligere nedgangen i antall sau snudd, og det er nå en liten økning på 250 søyer fra 2009 til 2010. Økningen i antall dyr har vært størst i Ål og Modum.

Nedgangen i antall bruk på fylkesnivå fortsetter. Bare de siste fem årene har det vært

en nedgang på drøyt 100 sauebruk i Buskerud (664 bruk i 2005 mot 556 i 2010).

Buskerud Bondelag er nå inne i siste året for prosjektet "40 000 på 4". Målet har vært å styrke saueholdet i Buskerud gjennom å øke antall vinterfôrede søyer samt legge forholdene til rette for mer rasjonell drift og bedret totaløkonomi. Både faglagene, fylkeskommunen og Innovasjon Norge har prioritert og koordinert innsatsen for å motvirke nedgangen i saueholdet.

Oversikt over utviklingen i antall melkekuer i Buskerud

Tabell . Utviklingen i antall melkekuer i Buskerud. Tallene er pr. 31.07. og viser antall melkekuer pr. kommune. Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

Ved søknad om produksjonstilskudd i august 2010, var det kun 246 bruk med melkeproduksjon igjen i Buskerud. Dette tilsvarer en nedgang på 145 bruk over en femårsperiode. Kommunene Røyken, Hurum, Flå og Flesberg har ingen melkekuer igjen, og kommunene Hole, Krødsherad og Nedre Eiker har under 40 melkekuer. Total nedgang i antall melkekuer er på 715 dyr bare de siste fem årene.

Buskerud er et relativt lite melkefylke med bare 2 % av landets melkeproduksjon (kvotestørrelse). Det er 28 samdrift i Buskerud kvoteåret 2010. De fleste av disse er i Hemsedal. Samdriftene har til sammen en kvote på 10 584 407 liter. Gjennomsnittskvoten pr samdrift er 378 015 liter. I alt 29 % av produksjon i Buskerud foregår i samdrift, og dette er 11 % av besetningene. Totalt er det 336 eiendommer som eier melkekvote. Totalkvoten for fylket er 36,2 millioner liter.

Fylkesmannen ser meget alvorlig på situasjonen i fylkets melkeproduksjon. Det foregår en betydelig uttynning i antall bruk. Melkebørsen viser at det er minimal interesse for kjøp av privat melkekvote blant produsentene i Buskerud. De to årene det har vært mulighet for nyetablering, har det ikke vært interesse i Buskerud.

Det er igangsatt et prosjekt for å beholde og styrke melkeproduksjonen i fylket. Buskerud Bondelag er eier av det fireårige prosjektet (2009 – 2012). Det er også nedsatt en styrings- og en prosjektgruppe hvor Fylkesmannen i Buskerud er representert. Målsettingen med prosjektet er å beholde dagens melkeproduksjon i Buskerud, få eksisterende produsenter til å fortsette og å hjelpe ev. nye i gang. Både faglagene, fylkeskommunen og Innovasjon Norge prioriterer og koordinerer innsatsen for å motvirke nedgangen i melkeproduksjonen.

Økologisk landbruk

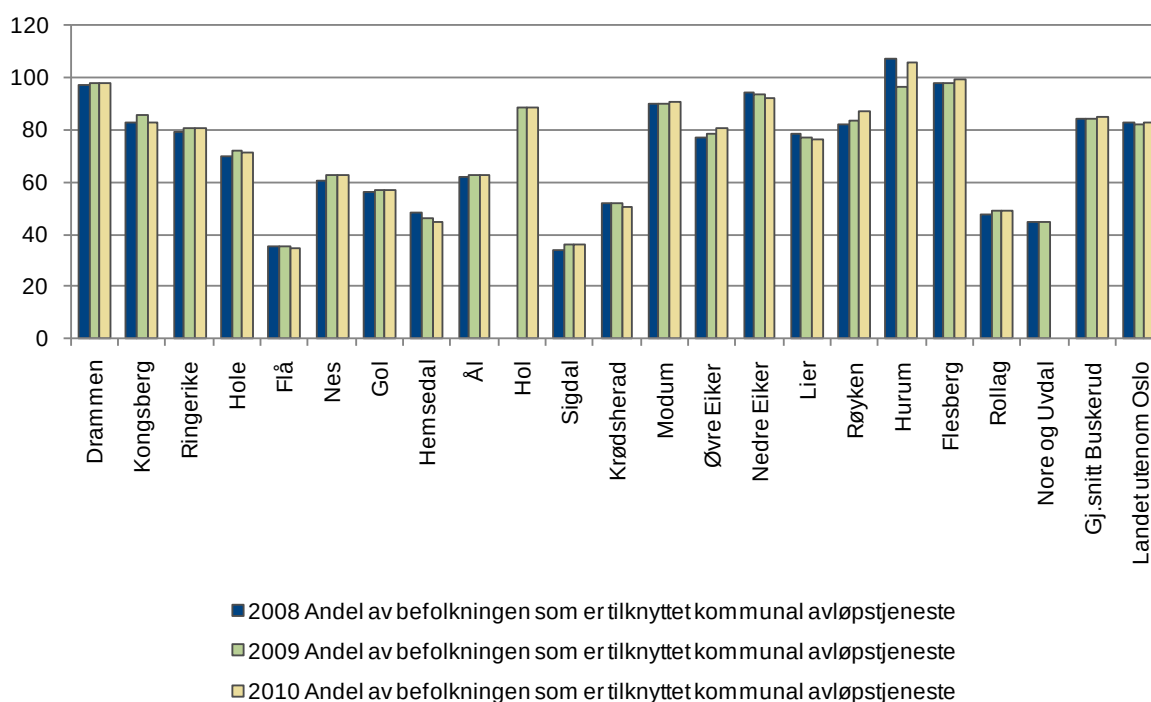
	Økologisk areal	Karens areal	Totalt areal øko+karens	% økologisk og karens
Drammen	508	0	508	4,1
Kongsberg	5346	1991	7337	19,6
Ringerike	3654	1006	4660	6,2
Hole	226	0	226	1,0
Flå	474	203	677	9,8
Nes	453	0	453	3,2
Gol	3121	88	3209	15,4
Hemsedal	2458	362	2820	14,4
Ål	2059	58	2117	6,7
Hol	1668	59	1727	10,4
Sigdal	3581	338	3919	11,9
Krødsherad	1088	30	1118	12,1
Modum	4321	1737	6058	11,7
Øvre Eiker	1242	369	1611	3,1
Nedre Eiker	105	0	105	1,2
Lier	4955	846	5801	14,5
Røyken	30	30	60	0,4
Hurum	296	1565	1861	13,8
Flesberg	1648	194	1842	15,9
Rollag	675	65	740	7,6
Nore og Uvdal	1496	65	1561	8,6
Buskerud	39404	9006	48410	9,3

Forklaring til tallene: Økologisk areal er areal (målt i dekar) som er godkjent som økologisk areal. Karensareal er areal som er under omlegging til økologisk produksjon, men som ennå ikke er godkjent som økologisk areal. Tabellen viser summen av disse to tallene i hver enkelt kommune. % økologisk + karens areal er den prosentvise andelen som dette arealet utgjør i hver enkelt kommune i forhold til det totale dyrkede arealet

Regjeringens målsetting om 15 % økologisk produksjon, omsetning og forbruk innen 2020 tilsier at vi bør ha en omleggingstakt på ca. 8 000 dekar årlig. Vi ligger foreløpig an til å greie dette såfremt omleggingstakten fortsetter som nå. Det betinger et fortsatt sterkt fokus fra

Fylkesmannen sin side for å nå denne målsettingen. I landssammenheng ligger Buskerud fylke fremdeles som nr. 2 i forhold til økologisk omlagt areal tett fulgt av Nord-Trøndelag. Sør-Trøndelag ligger som tidligere som nr. 1.

Andel befolkning tilknyttet avløpstjeneste

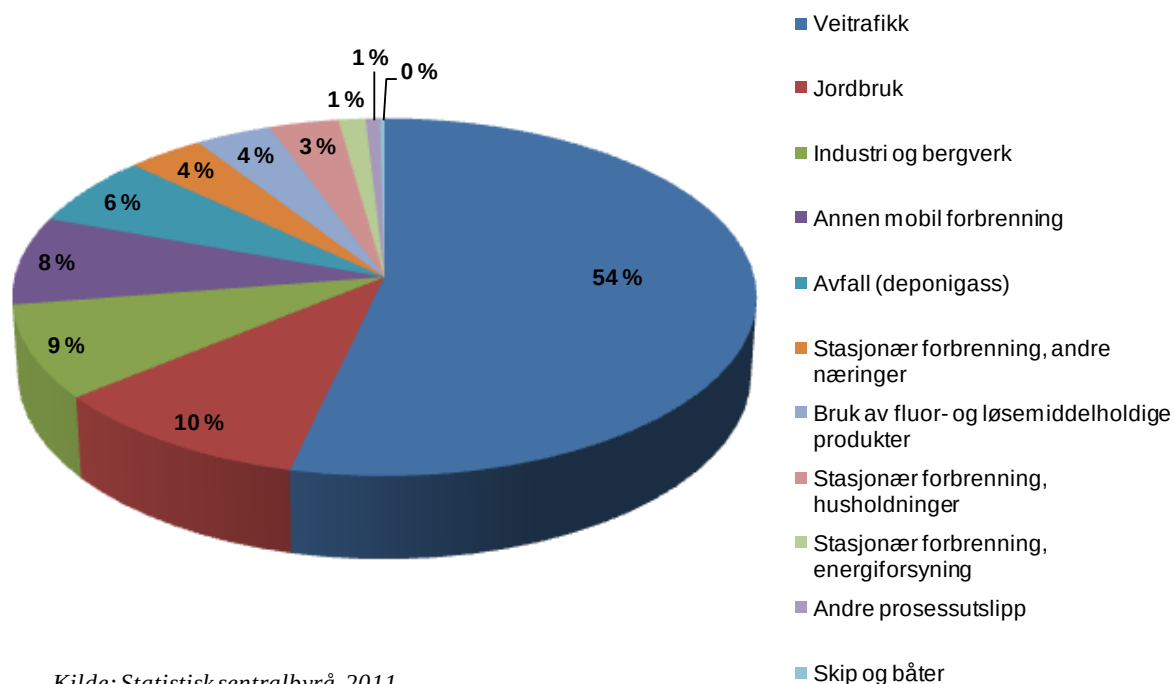

Figuren viser andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste i 2008-2010 for hver kommune i Buskerud

Utslipp av kloakk fra befolkningen kan forurense vann og vassdrag, og blant annet føre til forsøpling, overgjødning, nedslamming og dårlig badevannskvalitet. All kloakk skal derfor renses, enten i private eller i kommunale anlegg. Andelen av kommunenes befolkning som er tilknyttet kommunale avløpsanlegg varierte i 2010 fra i underkant av 40 % til opp mot 100 % i Buskerud. Se tabellen ovenfor. Selv om større kloakkrenseanlegg ofte renses kloakken bedre enn mindre anlegg, er det ikke

nødvendigvis et mål i seg selv at alle innbyggere i en kommune skal være tilknyttet et kommunalt anlegg. Det som er viktig er at de som er ansvarlige for kloakkrenseanlegg – store som små anlegg – drifter og vedlikeholder anleggene slik at utslippene blir i samsvar med bestemmelsene i forurensningsregelverket. På den måten vil lokale og regionale vannkilder bli beskyttet mot uakseptabel kloakkforurensning.

Utslipp i Buskerud fordelt på sektor i 2009 (tonn CO₂-ekvivalenter)

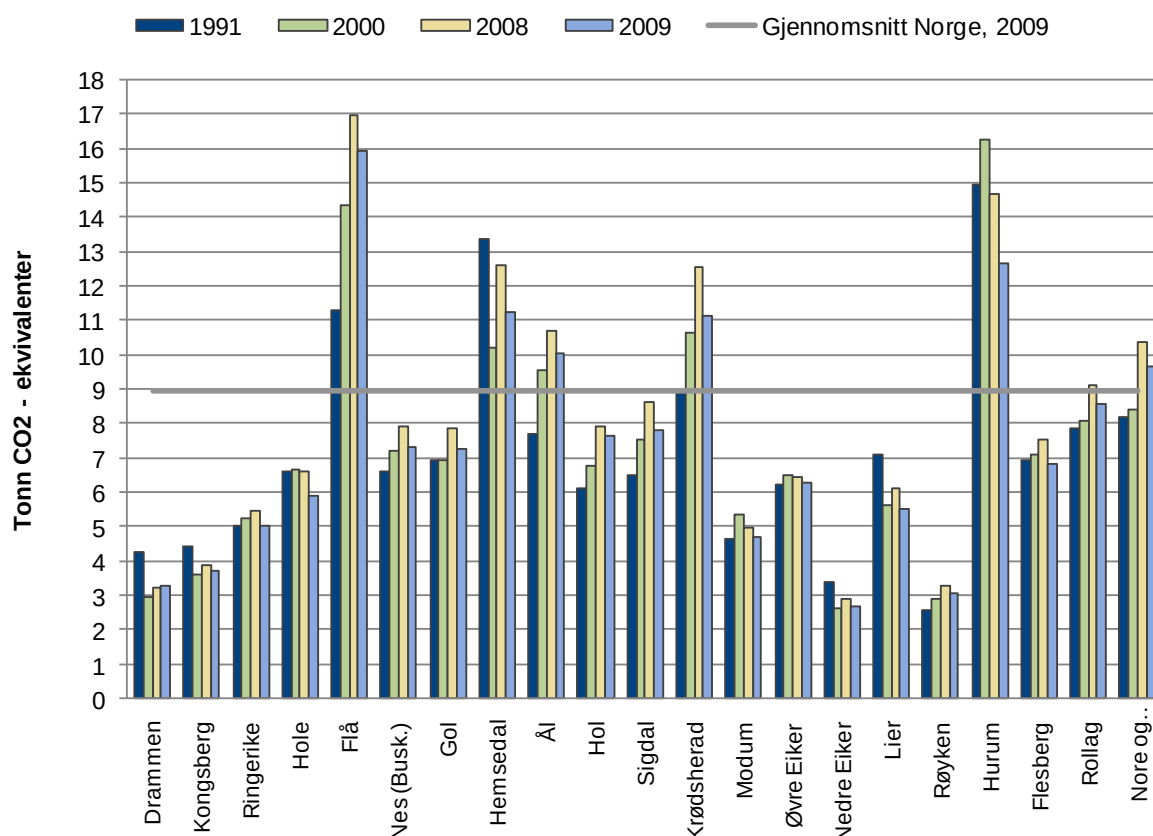
Kilde: Statistisk sentralbyrå, 2011

Klimagassutslipp i Buskerud

Utslippene per sektor har endret seg litt fra 2008-tallene som ble rapportert i 2010. Kategoriene er imidlertid noe endret siden i fjor og flere ulike kategorier er derfor tatt med i årets rapportering. Dette kan føre til en endring i den prosentvise inndelingen som ikke

nødvendigvis reflekterer en tilsvarende endring innen de spesifikke sektorene. For eksempel lå veitrafikk og jordbruk på henholdsvis 56 % og 12 % i fjor. Utslipp fra bruk av fluor- og løsemiddelholdige produkter, energiforsyning og skip var ikke tatt med i fjor.

Utslipp til luft per innbygger i kommunene i Buskerud

Kilde; Statistisk sentralbyrå, 2011

Utslipp per innbygger i Buskerud

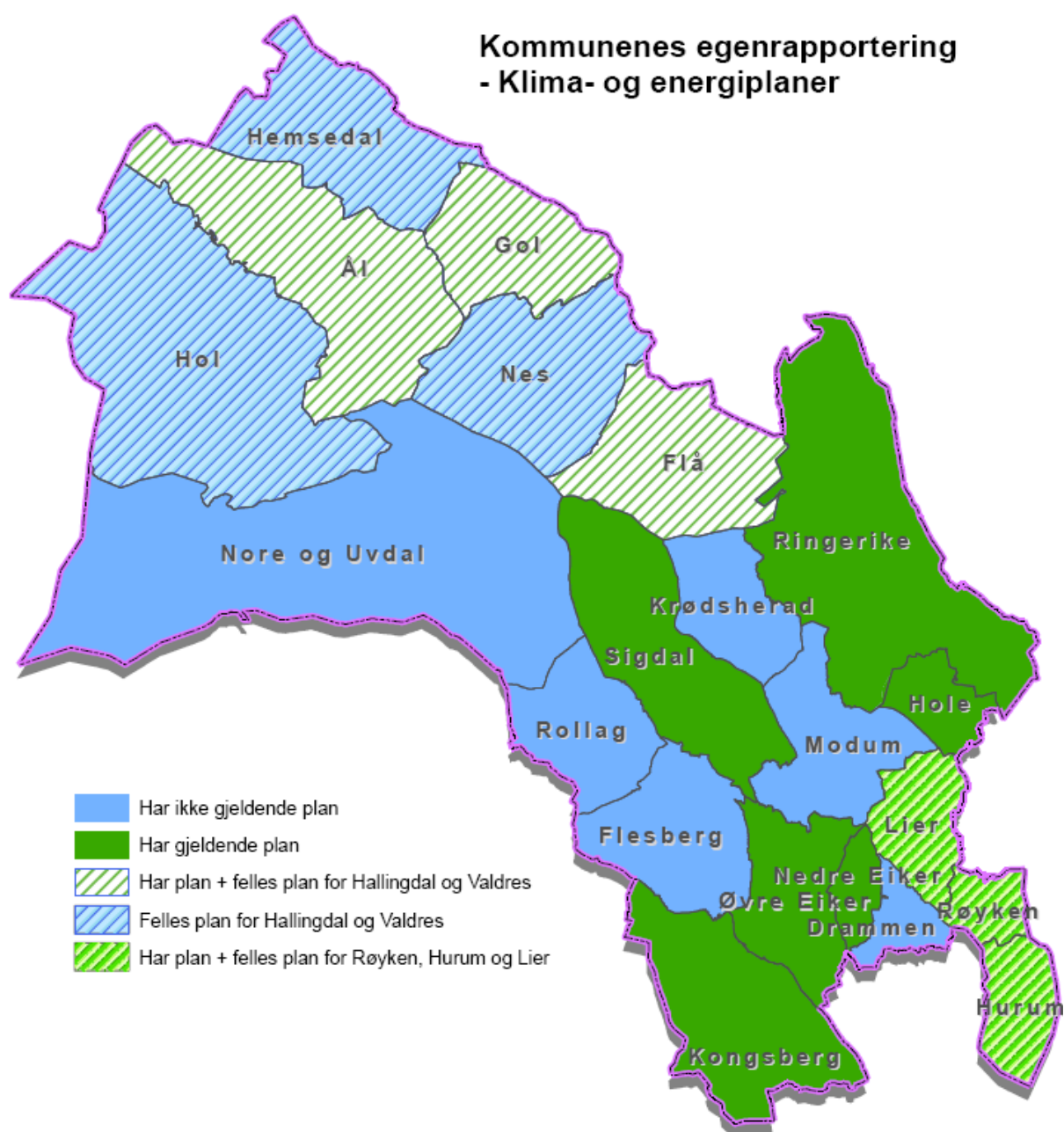
Utslippene per innbygger har gått ned fra 2008 til 2009 i alle kommuner unntatt Drammen, hvor de så vidt har økt. Mer energieffektive biler og energisparing i husholdninger kan være forklaringer på nedgangen, men at virkninger av finanskrisen viser seg i tallene er ikke umulig.

Utslippsmessig ligger de fleste kommunene under landsgjennomsnittet. Noen ligger imidlertid høyt over, og dette er typisk gjennomfartskommuner som Hurum og Flå og hyttekommuner som Hemsedal og Ål.

Klima- og energiplaner

Alle kommuner skulle ha gjennomført sin første klima- og energiplan innen 1. juli 2010. Stadig flere av kommunene i Buskerud svarer at de har en gjeldende plan eller retningslinjer med spesiell fokus på klima og energi. I tillegg til dem med egen plan er det også flere kommuner som har inngått samarbeid. Hemsedal, Hol og Nes er eksempler på

kommuner som ikke har rapportert på egen plan, men som er med i felles plan for Hallingdal og Valdres. Røyken, Hurum og Lier har også vedtatt en felles plan. De felles planene skal følges opp med spesifikke planer for hver enkelt kommune. Selv om ikke alle kommunene har vedtatte planer, er de fleste nå i gang med arbeidet.

Figur: Selv om ikke alle kommunene i Buskerud har kommet like langt med klima- og energiplaner, er de fleste enten med i samarbeid, eller i gang med egen plan. Kilder: KOSTRA og rapportering til Fylkesmannen i Buskerud.

8 Beredskap

8.1 Beredskapsstatus

Sivilbeskyttelsesloven kapittel V stadfester den kommunale beredskapsplikten (jf også kap IV). Den gir kommunene lovpålagt plikt til å kartlegge uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunene og sammenstille disse i en risiko- og sårbarhetsanalyse (§14). I tillegg er beredskapsplan innført som lovpålagt oppgave i kommunene (§ 15).

Etter plan og bygningslovens § 3-1, 1. ledd bokstav h og § 4-3 skal planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet. Analysen skal vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, og eventuelle endringer i slike forhold som følge av planlagt utbygging. Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal område med fare, risiko eller sårbarhet avmerkes i planen som hensynssone, jf. §§ 11-8 og 12-6.

Tabellene nedenfor viser kommunenes rapportering i 2010 fra

kommuneundersøkelsen fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Undersøkelsen viser at 13 kommuner i fylket har svart positivt på at de har gjennomført sektorovergripende risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) de siste fire år. 7 kommuner har ROS som er fra 2006 eller tidligere.

Rapporten viser videre at samtlige kommuner har rullert kriseplan 2008 eller senere.

Alle kommuner i Buskerud deltar i et samarbeid om skogbrannovervåkning, unntatt en kommune. I embetsoppdraget for 2011 står det at ”Fylkesmennene skal koordinere ordningen med skogbrannsovervåkning og påse at det er en forpliktende avtale med bidragsyttere og flytjenesten innen fylket i 2011.” Skogbrannovervåkingen blir fulgt opp i kommunedialogmøter, tilsyn og gjennom øvelser.

DSB-rapport, kommuneundersøkelse 2010 viser følgende:

Status 2011	Har kommunen en sektorovergripende ROS - (fra hvilket år)?	Kriseplan	Kraftforsyning: Rasjoneringsplan Prioriteringsliste	Skogbrann- overvåkning	Tilleggs-kommentar:
Drammen	2011	2009	OK	Ja	Ny ROS klar i mars 2011
Kongsberg	2007	2010	OK	Ja	
Ringerike	2006 eller tidligere	2009	OK	Ja	
Hole	2009	2009	OK	Ja	
Flå	2006 eller tidligere	2009	OK	Ja	
Nes	2006 eller tidligere	2008	OK	Ja	
Gol	2008	2008	OK	Ja	
Hemsedal	2009	2009	OK	Ja	
Ål	2009	2009	OK	Ja	
Hol	2009	2009	OK	Ja	
Sigdal	2006 eller tidligere	2009	OK	Ja	
Krødsherad	2006 eller tidligere	2009	OK	Ja	
Modum	2009	2010	OK	Ja	
Øvre Eiker	2009	2010	OK	Ja	
Nedre Eiker	2006 eller tidligere	2009	OK	Ja	
Lier	2009	2008	OK	Ja	
Røyken	2009	2009	OK	Ja	
Hurum	2010	2011	OK	Ja	Kriseplan revideres 1 halvdel 2011
Flesberg	2008	2008	OK	Nei	
Rollag	2008	2008	OK	Ja	
Nore og Uvdal	2006 eller tidligere	2009	OK	Ja	

Fylkesmannen i Buskerud

Telefon sentralbord: 32 26 66 00
E-post: postmottak@fmbu.no

Besøksadresse:
Statens Hus,
Grønland 32,
Drammen

Postadresse:
Postboks 1604,
3007 Drammen
Internett: www.fmbu.no

